

KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE
GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISASIES
DEUR MAATSKAPLIKE WERKERS VAN DIE ACVV

Tesis ingelewer ter voldoening aan die vereistes vir die graad van Magister
in Maatskaplike Werk aan die Universiteit van Stellenbosch

Studieleier: Dr L.K. Engelbrecht

Maart 2007

VERKLARING

Ek, die ondergetekende, verklaar hiermee dat die werk in hierdie tesis vervat, my eie oorspronklike werk is en dat dit nie vantevore in die geheel of gedeelte by enige universiteit in die uitreiking van `n graad voorgelê is nie.

.....
Handtekening

.....
Datum

OPSOMMING

Hierdie navorsing spreek die probleem aan van hoe formele welsynsorganisasies van hulp kan wees in die kapasiteitsbou van informele gemeenskapsgebaseerde organisasies (IGO's). Hoewel IGO's as waardevolle hulpbronne beskou kan word wat broodnodige dienste aan gemarginaliseerdes lewer, word hulle tans van staatsfinansiering uitgesluit omdat hulle nie voldoen aan die vereistes wat die staat voorskryf nie. Ten einde die fondse te verkry wat hulle in staat sal stel om meer effektief en volhoubaar dienste aan arm, kwesbare en gemarginaliseerde gemeenskappe te lewer, is dit vanuit die ontwikkelingsgerigte benadering in welsyn van deurslaggewende belang dat die kapasiteit van IGO's gebou moet word.

As vertrekpunt bied die navorser 'n oorhoofse beeld van die huidige struktuur van maatskaplike diensverskaffers in Suid-Afrika. Dit word gedoen deur allereers “maatskaplike diensverskaffers” binne die konteks van algemene begrippe soos “maatskaplike welsyn” en “maatskaplike werk” te konseptualiseer. In dié verband verskaf 'n skematiese voorstelling 'n oorsigtelike beeld van die verskeie kategorieë diensverskaffers wat betrokke is. Daarna volg 'n bondige beskrywing van die onderskeie diensverskaffers aan die hand van hulle fokus, rolle en verantwoordelikhede. Dit noodsaak dat 'n onderskeid getref moet word tussen die regeringsektor, parastatale organisasies, die winsgerigte nie-regeringsektor en die nie-winsgerigte nie-regeringsektor.

Die begrip “kapasiteitsbou” word ondersoek aan die hand van die beleids- en wetsraamwerk wat vir die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies gestel word. Hierdie raamwerk word aangevul deur 'n beskrywing van ander sleutelbegrippe wat op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies betrekking het, soos “bemagtiging” en “ontwikkeling”. Voortspruitend hieruit word gepoog om die doel van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies te formuleer. Uit die verskeidenheid van ontwikkelingsbehoefte en struikelblokke wat IGO's ervaar, word die doelwitte wat aan kapasiteitsbou gestel word, afgelei.

Deur die begrip “kapasiteitsbou van IGO’s deur formele welsynsorganisasies” te operasionaliseer, word ’n konseptuele raamwerk geskep en die waardes wat die grondslag van kapasiteitsbou van IGO’s deur formele welsynsorganisasies behoort te vorm, geïdentifiseer. Die konteks waarin hierdie waardes voorkom, bepaal die perspektiewe wat die potensiaal van kapasiteitsbou van IGO’s deur formele welsynsorganisasies rig. Hieruit vloei die proses voort wat nodig is om die kapasiteit van IGO’s te bou, die metode wat gevolg moet word om hierdie doel te bereik en die rolle wat maatskaplike werkers daarin speel.

Hierdie navorsing is gebaseer op die ervarings en persepsies van ’n steekproef van maatskaplike werkers van ’n formele welsynsorganisasie, die ACVV (Afrikaanse Christelike Vrouevereniging) wat worstel met die uitdaging van die kapasiteitsbou van IGO’s in hul onderskeie gemeenskappe. Met hierdie maatskaplike werkers is gestruktureerde onderhoude aan die hand van ’n onderhoudskedule gevoer en inligting versamel oor die konseptuele raamwerk wat hulle in die praktyk aanwend. Hierdie inligting is gekategoriseer ooreenkomstig die doel, doelwitte, waardes, proses, metodes en rolle wat maatskaplike werkers in die kapasiteitsbou van IGO’s kan vervul.

Die algemene gevolgtrekking waartoe hierdie navorsing kom, is dat die maatskaplike werkers van formele welsynsorganisasies gunstig geposisioneer is om hulp aan die kapasiteitsbou van IGO’s te verleen. Maatskaplike werkers benodig egter ’n doelmatige en effektiewe konseptuele raamwerk wat as riglyn kan dien. Hierdie navorsing poog om die riglyne vir maatskaplike werkers van die ACVV neer te lê ten einde hierdie doel te bereik.

SUMMARY

This research addresses the problem of how formal organisations can assist on building the capacity of informal community based organisations (CBO's). Although informal CBO's are being regarded as valuable resources rendering much needed services to marginalized communities, they are at present still exclude from governmental funding, because they do not meet the requirements prescribed by the state. To obtain the funds which will enable informal CBO's to render effective and sustainable services to marginalized and poor vulnerable communities, it is from the developmental perspective in welfare crucial to build the capacity of these informal CBO's.

As a point of departure the researcher provides a general picture of the current structure of social service providers in South Africa. This is done, first of all, by conceptualizing "social service providers" within the context of general concepts such as "social welfare" and "social work". In this respect a schematic representation provides a general picture of the various categories of social service providers involved, followed by a concise description of each, including their focuses, roles and responsibilities. This necessitates that a distinction should be drawn between the government sector, parastatal organisations, profit-yielding non-governmental organisations and non-governmental organisations without a profit-seeking motive.

The concept "capacity building" is explored in accordance with the policy and legislative framework applicable to the capacity building of informal CBO's by formal welfare organisations. This framework is supplemented by a description of other key concepts which have a bearing on the capacity building of informal CBO's by formal welfare organisations, such as "empowerment" and "development". Emanating from this an attempt is made to formulate the objective of the capacity building of informal CBO's by formal welfare organisations. From the diversity of the developmental requirements and the obstacles informal CBO's experience, aims for obtaining capacity building are deduced.

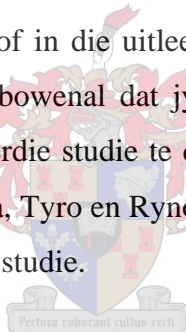
By operationalizing the concept “capacity building of informal CBO’s by formal welfare organization”, a conceptual framework is established, and the values which ought to form the basis of the capacity building of informal CBO’s, identified. The context within which these values occur, determine the perspectives that guide the capacity building potential of informal CBO’s by formal welfare organisations. From this follows the process required to build the capacity of informal CBO’s, the method needed to obtain this goal, and the roles social workers play in achieving this goal.

This research is based on the experiences and perceptions of a sample of social workers of a formal welfare organisation, the ACVV (Afrikaans Christian Women’s Association), coping with the challenge of building the capacity of informal CBO’s within their respective communities. Interviews with these social workers were conducted by the researcher according to a structured interview schedule, and the information collected with regard to the conceptual framework they utilize in practice, were categorized according to the objective and aims, values, processes, methods and roles social workers can play in achieving the capacity building of informal CBO’s.

The general conclusion reached in this research is that the social workers of formal organisations are advantageously positioned to assist in building the capacity of informal CBO’s. They do, however, need an efficient conceptual framework to guide them. This research aims to provide social workers of the ACVV with guidelines to achieve this goal.

ERKENNING

Hiermee word opregte dank en waardering betuig aan die volgende persone en instansies:

1. Opregte dank aan my Hemelse Vader en Here vir die roeping en passie om doelbewus `n verskil in die lewens van mense in nood te maak.
2. Aan my man, Bossie, vir ál jou ondersteuning en onbaatsugtige opoffering met my studie, dikwels onder moeilike omstandighede, maar veral omdat jy my altyd toelaat én aanmoedig om my vlerke te spreid en drome waar te maak.
3. Mechiel, jou kinderlike geloof in die uitleef van hierdie droom van Mamma en jou ware aanmoediging, en bowenal dat jy geduldig was dat Mamma van ons gesinstyd gebruik het om hierdie studie te doen, verdien `n baie spesiale dankie. Aan my ander kinders Aniska, Tyro en Ryno – dankie vir julle opregte meelewing en aanmoediging met hierdie studie.
4. Aan my pa, prof Mechiel van der Walt, vir die noue betrokkenheid met die taalkundige versorging van hierdie studie. Dankie Pappa vir die inspirasie, akademiese denke, lewenswysheid en rolmodel-wees oor jare heen. Aan my ma, Janette, wat my voor die aanvang van die studie ontval het, ook `n dankie vir jarelange omgee en liefde bo grense.
5. Die intellektuele gesprekke, beredenering, professionele leiding en motivering van my studieleier, dr Lambert Engelbrecht, het my insig en menswees verbreed en gevorm – baie dankie daarvoor.

6. Aan die ACVV-Hoofbestuur, my werkgever, wat aan my die toestemming verleen het om hierdie studie te onderneem. Veral aan my voorsitter, mev Ria Abel, vir haar voortdurende aanmoediging, belangstelling en inspirasie as voorbeeld van `n vrywilliger wat `n ware verskil maak.
7. Aan die deelnemende streekverteenwoordigers van die ACVV aan hierdie studie wat julle ervarings en persepsies met my gedeel het en in die proses my verder geïnspireer het met julle toewyding en kundigheid. Ook aan al die ACVV-takke en maatskaplike werkers wat onverpoos die kapasiteit van IGO's bou, dikwels onder moeilike omstandighede.
8. Aan my kollegas by die ACVV-Hoofkantoor vir die praktiese ondersteuning en hande vat. Veral aan Erika vir die raad en bystand met die tikwerk in hierdie studie.
9. Aan my familie en vriende vir al die gebede, ondersteuning en vriendskap tydens my studie.
10. Aan Christa van der Merwe en Ster-Maree Stofberg vir die deurgaang van die navorsingsverslag en die waarde bygevoeg met julle insette en deel van gedagtes oor die onderwerp.
11. Aan Suzette Winckler vir die tegniese versorging van die navorsingsverslag en die noukeurigheid waarmee jy waarde tot die tesis bygevoeg het.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK EEN:

INLEIDING TOT DIE STUDIE

1.1	MOTIVERING VIR DIE STUDIE	1
1.2	PROBLEEMSTELLING	4
1.3	NAVORSINGSVRAE	5
1.4	DOEL VAN DIE STUDIE	5
1.5	OMSKRYWING VAN BEGRIPPE	6
1.6	NAVORSINGSMETODOLOGIE	7
1.6.1	Navorsingsbenadering	7
1.6.2	Navorsingsontwerp	8
1.6.3	Navorsingstrategie	8
1.6.4	Navorsingsmetodes	10
1.6.4.1	Verkryging van die nodige toestemming	10
1.6.4.2	Literatuurstudie	10
1.6.4.3	Empiriese studie	12
1.6.4.4	Universum, steekproef en begrensing	12
1.6.4.5	Metode van data-insameling	13
1.6.4.6	Bepaling van geldigheid van data	15
1.6.4.7	Loodsonderhoud	17
1.6.4.8	Etiese oorwegings	17
1.6.4.9	Beperkinge van die studie	18
1.7	INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG	18
1.8	SAMEVATTING	19

HOOFSTUK TWEE:

DIE STRUKTURE VAN MAATSKAPLIKE DIENSVERSKAFFERS IN SUID-AFRIKA

2.1	INLEIDING	20
2.2	KONSEPTUALISERING VAN MAATSKAPLIKE DIENS- VERSKAFFERS	20
2.2.1	Maatskaplike welsyn	21
2.2.1.1	Maatskaplike welsynsbeleid en welsynstruktuur	21
2.2.1.2	Doel van maatskaplike welsyn	22
2.2.1.3	Intersektorale diensverskaffers	22
2.2.2	Maatskaplike werk	22
2.2.2.1	Professionele status in Suid-Afrika	23
2.2.2.2	Doel van maatskaplike werk	24
2.2.2.3	Maatskaplike ontwikkelingsgerigte perspektief	24
2.2.3	Welsynsorganisasies	25
2.2.4	Maatskaplike diensverskaffers	26
2.3	STRUKTURELE RAAMWERK VAN MAATSKAPLIKE DIENS- VERSKAFFERS	27
2.4	DIE REGERINGSEKTOR	29
2.4.1	Die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling	29
2.4.1.1	Fokus	30
2.4.1.2	Rolle en verantwoordelikhede	30
2.4.2	Provinsiale en distrikskantore van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling	31
2.4.3	Intersektorale staatsdepartemente met maatskaplike werkers in diens	34
2.4.4	Plaaslike regerings	34
2.5	PARASTATALE ORGANISASIES	35

2.6	DIE WINSGERIGTE NIE-REGERINGSEKTOR	36
2.6.1	Besigheidsektor met maatskaplike werkers in diens (werknemer- hulpprogramme)	36
2.6.2	Maatskaplike werkers in privaat praktyke	36
2.7	DIE NIE-WINSGERIGTE NIE-REGERINGSEKTOR	37
2.7.1	Onderskeidende kenmerke	37
2.7.1.1	Nie-winsgerigte aard	38
2.7.1.2	Vrywilliger-grondslag	38
2.7.1.3	Onafhanklikheid	39
2.7.1.4	Fokus van dienslewering	39
2.7.1.5	Georganiseerdheid	40
2.7.2	Formele nie-winsgerigte nie-regeringsorganisasies (NRO's)	41
2.7.2.1	Rolle en verantwoordelikhede van formele maatskaplike diensverskaffers	43
2.7.3	Informele nie-winsgerigte nie-regeringsorganisasies (NRO's)	45
2.7.3.1	Informele gemeenskapsgebaseerde organisasies (IGO's).....	46
2.7.3.2	Informele maatskaplike netwerke of hulpsisteme	47
2.7.3.3	Rolle en verantwoordelikhede van die informele maatskaplike diensverskaffers	48
2.8	SAMEVATTING	49

HOOFSTUK DRIE:

KONSEPTUALISERING VAN KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISASIES DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES

3.1	INLEIDING	50
3.2	BELEIDSRAAMWERK VIR KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISASIES	50
3.2.1	Witskrif vir Welsyn (1997)	51
3.2.2	Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke (1997)	53

3.2.3	Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansierings-beleid (2005)	55
3.3	OMSKRYWING VAN “KAPASITEITSBOU”	58
3.3.1	Ontwikkeling	58
3.3.2	Bestuur	59
3.3.3	Bemagtiging	60
3.3.4	IGO's	62
3.4	DOEL VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES	62
3.5	DOELWITTE VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S	64
3.6	SAMEVATTING	67

HOOFSTUK VIER:

OPERASIONALISERING VAN KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISASIES DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES

4.1	INLEIDING	69
4.2	WAARDES IN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES	70
4.2.1	Vlakke van waardes	70
4.2.1.1	Samelewingswaardes	71
4.2.1.2	Professionele maatskaplikewerk-waardes	71
4.2.1.3	Waardes van die betrokke formele welsynsorganisasie	75
4.2.1.4	Waardes van die betrokke IGO's	75
4.2.1.5	Maatskaplike werkers se persoonlike waardes	75

4.3	PERSPEKTIEWE TEN OPSIGTE VAN KAPASITEITSBOU VAN	
	IGO'S DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES	76
4.3.1	Die sterkteperspektief	76
4.3.1.1	Sterktes van IGO's	78
4.3.1.2	Sterktes van formele welsynsorganisasies	78
4.3.2	Maatskaplike ontwikkelingsvennootskapspektief	80
4.3.3	Organisasie-ontwikkelingspektief	82
4.3.4	Die ekologiese sisteemperspektief	85
4.4	METODES IN KAPASITEITSBOU	88
4.5	PROSES VAN KAPASITEITSBOU	89
4.5.1	Dialogfase	90
4.5.2	Ontdekkingsfase	91
4.5.3	Ontwikkelingsfase	91
4.6	ROLLE VAN MAATSKAPLIKE WERKERS IN KAPASITEITSBOU VAN	
	IGO'S	92
4.6.1	Rolle met betrekking tot die konsultasiefunksie	93
4.6.1.1	Instaatsteller	93
4.6.1.2	Fasiliteerder	94
4.6.2	Rolle met betrekking tot die hulpbronbestuurfunksie	94
4.6.2.1	Makelaar of tussenganger	95
4.6.2.2	Mediator of bemiddelaar	95
4.6.3	Rolle met betrekking tot die opvoedingsfunksie	96
4.6.3.1	Opvoeder	96
4.6.3.2	Deskundige	97
4.7	KONSEPTUELE RAAMWERK VIR DIE OPERASIONALISERING	
	VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S	98
4.8	SAMEVATTING	99

HOOFTUK VYF:

MAATSKAPLIKE WERKERS VAN DIE ACVV SE ERVARINGS EN PERSEPSIES VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S

5.1	INLEIDING	100
5.2	NAVORSINGSVELD EN –METODOLOGIE	101
5.2.1	Navorsingsbenadering	101
5.2.2	Navorsingsontwerp	101
5.2.3	Navorsingstrategie	102
5.2.4	Navorsingsmetodes	103
5.2.4.1	Verkryging van die nodige toestemming	103
5.2.4.2	Literatuurstudie	103
5.2.4.3	Universeum, steekproef en begrensing	104
5.2.4.4	Metode van data-insameling	105
5.2.4.5	Bepaling van geldigheid van data	107
5.2.4.6	Loodsonderhoud	107
5.2.5	Etiese oorwegings	107
5.3	BIOGRAFIE VAN DIE ACVV AS GEVALLESTUDIE	108
5.3.1	Nie-winsgerigte aard	108
5.3.2	Vrywilliger-grondslag	109
5.3.3	Onafhanklikheid	109
5.3.4	Georganiseerdheid	109
5.3.5	Fokus van dienslewering	110
5.4	RESULTATE VAN DIE NAVORSING	110
5.4.1	Omskrywing van die deelnemende formele welsynsorganisasie	111
5.4.2	Omskrywing van die betrokke IGO's	111
5.4.2.1	Biografiese besonderhede van die betrokke IGO's	111
5.4.2.2	Kenmerke van IGO's	112
5.4.3	Impak van wetgewing op kapasiteitsbou van IGO's	115
5.4.4	Doelstelling	115
5.4.5	Doelwitte	116

5.4.6	Waardes in kapasiteitsbou van IGO's	121
5.4.7	Perspektiewe in kapasiteitsbou van IGO's	122
5.4.7.1	Maatskaplike ontwikkelingsvennootskapspektief	123
5.4.7.2	Ekologiese sisteemperspektief	123
5.4.7.3	Sterkteperspektief	124
5.4.7.4	Organisasie-ontwikkelingspektief	125
5.4.8	Kapasiteitsbouproses van IGO's	125
5.4.8.1	Die dialoofase	126
5.4.8.2	Die ontdekkingsfase	127
5.4.8.3	Die ontwikkelingsfase	129
5.4.8.4	Terminering	131
5.4.9	Metodes in kapasiteitsbou van IGO's	133
5.4.10	Rolle van maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's	134
5.5	SAMEVATTING	136

HOOFSTUK SES:

GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

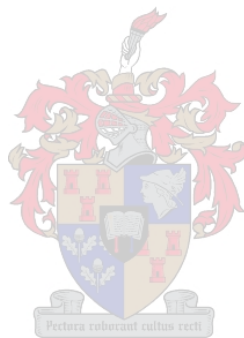
6.1	INLEIDING	137
6.2	IMPAK VAN WETGEWING EN BELEIDSVEREISTES OP KAPASITEITBOU VAN IGO's	138
6.2.1	Bevinding	138
6.2.2	Gevolgtrekkings	139
6.2.3	Aanbevelings	139
6.3	KENMERKE VAN IGO'S	140
6.3.1	Bevinding	140
6.3.2	Gevolgtrekking	141
6.3.3	Aanbeveling	141
6.4	DOEL EN DOELWITTE VAN KAPASITEITBOU VAN IGO's	142
6.4.1	Bevinding	142
6.4.2	Gevolgtrekkings	142

6.4.3	Aanbeveling	143
6.5	WAARDES VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO's	143
6.5.1	Bevinding	143
6.5.2	Gevolgtrekking	144
6.5.3	Aanbeveling	144
6.6	PERSPEKTIEWE VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO's	144
6.6.1	Bevinding	144
6.6.2	Gevolgtrekking	145
6.6.3	Aanbeveling	145
6.7	PROSES VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO's	145
6.7.1	Bevinding	145
6.7.2	Gevolgtrekkings	146
6.7.3	Aanbevelings	147
6.8	METODES WAT AANGEWEND KAN WORD IN KAPASITEITSBOU VAN IGO's	149
6.8.1	Bevinding	149
6.8.2	Gevolgtrekking	149
6.8.3	Aanbeveling	149
6.9	ROLLE WAT MAATSKAPLIKE WERKERS IN KAPASITEITSBOU VAN IGO's KAN VERVUL	150
6.9.1	Bevinding	150
6.9.2	Gevolgtrekking	150
6.9.3	Aanbeveling	150
6.10	ALGEMENE GEÏNTEGREERDE AANBEVELINGS	151
6.11	VERDERE NAVORSING	152
6.12	SLOTOPMERKINGS	152
	BIBLIOGRAFIE	
	BYLAAG A: ONDERHOUDSKEDULE	

LYS VAN TABELLE

Tabel 5.1	Biografiese inligting oor die deelnemende maatskaplike werkers aan die ondersoek	105
Tabel 5.2	Biografiese besonderhede van die betrokke IGO's	112
Tabel 5.3	Wyse waarop die ACVV en IGO's by mekaar betrokke geraak het	126

LYS VAN FIGURE

Figuur 2.1	Strukturele raamwerk van maatskaplike diensverskaffers in Suid-Afrika	28
Figuur 2.2	Benaminge van die onderskeie provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling in Suid-Afrika	32
Figuur 4.1	Kernwaardes en beginsels van maatskaplike werk (aangepas uit Potgieter, 1998)	71
Figuur 4.2	Die konseptuele raamwerk waarbinne die kapasiteitsbou van IGO's geoperasionaliseer word	98
Figuur 5.1	Skematiese uiteensetting van die hoof- en subtemas in hierdie studie	110
Figuur 5.2	Vergelyking van die doel van kapasiteitsbou van IGO's soos geformuleer in beleidstukke en deur deelnemers	116
Figuur 5.3	Registrasie as nie-winsgerigte organisasie	117
Figuur 5.4	Die verhoging van IGO's se vermoëns om finansiering vir dienslewering te bekom	117
Figuur 5.5	Die bewerkstelling of verhoging van IGO's se georganiseerdheid	118
Figuur 5.6	Die verhoging van bestuursdeelname en bestuurskapasiteit	118
Figuur 5.7	Die ondersteuning vir die daarstelling van aksieplanne vir die werwing, mobilisering en motivering van vrywilliger-deelname	119
Figuur 5.8	Die bystaan van IGO's in die verkryging, aanwending en instandhouding van 'n organisatoriese infrastruktuur	120
Figuur 5.9	Die ontwikkeling of verhoging van IGO's se vaardighede om te bemark en met die publiek te kommunikeer	120
Figuur 5.10	Verwoording deur deelnemers van sterktes van IGO's wat in kapasiteitsbou benut kan word	124
Figuur 5.11	Redes vir die terminering van kapasiteitsbou van IGO's	132
Figuur 5.12	Rolle wat maatskaplike werkers in die kapasiteitsbouproses kan vervul	135

HOOFSTUK EEN

INLEIDING TOT DIE STUDIE

1.1 MOTIVERING VIR DIE STUDIE

In 2006, twaalf jaar ná die demokratisering van Suid-Afrika, leef meer as die helfte van die Suid-Afrikaanse bevolking steeds in armoede, terwyl die armstes van die armes (dit is 15%) daagliks 'n oorlewingstryd voer (Van der Berg, 2004). Die regering se uitbetalingstelsel van pensioene en toelaes dien as 'n uitgebreide veiligheidsnet vir dié uiters kwesbare groep (Dudley, 2004). Hierdie veiligheidsnet blyk dus nie voldoende te wees om die ernstige armoedeprobleem vanuit 'n maatskaplike ontwikkelingsperspektief in Suid-Afrika aan te spreek nie, ten spyte daarvan dat Suid-Afrika die grootste maatskaplike welsynsnetwerk buite Wes-Europa het (Buys, 2005). Alhoewel die aanspreek van armoede 'n intersektorale aksie in Suid-Afrika noodsaak, is die maatskaplike welsynsinset vir die doel van hierdie studie ter sake. Armoede gaan gepaard met erge en velerlei maatskaplike probleme, waarvan die MIV-/vigs-pandemie, geweld en gesinsverbrokkeling as voorbeelde dien. Die omvang van armoede, met die gepaardgaande gevolge daarvan, noodsaak dus onder andere 'n effektiewe en doeltreffende netwerk van maatskaplike diensverskaffers.

In Suid-Afrika bestaan daar verskeie maatskaplike diensverskaffers wat fokus op die maatskaplike ontwikkeling van kwesbares en gemarginaliseerde gemeenskappe. In die postapartheidsera (ná 1994) vorm die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997), as primêre beleidsdokument, die grondslag vir maatskaplike welsynsdienste in Suid-Afrika (Patel, Triegaardt & Noyoo, 2005:163). Deur middel van hierdie beleidsraamwerk word die benadering tot dienslewering verskuif vanaf 'n maatskaplike behandelingsmodel na 'n ontwikkelingsgerigte dienslewering-model, met die herstrukturering van die maatskaplike diensleweringstelsel as een van die fokuspunte van hierdie beleidskrif (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:3, 7).

Maatskaplike dienste word binne die Suid-Afrikaanse welsynsektor gelewer deur regerings- en nie-regeringsorganisasies, waarvan daar verskeie groeperings bestaan. Binne die nie-regeringsektor kan daar onderskei word tussen sogenaamde formele (of gevestigde) welynsorganisasies en informele gemeenskapsgebaseerde organisasies. In hierdie studie sal daar voortaan na “informele gemeenskapsgebaseerde organisasies” as “IGO’s” verwys word. Beide formele welynsorganisasies en IGO’s lewer as maatskaplike diensverskaffers ’n aktiewe bydrae om effektiewe en voldoende dienste aan die arm, kwesbare en gemarginaliseerde gemeenskappe te lewer en om maatskaplike ontwikkeling in Suid-Afrika te versnel (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:17-20). Ten spyte van die regering se fokus om gelyke status aan formele welynsorganisasies aan die een kant en IGO’s aan die ander kant te verleen, word IGO’s tot op hede nog grootliks uitgesluit van finansiering van die staat omdat hulle nie voldoen aan die vereistes wat ten opsigte van staatsfinansiering gestel word nie (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:15; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:27).

Vanweë die genoemde uitsluiting van IGO’s van staatsfinansiering is die ontwikkeling van IGO’s vir die vooruitgang van die maatskaplike ontwikkeling van kwesbare en gemarginaliseerde gemeenskappe in Suid-Afrika noodsaaklik. Gemarginaliseerde gemeenskappe sal die sterktes van IGO’s beter kan benut wanneer IGO’s as maatskaplike diensverskaffers aan die nodige standaard voldoen om vir staatsfinansiering te kwalifiseer. Daar word voorsien dat IGO’s deur middel van staatsfinansiering en bestuursleiding hulle volhoubaarheid en effektiwiteit van dienslewering sal verhoog. Daardeur sal IGO’s waardevolle hulpbronne in Suid-Afrika kan wees, juis met die oog daarop om maatskaplike ontwikkeling te versnel. Die kapasiteitsbou van diensverskaffers, onder andere ten opsigte van finansies en bestuur, word as een van die verantwoordelikhede van die regering – dié van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling – gestel (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:45).

Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling stel hom ten doel om ’n instaatstellende omgewing vir IGO’s te skep wat sal verseker dat maatskaplike ontwikkelingsdienste in ’n regverdige en billike wyse gelewer word aan diegene wat sodanige dienste die meeste benodig (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling,

2005a:9, 20). Ten spyte van pogings deur veral die implementering van die Wet Op Organisasies Sonder Winsoogmerke, Wet nommer 71 van 1997, kon die regering egter nog nie sedert 1997 daarin slaag om gelyke status aan sowel die formele welsynsektor as die IGO's te verleen nie. Nieteenstaande pogings om IGO's as organisasies sonder winsoogmerke te laat registreer – as eerste stap vir die verkryging van staatsfinansiering – was daar in 2005 steeds slegs 29 000 nie-regeringsorganisasies met geregistreerde status in terme van Wet nommer 71 van 1997, terwyl daar (in die woorde van die Minister van Maatskaplike Ontwikkeling) “honderde duisende” sulke organisasies in Suid-Afrika bestaan (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:3-4).

Ten einde juis opkomende gemeenskapsgebaseerde organisasies en IGO's in staat te stel om aan die vereistes van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid vir diensverskaffers te kan voldoen, word die kapasiteitsbou van IGO's as doelwit gestel en word dit as een van die finansieringskriteriums vir die transformasie van die meer formele welsynorganisasies gestel in die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se maatskaplike hervorming. Daar word van formele welsynsorganisasies verwag om hulpbronne, kennis, kundigheid en tegniese ondersteuning te bied aan ontwikkelende gemeenskapsgebaseerde organisasies. Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid (2005a:20) stel dit dat die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies beide partye kan bevoordeel om die toepaslikheid, doeltreffendheid en effektiwiteit van maatskaplike hervorming te bevorder. Die hoof-finansiële beampte van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, C Pakade (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:1) verwoord die hervorming soos volg: “[T]he Department has developed a comprehensive service delivery model for integrated social services... this new model is underpinned by a policy on financial awards to non-governmental organizations (NGO's) and other service providers which will see an increased flow of funding to previously disadvantaged areas and funding of those institutions that ensure that the government's social welfare policies are implemented.”

Daar kan tereg gevra word tot welke mate formele welsynsorganisasies, wat reeds meestal in 'n finansiële oorlewingstryd gewikkel is (Lombard, 2003:27-29), fisiek in staat sal kan wees om aan die voorgaande transformasie- en finansieringskriterium, naamlik

kapasiteitsbou van IGO's, te voldoen. Hierdie studie word nie onderneem om die vermoë van formele welsynsorganisasies om die kapasiteit van IGO's te bou, of die toepaslikheid van kapasiteitsbou van IGO's as kriterium vir transformasie soos gestel deur die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005a: 20) te gebruik, te ondersoek nie. Die operasionalisering van kapasiteitsbou van IGO's deur die ACVV dien as fokus van hierdie studie, aangesien kapasiteitsbou van IGO's reeds deur die ACVV (die formele welsynsorganisasie wat as gevallestudie benut word) onderneem is nog vóórdat die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid (2005a) dit as transformasievereiste gestel het (ACVV-Hoofbestuur, 2004b). Die ACVV-Kongres (die hoogste gesag in die ACVV) het reeds in 2004 in die strewe na maatskaplike hervorming besluit dat riglyne opgestel moet word om ACVV-takke te ondersteun in kapasiteitsbou van IGO's. Die navorser is sedert Desember 2003 die hoof-uitvoerende beampte van die ACVV en is in hierdie hoedanigheid daarvoor verantwoordelik om strategiese rigting met betrekking tot dienslewering aan te toon. Dit blyk dat daar nie formeel in Suid-Afrika al regstreeks navorsing gedoen is oor kapasiteitsbou van IGO's as deel van maatskaplikewerk-dienslewering nie, wat die ondersoek na 'n konseptuele raamwerk daarvoor, sowel as gepaardgaande riglyne aan die ACVV, noodsaak. Aangesien kapasiteitsbou van IGO's as transformasievereiste aan formele welsynsorganisasies gestel word (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:20) en die ACVV as een van die formele welsynsorganisasies in Suid-Afrika erken word, kan hierdie studie ook riglyne oor kapasiteitsbou van IGO's aan ander formele welsynsorganisasies met soortgelyke kenmerke en 'n strewe na kapasiteitsbou van IGO's bied.

1.2 PROBLEEMSTELLING

Die meerderheid Suid-Afrikaanse gemeenskappe gaan ernstig gebuk onder erge armoede (Van der Berg, 2004), wat die effektiewe benutting van alle beskikbare hulpbronne in die regering- sowel as die nie-regeringsektor noodsaak. Binne die nie-regeringsektor is daar nie 'n gelyke verdeling van status en verspreiding van befondsing tussen die formele en die informele nie-regeringsektor nie. Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling kon sedert die uitreiking van die Witskrif vir Welsyn (1997) nog nie optimaal daarin slaag om die kapasiteit van IGO's genoegsaam te ontwikkel nie.

(Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c). Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling stel sedert 2005 in sy finansieringsbeleid (2005a) dit as een van die finansieringsvereistes dat formele welsynsorganisasies die kapasiteit van IGO's help bou en verwys daarna as die “bied van ondersteuning” in die strewe na maatskaplike hervorming in Suid-Afrika (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:20). IGO's verskil egter van die gemeenskapsprojekte en -programme van formele welsynsorganisasies, aangesien IGO's onafhanklik funksioneer en hulle hul nie hóéf te verbind aan die werkwyses en beleide van die formele welsynsorganisasies wat gerig is op goeie korporatiewe bestuur en effektiewe dienslewering nie. Maatskaplike werkers in diens van formele welsynsorganisasies, wat die kapasiteitsbou van IGO's sal moet rig, kan dus geensins die IGO's beskou as hulle kliëntsisteem nie, óf kan kapasiteitsbou as blote maatskaplikewerk-intervensie beskou nie. `n Konseptuele raamwerk vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies soos die ACVV, sal gevolglik daargestel moet word om as riglyne vir maatskaplike werkers te dien. Sodoende kan `n bydrae tot inklusiewe maatskaplike hervorming van welsynsorganisasies en volhoubare maatskaplike ontwikkeling gelewer word.

1.3 NAVORSINGSVRAE

Vanuit die voorgaande probleemstelling kan die volgende primêre navorsingsvraag geformuleer word: Hoe kan maatskaplike werkers van die ACVV IGO's se kapasiteit bou? Dié primêre navorsingsvraag gee aanleiding tot die volgende sekondêre vrae:

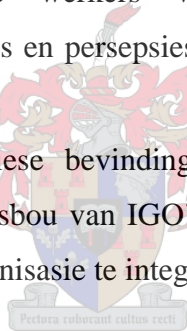
- Wat is die strukturele konteks van maatskaplike diensverskaffers wat formele welsynsorganisasies en IGO's onderskei?
- Wat word met kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies bedoel?
- Hoe kan kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies geoperasionaliseer word?
- Wat is die ervarings en persepsies van maatskaplike werkers van die ACVV as formele welsynsorganisasie in die kapasiteitsbou van IGO's?

1.4 DOEL VAN DIE STUDIE

Voortspruitend uit die voorgaande probleemstelling en vrae word die volgende doelstelling vir hierdie studie gestel:

Die doelstelling van hierdie studie is **om riglyne aan maatskaplike werkers van die ACVV te bied vir die kapasiteitsbou van IGO's ten einde by te dra tot inklusiewe maatskaplike hervorming van welsynsorganisasies en die bevordering van volhoubare maatskaplike ontwikkeling in Suid-Afrika**. Ten einde hierdie doelstelling te bereik, word die volgende doelwitte gestel:

- Om die strukture van maatskaplike diensverskaffers, met spesifieke verwysing na formele welsynsorganisasies en IGO's, as konteks te beskryf;
- om die begrip “kapasiteitsbou” van IGO's deur formele welsynsorganisasies te konseptualiseer;
- om die operasionalisering van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies in terme van waardes, perspektiewe, metodes, prosesse en rolle te verken;
- om spesifieke maatskaplike werkers van die ACVV as 'n formele welsynsorganisasie se ervarings en persepsies van hulle kapasiteitsbou van IGO's, te ondersoek; en
- om die literatuur- en empiriese bevindinge tot 'n sintese in die vorm van aanbevelings vir die kapasiteitsbou van IGO's deur maatskaplike werkers van die ACVV as formele welsynsorganisasie te integreer.

1.5 OMSKRYWING VAN BEGRIPPE

Oor die algemeen word begrippe wat van beduidende belang in 'n studie is, in die eerste hoofstuk van die navorsingverslag vermeld ten einde te verseker dat eenvormige interpretasies gekoppel word aan die konsepte wat deurlopend in die verslag benut word (Schoeman, 2001:25). In hierdie studie word daar egter afgewyk van die voorgaande algemene werkswyse, aangesien die begrippe wat in hierdie studie benut word in die onderskeie hoofstukke self gekonseptualiseer word. Ter wille van die koherensie en aangesien die omskrywing van die onderskeie begrippe die doel van die onderskeie hoofstukke vorm, word die begrippe vir die doel van hierdie studie nie in hierdie inleidingshoofstuk van die studie omskryf nie, maar wel in die onderskeie hoofstukke self.

1.6 NAVORSINGSMETODOLOGIE

Vervolgens word die navorsingsmetodologie wat in hierdie studie gebruik word, omskryf in terme van die volgende aspekte: navorsingsbenadering, navorsingsontwerp, navorsingstrategie, en navorsingsmetodes (verkryging van die nodige toestemming, literatuurstudie, empiriese studie, universum, steekproef en begrensing, metode van data-insameling, bepaling van geldigheid van data, loodsonderhoud, etiese oorwegings en beperkinge van hierdie studie).

1.6.1 Navorsingsbenadering

’n Gekombineerde kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsingsbenadering deur middel van ’n verkennende navorsingsontwerp is in hierdie studie benut, aangesien hierdie kombinasie sal lei tot die doelwitbereiking van hierdie studie. Fouché en Delport (2002:79) omskryf die kwalitatiewe navorsingsbenadering as ’n benadering wat aangewend word om maatskaplike verskynsels te verstaan eerder as om dit te verduidelik. Vir die doel van hierdie tipe navorsing word daar gebruik gemaak van natuurlike waarneming eerder as van gekontroleerde meting (Fouché & Delport, 2002:79). Die ervarings en persepsies van deelnemers in kwalitatiewe navorsing speel dus ’n bepalende rol en sal dikwels eerder ’n subjektiewe as objektiewe verduideliking van die realiteit bied.

Daarenteen fokus kwantitatiewe navorsing volgens Fouché en Delport (2002:79) op die objektiewe meting van die maatskaplike wêreld. Die volgende doelwitte word vir kwantitatiewe navorsing gestel, naamlik objektiewe meting, die toetsing van hipoteses en die voorspelling en kontrolering van menslike gedrag. Die kwantitatiewe navorsing word dus aangewend wanneer inligting oor ’n bepaalde verskynsel ingesamel word en geskied aan die hand van die toetsing van ’n teorie bestaande uit veranderlikes, meting in syfers wat plaasvind en analyses wat deur middel van statistiese prosedures uitgevoer word.

In die lig van voorgaande is ’n kombinasie van kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsing vir hierdie studie gekies, omdat daar geoordeel is dat die gekombineerde navorsingsbenadering die beste benadering sal bied om die doel van hierdie studie te bereik, te wete die volgende: Om riglyne aan maatskaplike werkers van die ACVV te

bied vir die kapasiteitsbou van IGO's ten einde by te dra tot inklusiewe maatskaplike hervorming van welsynsorganisasies en die bevordering van volhoubare maatskaplike ontwikkeling in Suid-Afrika. In terme van die voorgaande omskrywing voldoen hierdie studie aan die kenmerke wat gestel word vir kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsingsbenaderings (Fouché & Delport, 2002:79).

1.6.2 Navorsingsontwerp

Fouché (2002:109) dui aan dat 'n verkennende navorsingsontwerp die geleentheid bied tot die verkryging van insig in 'n situasie, fenomeen, gemeenskap of individu. Babbie (1998:91) sluit by voorgaande ondersoeker aan deur daarop te wys dat 'n verkennende studie onderneem word om insig te ontwikkel in 'n bepaalde onderwerp. Sowel die gebrek aan basiese kennis oor 'n nuwe area of belangstelling as die verkenning van 'n onderwerp met die oog op die formulering van 'n probleem en ontwikkeling van 'n hipotese, gee aanleiding tot die benutting van 'n verkennende studie as navorsingsontwerp. Mouton (2001:53) voer aan dat die volgende twee vrae eiesoortig is aan die verkennende studie: "What is the case?" en: "What are the key factors?"

Die verkennende studie is as navorsingsontwerp vir hierdie studie gekies, aangesien daar beperkte inligting beskikbaar is oor die onderwerp en die navorsing ten doel het om kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies te verken. Die primêre navorsingsvraag wat in hierdie studie gestel is, is die vraag oor hoe maatskaplike werkers van die ACVV IGO's se kapasiteit kan bou. In terme van die voorgaande omskrywing voldoen hierdie studie aan die kenmerke wat gestel word vir die verkennende navorsingsontwerp (Babbie, 1998:91; Fouché, 2002:109; Mouton, 2001:53).

1.6.3 Navorsingstrategie

Die gevallestudie as strategie vir kwalitatiewe navorsing is gekies omdat hierdie navorsingstrategie volgens Creswell (1998:61) en Stark (1995) die geleentheid tot 'n beskrywende of indiepte-analise van 'n geslote sisteem bied; dus van die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies. Babbie (2001:285) voer aan dat, alhoewel die term **geslote sisteem** nie omskryf word nie, dié term kan verwys na 'n proses,

aktiwiteit, gebeurtenis, program, of individu, wat dus ook 'n organisasie (en daarmee dan die ACVV en IGO's) insluit.

Die ACVV is as enkelvoudige gevallestudie gekies, aangesien hierdie organisasie as 'n formele welsynsorganisasie beskou word en die kapasiteitsbou wat reeds deur die ACVV gelewer word, inligting behoort te bied om aan die doel van hierdie studie te beantwoord. Die ACVV is ook soortgelyk aan ander formele of gevestigde welsynsorganisasies in Suid-Afrika om die volgende redes: Die ACVV as vereniging bestaan uit 117 ACVV-takke op grondvlak wat onafhanklik geregistreerde organisasies sonder winsoogmerke is wat eie regs- en finansiële entiteite vorm en wat oor vier provinsies heen dienste lewer. Hierdie ACVV-takke is geaffilieer by die ACVV-Hoofbestuur wat as nasionale raad optree. Die vrywilliger-grondslag van die ACVV bestaan uit nagenoeg 9 000 vrywilligers wat betrokke is vanaf dienslewering op grondvlak tot by die hoogste besluitnemingsvlak. Die ACVV is gevestig en bestaan reeds 102 jaar en het sedert die stigting van die vereniging sy doelwitte aangepas om 'n ontwikkelingsgerigte welsynsdiens aan alle mense in nood te lewer (ACVV-Hoofbestuur, 2005a). Die ACVV se konstitusie, beleid en praktykkodes bepaal die organisasiestruktuur en werkwyses. Uitgebreide ontwikkelingsgerigte kinder- en gesinsorgdienste, wat bejaardesorg insluit, word gelewer na aanleiding van die regering se prioriteite en in lyn met die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyns en Bevolkingsontwikkeling, 1997). Staatsfinansiering word ontvang vir dienste deur die ACVV na aanleiding van aansoeke om staatsbefondsing of diensplanne wat jaarliks by die onderskeie provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling ingedien word (ACVV-Hoofbestuur, 2004b: 5).

Die tipe gevallestudie wat gekies is, is 'n kombinasie tussen 'n intrinsieke en instrumentele gevallestudie (Fouché, 2002:275-276; Mark, 1996:219). Fouché (2002:276) vermeld dat 'n intrinsieke gevallestudie uitsluitlik fokus op die ontwikkeling van 'n beter begrip vir die individuele geval en bloot dien as beskrywing van die spesifieke geval wat bestudeer word. Daarenteen word 'n instrumentele gevallestudie benut om uit te brei oor 'n teorie of om 'n beter begrip te ontwikkel vir 'n bepaalde maatskaplike voorval, en word die gevallestudie bloot benut om hierdie verbeterde begrip van die maatskaplike voorval te ontwikkel (Fouché, 2002:276). In hierdie studie word die kombinasie tussen 'n intrinsieke en instrumentele gevallestudie gekies, aangesien die

gekombineerde ontwerp sal lei tot die ontwikkeling van 'n beter begrip van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, met spesifieke verwysing na kapasiteitsbou van IGO's deur die ACVV. Hierdie studie sal ook veralgemeen kan word na welsynsorganisasies met soortgelyke eienskappe as die ACVV en diegene wat beoog om die kapasiteit van IGO's te bou. Hierdie ontwerp sal dus vir die doel van hierdie studie ten beste aangewend kan word deurdat dit 'n begrip van 'n betrokke maatskaplike aspek sal fasiliteer.

'n Gevallestudie as navorsingstrategie kan slegs oorweeg word indien die navorser toegang het tot die deelnemers en die deelnemers die navorser vertrou (Creswell, 1998:61). In die geval van hierdie studie is die navorser sedert 1993 in diens van die ACVV-Hoofbestuur en is sy sedert Desember 2003 aangestel as direkteur of hoofuitvoerende beamppte van die organisasie. Die deelnemers staan in 'n direkte, maar nie-toesighoudende verhouding tot die navorser. Daar bestaan derhalwe 'n vertrouwensverhouding tussen die deelnemers en die navorser, asook tussen die betrokke welsynsorganisasie en die navorser, wat gevolglik toegang tot die deelnemers en relevante inligting verseker.

1.6.4 Navorsingsmetodes

In die bespreking van die navorsingsmetodes word aan die volgende aspekte aandag geskenk.

1.6.4.1 *Verkryging van die nodige toestemming*

Soos deur Strydom (2002:283) voorgestel word, is die skriftelike toestemming van die ACVV-Hoofbestuur, as nasionale raad van die welsynsorganisasie, ten aanvang van die literatuurstudie verkry om navorsing onder hulle vaandel te mag doen.

1.6.4.2 *Literatuurstudie*

Ter aansluiting by Fouché en Delport (2002:268) is die literatuurstudie in hierdie studie benut om die ondersoek na konseptualisering en operasionalisering van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies op 'n verduidelikende wyse te rig. Mouton (2001:87) sluit hierby aan wanneer hy daarop wys dat die literatuurstudie ten doel het om

duplisering te voorkom en moontlikhede vir ondersoek in die navorsingsveld te verken. Fouché en Delpont (2002:268) wys verder daarop dat, wanneer 'n gevallestudie soos in die geval van hierdie studie gedoen word, die tydstip wanneer die literatuurstudie plaasvind, kan varieer. In die geval van hierdie studie is dit as van deurslaggewend beskou om allereers die literatuurstudie te onderneem, ten einde die begrip “kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies” eers binne die breër beleidsraamwerk en maatskaplikewerk-dienslewering te verken alvorens maatskaplike werkers se ervarings en persepsies van hierdie tipe kapasiteitsbou empiries ondersoek word.

Beskikbare literatuur is verken oor die aard, rolle en verantwoordelikhede van maatskaplike diensverskaffers (veral ten opsigte van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, formele welsynsorganisasies en IGO's), asook die konseptuele raamwerk waarbinne hierdie tipe kapasiteitsbou kan plaasvind (met verwysing na die doel en doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, waardes en perspektiewe wat kapasiteitsbou van IGO's kan onderlê, die proses en metodes wat tydens kapasiteitsbou gevolg kan word en die rolle wat maatskaplike werkers daarin kan vertolk). Die implikasies van voorgaande op maatskaplikewerk-dienslewering deur maatskaplike werkers van 'n formele welsynsorganisasie (die ACVV) is deurgaans geanaliseer, verken en beskryf.

Daar word gebruik gemaak van sekondêre analise deurdat oorspronklike data wat redelik reserant is, benut is om 'n nuwe verduideliking of perspektief te bied (Strydom & Delpont, 2002:326-331). Relevante wette, beleide en konsepte word ondersoek en geïntegreer. In hierdie studie is die literatuurstudie nie 'n blote kompilasie van inligting nie. Daar is verskeie konsepte wat eers tot sintese gebring moet word alvorens daardie konsepte empiries ondersoek kan word. Een sodanige voorbeeld is die identifisering van die onderskeie doelwitte van kapasiteitsbou na aanleiding van navorsing oor ontwikkelingsareas van formele welsynsorganisasies en IGO's wat uitgevoer is in 1992 en 2001. Vanuit die literatuur word daar dus oorgegaan na die konseptualisering en die operasionalisering van die begrip “kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies”.

1.6.4.3   *Empiriese studie*

Die empiriese studie word gebaseer op die bevindinge wat voortvloei uit die literatuurstudie. Vir die doeleindes van die empiriese studie word van onderhoudvoering (Greeff, 2002:292) gebruik gemaak aan die hand van 'n gestruktureerde onderhoudskedule (Greeff, 2002:302-303) om die formele welsynsorganisasie se inset ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's te beskryf. Faktore soos die waardes en perspektiewe wat kapasiteitsbou onderlê, maar ook die praktiese metodes en aksies wat tydens kapasiteitsbou uitgevoer word, word verken. Die universum en wyse van steekproefseleksie word behandel onder die volgende punt van hierdie hoofstuk. Data word oorwegend kwalitatief maar ook kwantitatief uiteengesit ten einde interpretasies, gevolgtrekkings en aanbevelings te doen.

1.6.4.4   *Universum, steekproef en begrensing*

Die universum is die totale omvang van alle potensiële individue wat vir die navorsing gekies word en oor die eienskappe beskik waarin die navorser belangstel (Strydom & Venter, 2002:198), en verskaf dus die begrensing van die eenheid wat in navorsing bestudeer word. Die bevolking daarteenoor, bestaan uit die totaal van individue uit wie die steekproef gekies word (Strydom & Venter, 2002:198). In hierdie studie bestaan die universum uit 13 streekverteenvoerders en 112 maatskaplike werkers van die ACVV. Die 13 streekverteenvoerders tree op as die konsultante en supervisors van die 112 maatskaplike werkers in die ACVV se werkgebied (Wes-Kaap, Oos-Kaap, Noord-Kaap en 'n gedeelte van Noordwes). Die maatskaplike werkers lewer maatskaplikewerkdienste, wat kapasiteitsbou van IGO's kan insluit. Die streekverteenvoerders is dus meer bereikbaar as die maatskaplike werkers en het 'n breër verwysingsraamwerk as die maatskaplike werkers wat op grondvlak kapasiteitsbouprogramme met IGO's uitvoer. Die streekverteenvoerders dra verder eerstehandse kennis van kapasiteitsbou van IGO's, aangesien hulle in die praktyk die maatskaplike werkers adviseer oor kapasiteitsbou van IGO's, waar nodig aksies saam met die maatskaplike werkers in terme van kapasiteitsbou uitvoer en soms optree as veranderingsagente by ACVV-takke sonder maatskaplike werkers om IGO's se kapasiteit te bou totdat 'n maatskaplike werker aangestel word om die proses verder te voer.

Vanuit die universum is 'n doelbewuste nie-waarskynlikheidseleksie van 10 streekverteenwoordigers van die ACVV gemaak om soveel moontlik inligting oor die navorsingsvrae in te samel (Strydom & Delport, 2002:334; Strydom & Venter, 2002:197-209; Grinnell & Williams, 1990:228). Die doelbewuste steekproefseleksie is vir hierdie studie gekies, omdat die deelnemende streekverteenwoordigers oor spesifieke inligting ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's deur maatskaplike werkers van die ACVV beskik wat sal bydra om die doel van hierdie studie te bereik (Strydom & Delport, 2002:334). Daar is dus gebruik gemaak van 'n spesifieke steekproeftegniek eerder as toevallige steekproefseleksie (Strydom & Delport, 2002:334). Die doelbewuste steekproefseleksie is dus gedoen soos beskryf deur Strydom en Venter (2002:207) en word in die volgende bespreking toegelig.

1.6.4.5 Metode van data-insameling

In die bespreking van die metode van data-insameling word die voorbereiding van die data-insameling, die bronne wat benut is en die navorsingsinstrument in ag geneem.

- **Bronne van data-insameling**

Die beskrywing van die gevallestudie vind plaas deur middel van gedetailleerde en indieptemetodes van data-insameling, wat veelvoudige bronne van inligting insluit en inligting bevat wat ryk aan konteks is, soos vermeld deur Fouché (2002:275). Die volgende tipe dokumente oor die ACVV is benut in hierdie studie: gepubliseerde boeke oor die geskiedenis van die ACVV; argivale rekords oor die ACVV as organisasie; die kongresnotule van 2004; vergaderingsnotules oor die ACVV se uitgangspunt ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's; statistiek oor die ACVV se werksaamhede; en bemarkingspamflette.

- **Voorbereiding van data-insameling**

'n Faks is aan elkeen van die 13 streekverteenwoordigers gestuur met die versoek om al die kapasiteitsbouprojekte met IGO's deur maatskaplike werkers in hul werkgebiede binne die afgelope jaar te lys. Uit die terugvoer is gevind dat daar kapasiteitsbouprojekte van IGO's in 11 van die streekverteenwoordigers se werkgebiede voorkom, waarvan 10 beskikbaar was in die periode van onderhoudvoering, naamlik Mei tot Julie 2006. Hierdie

10 streekverteenwoordigers word as onderzoekgroep beskou en is as deelnemers vir die studie benut. Vanuit voorgaande is dit duidelik dat die studie beperk word tot beskikbare ACVV-streekverteenwoordigers in wie se werkgebiede kapasiteitsbouprojekte met IGO's die afgelope jaar plaasgevind het of steeds plaasvind.

In hierdie studie is die data ingesamel deur afsprake te reël met die deelnemende streekverteenwoordigers in die tydperk Mei tot Junie 2006. Daar is onderhoude gevoer met die drie streekverteenwoordigers werksaam in die Oos-Kaap tydens 'n opleidingsgeleentheid in Kaapstad. Verder is onderhoude gevoer met die ander streekverteenwoordigers tydens besoeke in hul onderskeie streke. Die plek van onderhoudvoering het geen effek op die ondersoek gehad nie.

• **Navorsingsinstrument**

Naas voorgaande genoemde dokumente is data deur middel van 'n semigestruktureerde onderhoud aan die hand van 'n onderhoudskedule ingesamel (Gochros, 2005:250-251; Tutty, Rothery & Grinnell, 1996:52). Hierdie metode is gekies, aangesien semigestruktureerde onderhoude vir beide die navorser en die deelnemer meer fleksiteit gee in die stel en beantwoording van vrae en benut kan word om 'n gedetailleerde prentjie te kry van perspepsies en ervarings van 'n verskynsel of situasie (Greeff, 2002:302). Hierdie metode word as geskik geag om inligting oor kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies in te samel.

'n Onderhoudskedule, wat as bylaag A by hierdie tesis ingesluit word, is tydens die onderhoude met die streekverteenwoordigers benut. Die volgende vyf neutrale oop vrae is aan deelnemers gestel, met die doel om die deelnemers genoegsame ruimte te bied om hulle vrylik te kan uitdruk en daardeur voldoende inligting vir die studie te kan insamel (De Vos, 2002:303):

- Hoe lyk die IGO's wie se kapasiteit die ACVV bou?
- Wat wil die ACVV bereik met kapasiteitsbou van IGO's?
- Waarom bou die ACVV kapasiteit van IGO's?
- Watter ontwikkelingsareas word aangespreek in kapasiteitsbou van IGO's?
- Hoe bou die ACVV kapasiteit van IGO's?

Die onderhoude is gevoer in die deelnemers se moedertaal (Afrikaans). Die terugvoer is aangeteken tydens die onderhoud op die onderhoudskedule en spoedig na afloop van die onderhoud verwerk (Greeff, 2002:304). Die onderhoude is in hierdie studie gevoer aan die hand van die riglyne voorsien deur Greeff (2002:303). Die deelnemers is op hulle gemak gestel en ingelig dat deelname aan die studie vrywillig is. Ten aanvang van die onderhoud is die streekverteenwoordigers ingelig dat die ACVV-Hoofbestuur, hul werkgever, toestemming verleen het vir hul deelname aan die navorsing. Daarna is die deelnemers deur die onderhoud gelei deur die navorser wat haarself deeglik vertrouwd gemaak het met die vrae wat in die onderhoudskedule gestel is. Die onderwerp van hierdie studie het gefokus op dienslewering deur maatskaplike werkers in die streekverteenwoordigers se werkgebiede en het geen private inligting oor die streekverteenwoordigers, hul werksaamhede of dié van die maatskaplike werkers bevat nie. Geen deelnemer het ontlofting versoek nadat die onderhoud gevoer is nie (Babbie, 2001:475).

1.6.4.6 Bepaling van geldigheid van data

De Vos (2002:351-352) beklemtoon die noodsaaklikheid dat veral kwalitatiewe navorsing voldoen aan die volgende kriteria of norme wat die geldigheid van die navorsing verifieer: geloofwaardigheid (*credibility*), oordraagbaarheid (*transferability*), afhanklikheid (*dependability*) en aanpassingsvermoë (*conformability*).

- **Geloofwaardigheid**

Die doel van geloofwaardigheid in navorsing is om te demonstreer dat die ondersoek op só 'n wyse plaasgevind het dat die onderwerp noukeurig geïdentifiseer en omskryf is (De Vos, 2002:351-352). Daar is reeds vermeld dat kwalitatiewe navorsing aangewend word om maatskaplike verskynsels te verstaan en situasies, prosesse, sosiale groeperinge of interaksiepatrone te verken (Fouché & Delpont, 2002:79, 351). Alvorens die navorsing onderneem is, is moeite gedoen om literatuur oor kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsing na te gaan. Tydens die onderhoud is verskeie tegnieke van onderhoudsvoering benut om die nodige inligting in te samel, soos die stel van oop vrae, die benutting van leidende vrae met diskresie, die opsomming van response, die herhaling van die vrae op die onderhoudskedule, die vra van enkelvoudige vrae, ensovoorts.

- **Oordraagbaarheid**

Die veralgemening of oordraagbaarheid van navorsing dui op die mate waartoe die navorser daarin slaag om aan te dui dat die bevindinge ook in ander kontekste of ten opsigte van ander groepe as in die relevante studie van toepassing gemaak kan word (De Vos, 2002:352). In hierdie studie is aktiewe pogings aangewend om te verseker dat die bevindinge wel van toepassing gemaak kan word op 'n breër konteks, deur verskeie tipe bronne in die literatuurstudie te benut en 'n omvangryke verkenning oor die begrip “kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies” te doen.

- **Afhanklikheid**

In kwalitatiewe navorsing vorm afhanklikheid die teenpool van betroubaarheid (De Vos, 2002:352), aangesien die navorser poog om veranderde toestande ten opsigte van onder andere die voorkoms van die fenomeen wat ondersoek word, te regverdig. In maatskaplike navorsing, waar juis die verandering van die maatskaplike wêreld wat ondersoek word 'n konstante realiteit is, vorm afhanklikheid dus inderwaarheid die teenoorgestelde van die konstantheid van geen verandering nie. Veranderlike faktore soos die verskillende redes vir terminering van kapasiteitsbou en die verskille in die tipe betrokke IGO's wat deur die deelnemende maatskaplike werkers in die ondersoek geïdentifiseer is, is in aanmerking geneem, maar die deeglike omskrywing van die konseptuele raamwerk waarbinne die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies verken is, lei tot die bewys van die geldigheid van die bevindinge.

- **Aanpassingsvermoë**

Die norm van aanpassingsvermoë hang volgens De Vos (2002:352) nou saam met objektiwiteit. Dit is noodsaaklik dat daar geëvalueer word of die bevindinge van die studie deur 'n ander studie bevestig sal word; dus of die navorser die studie objektief gehanteer het. Van meet af aan is dit in hierdie studie duidelik gestel dat die bevindinge van die studie ook van toepassing gemaak sal kan word op ander formele welsynsorganisasies, sou hulle oor dieselfde kenmerke as dié van die ACVV beskik en sou hulle die begeerte of wil uitspreek om wel kapasiteit van IGO's te bou.

1.6.4.7 Loodsonderhoud

Die opgestelde onderhoudskedule met die navorsingsvrae is in 'n loodsonderhoud met 'n voormalige streekverteenwoordiger van die ACVV benut en het as loodsondersoek (Strydom, 2002:215-216) gedien. Hierdie loodsonderhoud het getoon dat die vrae in die onderhoudskedule toepaslike inligting vir die doeleindes van hierdie studie genereer.

1.6.4.8 Etiese oorwegings

Daar is tydens die ondersoek daaraan aandag geskenk dat die etiese oorwegings van navorsing nagekom word. Vervolgens word die onderskeie etiese oorwegings, soos verwoord deur Strydom (2002:62-76) en Williams, Tutty en Grinnell (1995:41) bespreek:

- Oorweging van gevolge wat deelname aan die ondersoek vir deelnemers inhou

Deelnemers is met die aanvang van die onderhoud ingelig dat deelname aan die ondersoek vrywillig van aard is, nie-deelname nie negatief op die deelnemers sal impakteer nie en dat geen inligting versoek of vermeld sal word wat vir die deelnemers enige fisieke, emosionele of professionele skade kan inhou nie. Die deelnemers is versoek om, sou enige ongemak tydens die onderhoud ervaar word, dit onder die aandag van die navorser te bring. Verder is al die inligting openlik met die deelnemers gehanteer en het geen misleiding van inligting dus plaasgevind nie.

- Ingeligte toestemming van alle deelnemers

In hierdie ondersoek het die navorser Williams *et al.* (1995:41) se uitgangspunt gevolg en ten aanvang van die onderhoud aan deelnemers die volgende verduidelik: Die doel van die navorsing; die prosedure wat gevolg sou word gedurende die onderhoud en die ondersoek; die geloofwaardigheid van die navorsing deurdat die ACVV-Hoofbestuur as die streekverteenwoordigers se werkgewer toestemming verleen het tot die navorsing; en die deelnemers se keuse om aan die navorsing deel te neem of deelname te weier.

- Skending van privaatheid en ontlooting

Die onderwerp van hierdie studie het gefokus op 'n tipe dienslewering deur van die maatskaplike werkers in die streekverteenwoordigers se werkgebiede en het geen private inligting oor die streekverteenwoordigers, hul werksaamhede of dié van die maatskaplike

werkers bevat nie. Dit was dus nie nodig om enige van die deelnemers te ontlont nadat die onderhoude met hulle gevoer is nie (Babbie, 2001:475).

- Die professionele en vertroulike hantering van die inligting

Die navorser is 'n geregistreerde maatskaplike werker by die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe. Die etiese riglyne oor maatskaplike navorsing is te alle tye nagekom. Die inligting wat in die ondersoek bekom is, is vertroulik gehanteer.

1.6.4.9 Beperkinge van die studie

Schoeman (2001:55-57) wys op die noodsaaklikheid dat navorsers erkenning gee aan die effek wat navorsers se subjektiwiteit op ondersoeke kan hê. Vanweë die feit dat hierdie studie onder andere van 'n kwalitatiewe navorsingsmetodologie gebruik maak, is objektiwiteit van die ondersoeker 'n veranderlike wat noodwendig verreken moet te word. Dit is derhalwe nodig om die volgende faktore uit te lig wat tydens die ondersoek 'n rol kon gespeel het in die insameling en interpretering van die kwalitatiewe data wat in die empiriese ondersoek verkry is: Daar kan nie op grond van hierdie studie sondermeer veralgemenings gemaak word oor die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies nie, en die bevindinge word beperk tot die ACVV. Ander formele welsynsorganisasies met soortgelyke eienskappe as dié van die ACVV en met die voorneme om wel die kapasiteit van IGO's te bou, sal hulle hul eger met die bevindinge en die aanbevelings kan identifiseer.

1.7 INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG

In hoofstuk 1 is 'n oriëntering van die metodologie van die navorsing wat onderneem is, aangebied. Die keuse van die onderwerp, navorsingsprobleem, doel van die studie, navorsingsmetode, navorsingsprosedure en -metodologie en enkele aspekte wat deurlopend in die navorsingsverslag benut word, word omskryf.

Die struktuur van maatskaplike diensverskaffers, met spesifieke verwysing na formele welsynsorganisasies en IGO's, word in hoofstuk 2 beskryf.

Hoofstuk 3 word gewy aan die omskrywing van die begrip “kapasiteitsbou” soos toegepas deur formele welsynsorganisasies, deur die wets- en beleidsvereistes ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, verbandhoudende

begrippe met kapasiteitsbou en die doel en doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies te verken.

Hoofstuk 4 word gewy aan die operasionalisering van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies deur aandag te skenk aan die waardes en perspektiewe wat kapasiteitsbou van IGO's onderlê, die metodes en prosesse wat benut word en die rolle wat maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's vertolk.

Die verwerking, kategorisering en interpretering van die empiriese gegewens na aanleiding van die onderhoudvoering met die deelnemers van die studie word in hoofstuk 5 aangebied.

In die slothoofstuk, hoofstuk 6, word die gevolgtrekkings en aanbevelings na aanleiding van sowel die literatuur- as empiriese ondersoek uiteengesit.

Die navorsingsverslag bestaan derhalwe uit vier dele, te wete 'n oriëntering (hoofstuk 1), 'n literatuurstudie (hoofstukke 2, 3 en 4), 'n empiriese ondersoek (hoofstuk 5) en gevolgtrekkings en aanbevelings (hoofstuk 6).

1.8 SAMEVATTING

As gevolg van die grootskaalse armoede wat in Suid-Afrika heers, is die ontwikkeling van kwesbare en gemarginaliseerde gemeenskappe van deurslaggewende belang. Maatskaplike diensverskaffers moet effektief en doelgerig aangewend word om die maatskaplike ontwikkeling te versnel. Aangesien IGO's se potensiaal tans nie ten volle benut word as hulpbron vir gemarginaliseerde gemeenskappe nie, moet hulle kapasiteit ontwikkel word sodat hulle effektiewe en volhoubare dienste kan lewer. Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling stel sedert 2005 die kapasiteitsbou van en ondersteuning aan IGO's as finansieringsvereiste en transformasiebewys aan formele welsynsorganisasies. Op grond hiervan is die doel van die studie om riglyne aan maatskaplike werkers van die ACVV as formele welsynsorganisasie te verskaf oor wat kapasiteitsbou van IGO's behels en hoe dit bewerkstellig en geoperasionaliseer kan word.

HOOFTUK TWEE

DIE STRUKTURE VAN MAATSKAPLIKE DIENS- VERSKAFFERS IN SUID-AFRIKA

2.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk sal die maatskaplike diensverskaffers in die Suid-Afrikaanse welsynsektor, met spesifieke verwysing na die formele en die informele nie-winsgewende nie-regeringsorganisasies, omskryf word. Hierdie omskrywing sal die konteks stel vir sowel die struktuur waarbinne die formele en die informele nie-winsgewende organisasies funksioneer as die beleidsraamwerk waarbinne die kapasiteitsbou van informele gemeenskapsgebaseerde organisasies (voortaan na verwys as IGO's), wat in hoofstuk 3 bespreek sal word, plaasvind.

Ten aanvang sal die begrippe “maatskaplike welsyn”, “maatskaplike werk”, “welsyns-organisasies” en “maatskaplike diensverskaffers” gekonseptualiseer word. Hierdie begrippe dien as agtergrond vir hierdie hoofstuk. Daar sal gefokus word op die maatskaplike diensverskaffers, wat aan die hand van bespreekte kenmerke vanuit die literatuur in kategorieë binne 'n strukturele raamwerk geplaas en deur middel van 'n grafiese voorstelling uitgebeeld sal word. Die onderskeidende kriterium vir insluiting al dan nie in die bespreking van maatskaplike diensverskaffers in hierdie hoofstuk, is die kwalifisering vir finansiering deur die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling ingevolge hierdie departement se finansieringsbeleid (2005a). In hierdie hoofstuk sal daar veral klem gelê word op die nie-regeringsektor, ten einde die doel van hierdie hoofstuk te kan bereik.

2.2 KONSEPTUALISERING VAN MAATSKAPLIKE DIENSVERSKAFFERS

Ten einde die begrip “maatskaplike diensverskaffer” vir die doel van hierdie studie in 'n konseptuele raamwerk te plaas, is dit nodig om eers die kernelemente van hierdie begrip, naamlik “maatskaplike welsyn” en “maatskaplike werk”, te omskryf. Daarna sal aandag

gegee word aan twee ander verbandhoudende begrippe wat in hierdie studie benut word, te wete die begrippe “welsynsorganisasie” en “maatskaplike diensverskaffer”.

2.2.1 Maatskaplike welsyn

Die term **maatskaplike welsyn** (*social welfare*) verwys na `n toestand wat dui op die mate van voorspoed, welstand en gesondheid van `n samelewing, asook na die geleenthede vir ontwikkeling, behoeftes en selfverwesenliking wat vir individue, groepe en gemeenskappe bestaan (Vaktaalkomitee, 1995:39). Garvin en Tropman (1998:3) stel dit simplisties as die patroon van wyses waarop die samelewing homself organiseer om in die basiese behoeftes van sy lede te voorsien, te wete ten opsigte van voedsel, klere, skooling en persoonlike sorg. Zastrow (1999:6) sluit hierby aan wanneer hy die doel van maatskaplike welsyn formuleer as die voorsiening in die vereistes ten opsigte van die maatskaplike, finansiële, gesondheids- en ontspanningsbehoefte van alle individue in `n samelewing. **Maatskaplike welsyn** verwys dus na die totale welsynsbehoefte van die mens binne die samelewing, waarvan maatskaplike behoeftes `n onderafdeling vorm.

2.2.1.1 Maatskaplike welsynsbeleid en welsynstruktuur

Maatskaplike welsynsbeleid verwys na die reëls en wetgewing wat te make het met die verspreiding van dienste en goedere wat van toepassing is op maatskaplike welsyn, en veral wie vir sodanige dienste en goedere kwalifiseer (Garvin & Tropman, 1998:3). In sy definisie van “maatskaplike welsyn” plaas Zastrow (1999:6) klem op die bevolking se sisteem van programme, voordele en dienste om in die maatskaplike welsynsbehoefte van die lede van die gemeenskap te voorsien. Garvin en Tropman (1998:3) verwys na hierdie programme, voordele en dienste as die “maatskaplike welsynstruktuur”. Dit blyk dus dat die “maatskaplike welsynsbeleid” die breë wetgewende en beleidsraamwerk skep waarbinne die samelewing voorsiening maak vir die maatskaplike welsynsbehoefte van sy lede, terwyl die “welsynstruktuur” verwys na die stelsel waardeur dienste en programme wat in die samelewing se maatskaplike welsynsbehoefte voldoen, gelewer word. Die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling: 1997) is `n voorbeeld van `n maatskaplike welsynsbeleid.

2.2.1.2 *Doel van maatskaplike welsyn*

Die Vaktaalkomitee (1995:37) gaan van die standpunt uit dat georganiseerde maatskaplike welsynsaktiwiteite en -programme gerig is op die voorkoming, verligting of uitskakeling van die maatskaplike probleme van individue, groepe en gemeenskappe ten einde hul maatskaplike funksionering te bevorder. Maatskaplike funksionering verwys weer op sy beurt na die geheel van die individu se rolvervulling op alle bestaansvlakke in wisselwerking met individue, gesinne, groepe, gemeenskappe of situasies (Vaktaalkomitee, 1995:37). Daar word afgelei dat die bevordering van maatskaplike funksionering die oorhoofse doel van sowel maatskaplike welsyn as maatskaplike werk vorm.

2.2.1.3 *Intersektorale diensverskaffers*

Daar is verskeie professies gemoeid met die bevordering van die maatskaplike funksionering van die samelewing en spesifiek in die veld van maatskaplike welsyn, soos byvoorbeeld die volgende: sielkundiges, psigiaters en verpleegkundiges betrokke by inrigtings vir geestesbeperkte persone, regsgeleerdes wat regsdienste aan armes verskaf, opvoeders betrokke by inrigtings vir intellektuele beperkte persone, geneeshere in openbare gesondheidsorganisasies, stadsbeplanners betrokke by welsynsbeplanningsafdelings van plaaslike owerhede, en maatskaplike werkers. Compton en Galaway (1994:13) verwys na die genoemde professies as die instansies waardeur die samelewing homself organiseer om hul kollektiewe verantwoordelikheid teenoor mekaar na te kom. Maatskaplike werk is dus een van die professies of beroepsgroepe wat aktief meewerk om die doel van maatskaplike welsyn, naamlik die verhoging van maatskaplike funksionering, te bewerkstellig en te bevorder.

2.2.2 **Maatskaplike werk**

Maatskaplike werk word onderskei van die ander professies betrokke op die welsynsterrein, aangesien dit as professie die mandaat en sanksie van die samelewing ontvang om as primêre professie maatskaplike dienste te lewer en hierdie verantwoordelikheid aanvaar (Hepworth, Rooney, Rooney, Strom-Gottfried & Larsen, 2006:5; Zastrow, 1999:6). Hare (2004:409) bevestig dat die internasionaal erkende

definisie van maatskaplike werk van die *International Federation of Social Work (IFSW)* en die *International Association of Social Work (IASSW)* die maatskaplikewerk-professie soos volg omskryf: “The social work profession promotes social change, problem-solving in human relationships, and the empowerment and liberation of people to enhance well-being. Utilizing theories of human behaviour and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to social work.”

Die Suid-Afrikaanse Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk (1995:40) sluit aan by die internasionale definisie van maatskaplike werk deur maatskaplike werk te omskryf as ‘n professionele diens wat deur ‘n maatskaplike werker gelewer word, wat gerig is op die bevordering van die maatskaplike funksionering van mense. Kennis, vaardighede en waardes is grondliggend aan die professie maatskaplike werk (Compton & Galaway, 1994:14). Op grond van die voorgaande definisies van **maatskaplike werk** word die volgende kernaspekte vervolgens in terme van die Suid-Afrikaanse konteks beklemtoon, naamlik die professionele status van maatskaplike werk in Suid-Afrika, die doel van maatskaplike werk en die voortspruitende maatskaplike ontwikkelingsgerigte perspektief.

2.2.2.1 *Professionele status in Suid-Afrika*

In 1978 het die Suid-Afrikaanse regering van daardie tyd die Wet op Maatskaplike en Geassosieerde Werkers, Wet nommer 110 van 1978, ingestel waardeur die professie maatskaplike werk volle professionele status in Suid-Afrika ontvang het (Patel, 2005:73). Hierdie wetgewing maak voorsiening vir die instelling van ‘n beroepsraad (Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe (SARMD) (*South African Council for Social Service Professions* of SACSSP), die jaarlikse registrasie van maatskaplike werkers by hierdie raad, ‘n etiese kode vir maatskaplike werk en die mandaat om dissiplinêre aksies te neem teen maatskaplike werkers wanneer die etiese kode oortree word. Grondliggend tot die professionele status van maatskaplike werk lê die kennis, vaardighede en waardes wat eie is aan hierdie professie. Die internasionale definisie van maatskaplike werk (Hare, 2004:409) beklemtoon ook die doelstelling van maatskaplike werk, die teorieë van menslike gedrag en sosiale sisteme wat benut word, sowel as die beginsels wat by voorgaande aansluit.

2.2.2.2 *Doel van maatskaplike werk*

Beide Hepworth *et al.* (2006:5-8) en Zastrow (1999:20-22) omskryf die doel van maatskaplike werk soos volg: Die verbetering van mense se vermoëns tot probleemoplossing, hantering en ontwikkeling; die verbinding van mense met sisteme wat hulle voorsien van hulpbronne, dienste en geleenthede; die bevordering van die effektiewe en menslike werking van sisteme wat mense voorsien van dienste en hulpbronne; die ontwikkeling en verbetering van maatskaplike beleid; die bemagtiging van kwesbare groepe en die bevordering van maatskaplike en ekonomiese gelykheid; sowel as die ontwikkeling van professionele kennis en vaardighede.

Die Vaktaalkomitee (1995:41) omsluit die voorgaande omskrywing van die doel van maatskaplike werk, deur maatskaplikewerk-hulpverlening soos volg te beskryf en deur te verwys na die professionele status van maatskaplike werk: Die proses waarvolgens 'n maatskaplike werker binne 'n professionele verhouding bepaalde metodes en tegnieke aanwend, funksies en take uitvoer en hulpbronne benut om maatskaplike probleme te voorkom, te verlig of uit die weg te ruim, om sodoende die maatskaplike funksionering van die kliëntsisteem te bevorder. Die internasionale definisie van maatskaplike werk (Hare, 2004:409) stem ooreen met die definisie van die Vaktaalkomitee, maar voeg eksplisiet die beginsels van menseregte en maatskaplike geregtigheid as fundamentele beginsels in maatskaplike werk by. Vir die doel van hierdie studie sal die fokus van die maatskaplike werker se aandag nie kliënte wees nie, maar sal dit IGO's wees en sal hierdie kategorie organisasies dus die maatskaplike werker se verbruikersisteem in hierdie studie vorm.

Uit die voorgaande uiteensetting word dus afgelei dat die bevordering van die effektiewe werking van sisteme wat mense voorsien van dienste en hulpbronne ten einde mense se maatskaplike funksionering te verhoog, binne die konteks van menseregte en maatskaplike geregtigheid, die spesifieke doel van maatskaplike werk is.

2.2.2.3 *Maatskaplike ontwikkelingsgerigte perspektief*

Die Witskrif vir Welsyn (1997) verwys na die welsynsbeleid vir al die beroepsgroepe wat ten doel het om die maatskaplike funksionering van individue, groepe, gesinne,

organisasies en gemeenskappe te bevorder, met spesifieke verwysing na maatskaplike werk wat die professie is wat primêr verantwoordelik is om hierdie verbetering van die maatskaplike funksionering van 'n samelewing teweeg te bring. Hierdie Witskrif (1997:7) beklemtoon die regering se paradigmaskuif van 'n behandelingsmodel na 'n ontwikkelingsgerigte maatskaplike diensleweringmodel. Ontwikkelingsgerigte maatskaplike werk word deur Patel (2005:206-207) gedefinieer as die praktiese en toepaslike toepassing van kennis, vaardighede en waardes om die welstand van individue, gesinne, groepe, organisasies en gemeenskappe in hulle maatskaplike konteks te bevorder. Dit behels ook die implementering van navorsing en die ontwikkeling en implementering van maatskaplike beleide wat bydra tot maatskaplike geregtigheid en menslike ontwikkeling in 'n veranderende nasionale en globale konteks. Ontwikkelingsgerigte maatskaplike werk het dus ten doel om maatskaplike verandering teweeg te bring deur middel van 'n tweeledige fokus, naamlik op die persoon en die omgewing en op die interaksie tussen beide. Die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:9) stel volhoubare ekonomiese en sosiale vooruitgang van veral voorheen benadeelde groepe en gemeenskappe, as die doel van effektiewe en relevante welsynsdienste. Midgley (1995:250) se definisie van menslike ontwikkeling, wat aansluit by die Witskrif vir Welsyn en een van die vertrekpunte van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005b:19) se diensleweringmodel vorm, onderskryf die noodsaaklikheid dat ontwikkelingsgerigte maatskaplikewerk-dienslewering lei tot volhoubare menslike ontwikkeling: *“Social development is a process of planned social change designed to promote the well-being of the population as a whole in conjunction with a dynamic process of economic development.”*

2.2.3 Welsynsorganisasies

In die regeringsbestel (voor 1994) moes welsynsorganisasies in terme van die Nasionale Welsynswet, Wet nommer 100 van 1978, registreer ten einde wetlik dienste te kon lewer en staatsfinansiering te ontvang (Patel, 2005:73). “Welsynsorganisasie” verwys in hierdie studie na 'n instelling wat deur privaat inisiatief in die lewe geroep is om welsynsdienste te lewer (Vaktaalkomitee, 1995:71). 'n Welsynsorganisasie lewer dus welsynsdienste wat maatskaplikewerk-dienste kan insluit, maar lewer nie noodwendig maatskaplikewerk-

dienste *per se* nie. Die dienste deur 'n welsynsorganisasie is derhalwe op die breë welsyn van die samelewing gerig.

In 1990 het die Departement van Nasionale Gesondheid en Bevolkingsontwikkeling beraam dat 2 400 organisasies met welsynsdoelwitte aan die einde van Maart 1990 geregistreer was onder die destydse Wet op Fondsinsameling, Wet 107 van 1978, terwyl 1 641 welsynsorganisasies gefunksioneer het onder die Nasionale Welsynswet, Wet 100 van 1978 (Patel, 2005:73). Die Wet op Fondsinsameling is in 1997 grootliks vervang deur die Wet Op Organisasies Sonder Winsoogmerke, Wet nommer 77 van 1997, waardeur die registrasie van organisasies wat fondse insamel, vrywillig geword het. Geen staatsinstelling kan as organisasie sonder winsoogmerke registreer nie (Republiek van Suid-Afrika, 1997:1). Hierdie wet tref geen onderskeid tussen die tipe organisasies sonder winsoogmerke nie. Alle nie-winsgerigte organisasies lewer dus nie maatskaplike dienste nie. 'n Welsynsorganisasie vorm gevolglik nie deel van die staat nie, kan maatskaplike dienste lewer en is ingevolge bepaalde wetgewing as 'n welsynsorganisasie geregistreer.

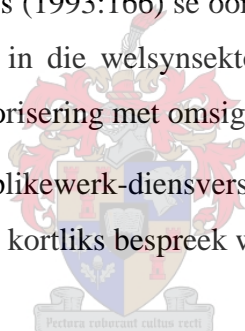
2.2.4 Maatskaplike diensverskaffers

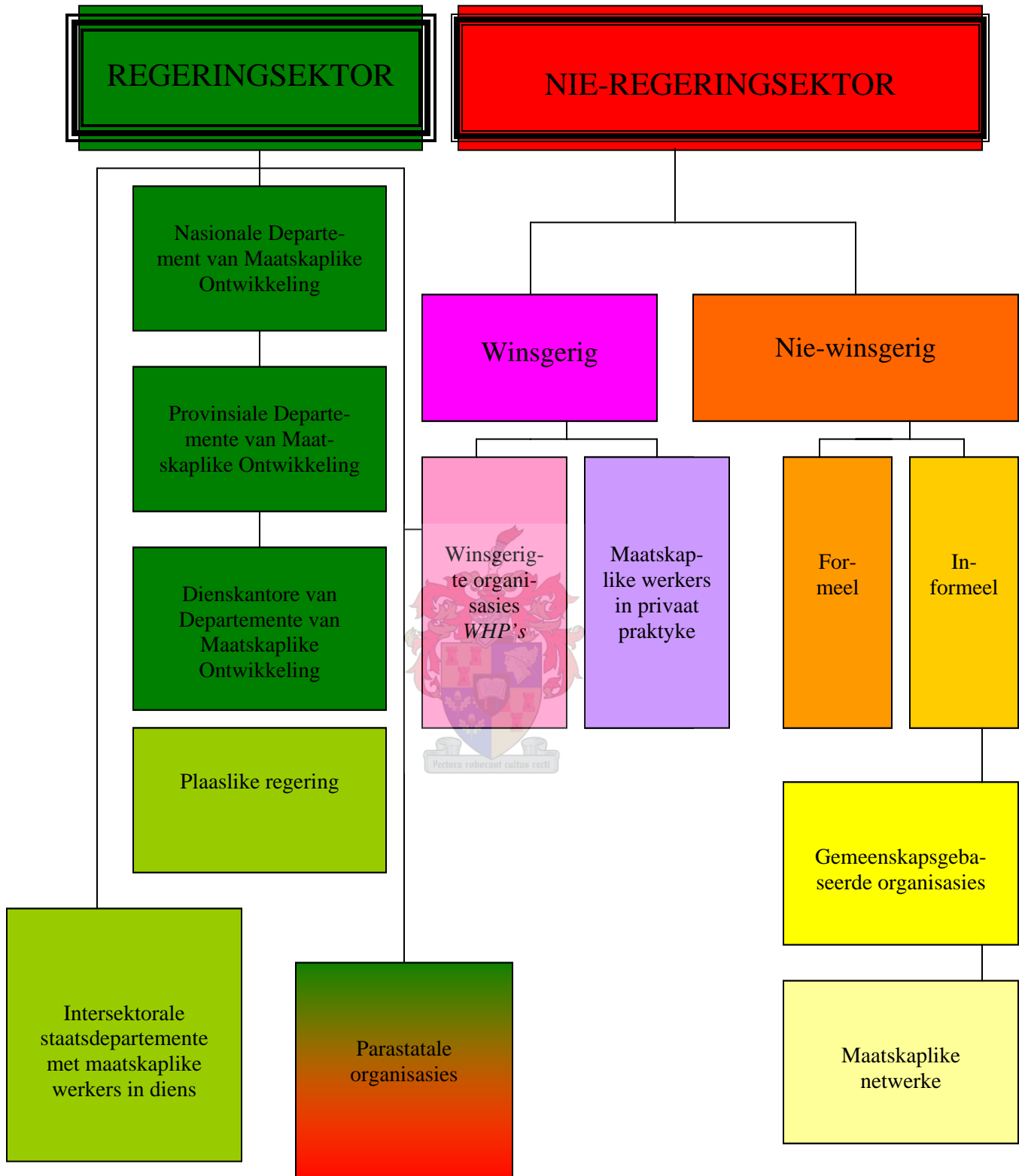
Maatskaplike werkers word in diens geneem deur 'n verskeidenheid van instansies wat wissel in grootte en tipe organisasie en wat voorkom in beide die regerings- en die nie-regeringsektor (Hepworth *et al.*, 2006:149). Dit word daarom as noodsaaklik geag om die konteks van diensverskaffers in hierdie studie van welsynsorganisasies na maatskaplike diensverskaffers uit te brei. Die begrip “maatskaplike diensverskaffers” verwys in hierdie studie na daardie diensverskaffers in die nie-regeringsektor wat ontwikkelingsgerigte maatskaplikewerk-dienste lewer, soos verwoord in die internasionale definisie van maatskaplike werk (ISFW en IASSW) en die Suid-Afrikaanse Vaktaalkomitee soos reeds bespreek (Hare, 2004:409; Vaktaalkomitee, 1995:39-40) en wat ingevolge die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid (2005a) vir diensverskaffers, genaamd *Policy On Financial Awards To Social Service Providers*, vir staatsfinansiering kwalifiseer. Hierdie diensverskaffers verwys na 'n verskeidenheid van regspersone in die vorm van organisasies of rade wat maatskaplike welsynsdienste lewer (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:21).

2.3 STRUKTURELE RAAMWERK VAN MAATSKAPLIKE DIENS- VERSKAFFERS

Billis (1993:166) verwys na die beginsel van oorvleuelende sones tussen groepe diensverskaffers, wat aandui dat oorvleueling tussen kategorieë van diensverskaffers voorkom en in ag geneem moet word in 'n strukturele raamwerk. Hierdie standpunt word deur verskeie skrywers ondersteun (Billis, 1993:166; Habib & Kotzé, 2002:2, 3, 6; Scott, 2003:294; Patel, 2005:73,79). Habib en Kotzé (2002:2, 3, 6) vermeld spesifiek dat die gevaar bestaan dat die burgerlike samelewing, waarvan die nie-regeringsektor 'n groot deel uitmaak, deur middel van kategorisering gereduseer kan word tot 'n homogene groep, terwyl die teendeel egter waar is. Die burgerlike samelewing – dus ook die nie-regeringsektor – bestaan nie uit statiese entiteite nie. Vir die doel van hierdie studie word die konteks met betrekking tot die maatskaplike diensverskaffers in Suid-Afrika uiteengesit met inagnam van Billis (1993:166) se oorvleuelende sones, ter erkenning dat die indeling van diensverskaffers in die welsynsektor nie waterdig en in afsonderlike kompartemente is nie en dat kategorisering met omsigtigheid moet geskied.

Die voorstelling van die maatskaplikewerk-diensverskaffers word vervolgens grafies in figuur 2.1 uiteengesit en sal daarna kortliks bespreek word.

FIGUUR 2.1: Strukturele raamwerk van maatskaplike diensverskaffers in Suid-Afrika

Die strukturele raamwerk van maatskaplike diensverskaffers in Suid-Afrika word deur middel van die uiteensetting in die voorafgaande figuur 2.1 opsommenderwys soos volg voorgestel:

- Op die maatskaplike welsynsterrein bestaan die **regeringsektor** uit die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en sy provinsiale departemente, waarby ingesluit word hul onderskeie distrikskantore, intersektorale staatsdepartemente met maatskaplike werkers in diens en plaaslike regerings.
- Onderskeibaar van die regering is die **nie-regeringsektor**, wat weer in twee hoofkategorieë verdeel kan word, naamlik in winsgerigte en nie-winsgerigte organisasies. Winsgerigte organisasies verwys na sowel organisasies wat ingestel is op winsbejag met maatskaplike werkers in diens (werknemerhulpprogramme) as maatskaplike werkers in privaat praktyke. Nie-winsgerigte organisasies kan weer verdeel word in twee hoofgroepe, naamlik in formele en informele organisasies. Laasgenoemde bestaan uit twee onderafdelings na aanleiding van hul gestruktureerdheid, te wete uit gemeenskapsgebaseerde organisasies en maatskaplike netwerke of informele hulpsisteme.
- **Parastatale organisasies** vorm 'n afsonderlike groepering, aangesien hulle tussen die twee groeperinge van die regering- en nie-regeringsektor val. Parastatale organisasies is nie-staatsinstellings, maar het 'n wetlik afdwingbare, eiesoortige verhouding met die regering.

Vervolgens gaan elkeen van die vooraf geïdentifiseerde kategorieë van maatskaplike diensverskaffers meer volledig bespreek word, ten einde 'n konteks vir hierdie studie te bied.

2.4 DIE REGERINGSEKTOR

Die regeringsektor, bestaande uit die groeperinge soos geïdentifiseer in die voorafgaande grafiese uiteensetting (figuur 2.1), vorm een van die twee hoofkategorieë van maatskaplike diensverskaffers in die Suid-Afrikaanse welsynsektor.

2.4.1 Die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling

Die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling word bespreek aan die hand van sy fokus, rolle en verantwoordelikhede. Tensy anders vermeld, verwys die

Departement van Maatskaplike Ontwikkeling na die Nasionale Departement en nie na een van sy provinsiale departemente nie.

2.4.1.1 Fokus

In sy toespraak tydens die openbare debat op 15 April 2005 in die Parlement oor die provinsiale begrotings van sy departement, stel dr Z.T.S Skweyiya, nasionale Minister van Maatskaplike Ontwikkeling, die volgende drie doelstellings waarop sy departement fokus: om maatskaplike ontwikkeling in Suid-Afrika te bevorder; om maatskaplike kohesie te bevorder; en om die armes, kwesbares en gemarginaliseerdes in die hoofstroom van die samelewing deur middel van maatskaplike welsyns- en ontwikkelingsprogramme te integreer. Veral die kollektiewe bemagtiging en fasilitering van laasgenoemde teikengroep bly deurentyd een van die hoofprioriteite van sy departement (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:1, 3).

2.4.1.2 Rolle en verantwoordelikhede

Die rolle en verantwoordelikhede van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling word in sy diensleweringmodel (2005b:42-43), bekend as die *Service Delivery Model For Developmental Social Services*, breedvoerig omskryf. Vir die doeleindes van hierdie studie word die rolle en verantwoordelikhede onder die volgende temas behandel:

- Strategiese rigting, norme en standaarde

Dit is die taak van die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling om die strategiese rigting van maatskaplike dienslewering in Suid-Afrika aan te dui en geïntegreerde beleide op nasionale en provinsiale vlak te ontwikkel. Om hierdie doel te bereik moet navorsingsprojekte wat daarop gemik is om omvattende en effektiewe dienste aan kwesbares te verseker, voortdurend onderneem word. Ook is dit die taak van die Nasionale Departement om programme op sowel nasionale as provinsiale vlak te inisieer, te ontwikkel en sorg te dra dat hulle geïmplementeer word. Voorts is dit die verantwoordelikheid van die Nasionale Departement om die norme en standaarde vir maatskaplike dienslewering op te stel en kontroles te ontwikkel wat gehaltee dienslewering sal verseker.

- Finansieringsraamwerk

’n Belangrike taak van die Nasionale Departement is om ’n eenvormige raamwerk vir die finansiering van maatskaplike diensprogramme te verskaf, steun te werf vir die voorsiening van voldoende hulpbronne vir maatskaplike dienslewering en om in alle sfere van die staat die insameling van fondse te reguleer. Nasionale organisasies of nasionale rade – dit wil sê organisasies of rade wat oor provinsiale grense heen welsynsdienste lewer – word egter, in ooreenstemming met die Departement se finansieringsbeleid, direk deur die Nasionale Departement self befonds.

- Bestuurstelsels

Dit is die verantwoordelikheid van die Nasionale Departement om toe te sien dat ’n nasionale inligtings- en bestuurstelsel vir welsynsdienste moet ontwikkel, in stand gehou en gekoördineer word. Ook moet verseker word dat die nodige en nasionale meganismes vir die monitering en verslagdoening van maatskaplikewerk-dienslewering in plek is.

- Skakeling, vennootskappe en bemaking

Omdat die Nasionale Departement nie sy rol en verantwoordelikhede in isolasie kan uitvoer nie, is dit nodig dat skakeling met ander nasionale en provinsiale departemente, en ook in vennootskap met ander rolspelers en diensverskaffers op die welsynstereïen, bewerkstellig, in stand gehou, bevorder en bemark word. Ook moet daar internasionaal met ander welsynsorganisasies en agentskappe geskakel en buitelandse hulpbronne gekoördineer word. Voorts moet die Departement nie alleen plaaslik nie, maar ook internasionaal ’n positiewe beeld oor die Departement uitdra en bemark.

- Kapasiteitsbou en organisasie-ontwikkeling

As ’n regeringsorganisasie moet die kapasiteitsbou en organisasie-ontwikkeling van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling deur die regering self behartig word; moet die parlementêre prosesse wat van toepassing is op die lewering van maatskaplike dienste gefasiliteer word; en moet daar verslag daaroor aan die onderskeie parlementêre strukture gedoen word.

2.4.2 Provinsiale en distrikskantore van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling

Die provinsiale kantore van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling is die gedesentraliseerde verlengstuk van die Nasionale Departement van Maatskaplike

Ontwikkeling en het ingevolge wetgewing sekere gedelegeerde bevoegdhede. Vir die doel van hierdie studie word slegs dié strukture met beleidmakende bevoegdhede – dit is die provinsiale departemente van Maatskaplike Ontwikkeling – bespreek. Dit sluit dus die distrikskantore van die provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling uit.

In Suid-Afrika, met sy nege provinsies, bestaan daar nege provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling. Geen eenvormige benaminge vir hierdie provinsiale Departemente bestaan nie en die onderstaande figuur 2.2 dui die onderskeie provinsiale Departemente se korrekte benaminge aan. Hierdie benaminge is bekom deur middel van telefoniese navrae aan die onderskeie provinsiale departemente van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling in Maart tot Julie 2006. Aangesien daar meestal nie na die provinsiale departemente in Afrikaans verwys word nie maar wel in Engels, word die Engelse benaming ook in figuur 2.2 aangedui.

<u>Provinsie</u>	<u>Benaming in Afrikaans</u>	<u>Benaming in Engels</u>
Gauteng, Oos-Kaap, Wes-Kaap, Vrystaat en Noord-Wes	Departement van Maatskaplike Ontwikkeling	<i>Department of Social Development</i>
Noord-Kaap	Departement van Maatskaplike Dienste en Bevolkingsontwikkeling	<i>Department of Social Services and Population Development</i>
KwaZulu-Natal	Departement van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling	<i>Department of Welfare and Population Development</i>
Limpopo	Departement van Gesondheid en Maatskaplike Ontwikkeling	<i>Department of Health and Social Development</i>
Mpumalanga	Departement van Gesondheid en Maatskaplike Dienste	<i>Department of Health and Social Services</i>

Figuur 2.2: Benaminge van die onderskeie provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling in Suid-Afrika

Uit voorafgaande figuur is dit duidelik dat die onderskeie provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling in Suid-Afrika nie eenvormige benaminge het nie. Dit kan verwarrend wees, nie alleen vir die publiek nie, maar selfs ook vir die welsynsorganisasies wat oor provinsiale grense heen dienste lewer.

Vervolgens word die rolle en verantwoordelikhede van die onderskeie provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling behandel in dieselfde temas as dié van die

Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:43-45):

- *Strategiese rigting, norme en standarde*

Dit is die taak van die provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling om die strategiese rigting wat die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling inslaan, in die praktyk tot uitvoering te bring deur die maatskaplike welsynswetgewing binne die nasionale raamwerk op provinsiale vlak te formuleer, te administreer en te hersien. Ooreenkomstig nasionale riglyne moet 'n provinsiale beleid ten opsigte van maatskaplike ontwikkeling op provinsiale vlak geformuleer en die uitvoering daarvan, in samewerking met die ander rolspelers beplan, gekoördineer, in stand gehou en (waar nodig) hersien word. Daarbenewens moet die lewering van maatskaplike dienste aan die norme en standarde van die Nasionale Departement voldoen, en moet dit deeglik beplan, geïmplementeer, gekoördineer en gemonitor word. Omdat veral operasionele navorsing van maatskaplikewerk-dienslewering op hierdie vlak noodsaaklik is, moet sodanige navorsing aangemoedig en gekoördineer word.

- *Finansiering*

Aangesien provinsiale organisasies wat maatskaplike welsynsdienste lewer, net soos die onderskeie provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling, in ooreenstemming met die nasionale finansieringsbeleid deur middel van maatskaplike diensprogramme befonds word, moet daar onderhandel en steun gewerf word vir die verkryging van sodanige fondse.

- *Bestuurstelsels*

'n Behoorlike bestuurstelsel vir finansiële beheer oor alle dienste en programme van die onderskeie provinsiale welsynsorganisasies en departemente van Maatskaplike Ontwikkeling moet ontwikkel, in stand gehou en gekoördineer word.

- *Skakeling, vennootskappe en bemaking*

Tussen die onderskeie staatsdepartemente moet daar onderlinge skakeling plaasvind en intersektorale en interprovinsiale werkooreenkomste gesluit en in stand gehou word. Maatskaplike diensprogramme wat tot die beskikking van die gemeenskap is, moet bekend gestel, uitgevoer en bevorder word.

- Kapasiteitsbou en organisasie-ontwikkeling

Die totstandkoming en instandhouding van maatskaplike dienste moet gefasiliteer word. 'n Menslike hulpbronontwikkelingsplan moet beplan en bestuur word. Hierdie verantwoordelikheid van die provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling, word deur middel van hierdie studie oor die kapasiteitsbou van IGO's beklemtoon.

2.4.3 Intersektorale staatsdepartemente met maatskaplike werkers in diens

Ander staatsdepartemente, soos die Departement van Onderwys en Kultuur, Gesondheid, Korrektiewe Dienste en Justisie, het ook maatskaplike werkers in diens. Hierdie maatskaplike werkers lewer intersektorale maatskaplikewerk-dienste ingevolge die onderskeie departemente se fokuspunte en oogmerke. Aangesien hierdie groep nie vir staatsfinansiering deur die nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling kwalifiseer nie – en dit juis hierdie oogmerk is wat as die onderskeidende kriterium vir maatskaplike diensverskaffers in hierdie studie vorm – word hierdie groepe volledigheidshalwe net vermeld en nie verder bespreek nie.

2.4.4 Plaaslike regerings

Plaaslike regerings, wat bestaan uit die munisipaliteite of stadsrade van die onderskeie dorpe of stede wat deur middel van politieke verkiesings hierdie amp beklee (Patel, 2005:112), werk in vennootskap in die ander sfere van die staat om maatskaplikewerk- en maatskaplike welsynsdienste te lewer. Plaaslike regerings se welsynsafdelings het verskeie rolle en verantwoordelikhede. Vir die doel van hierdie studie word daar kennis geneem van twee van die toepaslike en relevante rolle en verantwoordelikhede (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:45; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:24-25).

- Geïntegreerde ontwikkelingsplanne

Elke plaaslike regering is verantwoordelik vir die opstel en implementering van sy eie geïntegreerde ontwikkelingsplan (GOP) of “*integrated development plan*” (IDP). Hierdie planne het ten doel om die behoeftes aan die ontwikkeling van sektore soos veiligheid, welsyn, behuising, opvoeding, ensovoorts in spesifieke verkiesingswyke te identifiseer en aan te spreek. Maatskaplike welsyn vorm dus slegs een sektor waarop die ontwikkelingsprogramme van plaaslike regerings fokus. Hierdie GOP's word in oorleg met die betrokke gemeenskappe opgestel en bevat wesentlik die strategie of aksieplanne

wat plaaslike regerings in werking stel om die bepaalde behoeftes van plaaslike gemeenskappe aan te spreek en die fondse wat vir die uitvoering daarvan benodig word, te genereer. Die hoofdoel van hierdie GOP's is dus om die maatskaplike ontwikkeling van 'n wyk of plaaslike regeringsgebied te bevorder deur dienste aan verbruikers so toeganklik en effektief moontlik aan te bied (Departement van Beplanning, Plaaslike Bestuur en Behuising, 2002:1).

- Rampbestuursprogramme

Ter aansluiting by voorgaande is plaaslike regerings daarvoor verantwoordelik om rampbestuursprogramme te ontwikkel en te administreer. Aangesien hierdie aspek buite die bestek van hierdie studie val, word dit volledigheidshalwe slegs genoem.

2.5 PARASTATALE ORGANISASIES

Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling identifiseer in sy finansieringsbeleid 'n vierde groep wat onder die regeringskategorie val, naamlik "parastatale organisasies" (*parastatals*) (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:25), oftewel semi-staatsorganisasies wat in 'n aanvullende hoedanigheid in diens staan van die staat of deur die staat befonds word (Webster, 1992:729). Vir die doel van hierdie studie word parastatale organisasies egter as 'n onderskeibare groep van sowel die regering- as die nie-regeringsektor beskou, alhoewel oorvleueling met beide wel voorkom. Parastatale organisasies bestaan uit organisasies, liggame, instellings of instansies wat, hoewel hulle in 'n aanvullende hoedanigheid in diens van die staat staan, nie 'n integrale deel van die nasionale of provinsiale regeringsektor vorm nie. Hierdie instansies is deur wetgewing ingestel, word deur die regeringsektor geadministreer en doen verslag aan die regering ingevolge die Wet op Openbare Finansiële Bestuur, Wet 1 van 1999 (Republiek van Suid-Afrika, 1999:13, artikel 3) soos gewysig (Republiek van Suid-Afrika, 2002:85-100 bylae 2, en bylae 3 69-71). Voorbeelde van parastatale organisasies sluit in DENEL, Telkom Suid-Afrika Beperk en die Onafhanklike Ontwikkelingstrust.

Parastatale organisasies kan maatskaplike welsynsdienste lewer op die terrein van gemeenskapontwikkeling, doen navorsing daarvoor en kwalifiseer ingevolge die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:22) ook vir staatsfinansiering. In die lig hiervan kan parastatale organisasies dus ook as maatskaplike diensverskaffers beskou word.

2.6 DIE WINSGERIGTE NIE-REGERINGSEKTOR

Winsgerigte organisasies vorm in die nie-regeringsektor die eerste van twee hoofkategorieë van maatskaplike diensverskaffers. Die tweede is die nie-winsgerigte kategorie. Die winsgerigte nie-regeringsektor wat maatskaplikewerk-dienste lewer, kan weer onderverdeel word in twee subkategorieë, naamlik in die besigheidsektor met maatskaplike werkers in diens en in maatskaplike werkers in privaat praktyke. In albei gevalle word dienste met 'n winsmotief gelewer (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:22). Vervolgens word kortliks aandag gegee aan elkeen van laasgenoemde twee subkategorieë.

2.6.1 Besigheidsektor met maatskaplike werkers in diens (werknemerhulp-programme)

Deur middel van werknemerhulpprogramme of WHP's (*employees' assistance programmes* of *EAP's*) vervul die besigheidsektor die rol van maatskaplike diensverskaffer (Die Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:19). Werknemerhulpprogramme is daardie programme van dienste wat deur werkgewers aan werknemers gebied word om werks- en maatskaplike probleme te voorkom, te verlig of uit die weg te ruim. Hul hoofdoel is die bevordering van werkbevrediging, produktiwiteit en algemene maatskaplike funksionering binne die besigheidsektor (Vaktaalkomitee, 1995:72). Hierdie programme van die winsgerigte nie-regeringsektor verwys ook na daardie werksaamhede van maatskappye en firmas wat betrokke is by opheffings- en ontwikkelingsprogramme wat ten opsigte van geïdentifiseerde gemeenskappe geloods word.

2.6.2 Maatskaplike werkers in privaat praktyke

Maatskaplike werkers in privaat praktyke lewer maatskaplikewerk-dienste met 'n winsoogmerk. Hierdie groep verskaf gespesialiseerde markgerigte maatskaplikewerk- en welsynsdienste aan daardie strata van die samelewing wat dit kan bekostig. Die regering verwag juis dat persone wat dit kan bekostig, van die dienste van maatskaplike werkers en sielkundiges in privaat praktyke gebruik sal maak (Patel, 2005:107). Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005a:22) identifiseer hierdie groepering desondanks as een van die tipe maatskaplike diensverskaffers wat vir staatsbefondsing kwalifiseer. Dit impliseer dat hierdie groep diensverskaffers deur die Departement van Maatskaplike

Ontwikkeling ingekontrakteer sou kon word om 'n bepaalde diens aan die armes en kwesbares te kon lewer.

'n Wye verskeidenheid van dienste word deur maatskaplike werkers in privaat praktyke gelewer, soos terapeutiese dienste en berading, aannemingsdienste, opleiding, fasilitering en kapasiteitsbou, navorsing, beleidsontwikkeling, programbestuur en die bestuur van fasiliteite. Daaronder ressorteer ook die maatskaplike dienste wat maatskaplike werkers in privaat praktyke op 'n kontraktuele basis vir die sakesektor lewer en die werknemerhulpprogramme wat deur maatskappye en firmas aangebied word (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:46-47; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:19).

2.7 DIE NIE-WINSGERIGTE NIE-REGERINGSEKTOR

Aangesien die fokuspunte van hierdie studie, naamlik die formele welsynsorganisasies en die informele gemeenskapsgebaseerde organisasies, albei binne hierdie kategorie van nie-winsgerigte nie-regeringsorganisasies of NRO's (*non governmental organisations of NGO's*) val, sal hierdie kategorie diensverskaffers meer breedvoerig as die regeringsektor bespreek word. Die erkende afkorting NRO vir nie-regerings-organisasies sal voortaan deurgaans in hierdie studie benut word. Ten einde hierdie twee kategorieë in hul konteks te plaas, sal eers aandag gegee word aan die kenmerke van die nie-winsgerigte nie-regeringsektor wat maatskaplike dienste lewer, wat hierdie sektor van die regeringsektor onderskei, alvorens die formele en die informele NRO's as groeperinge bespreek word. Van al die nie-regeringsektore in Suid-Afrika bevat die welsynsektor die meeste nie-regeringsorganisasies, naamlik 22 755 uit 98 920; dit wil sê 23% (Swilling & Russell, 2001:27).

2.7.1 Onderskeidende kenmerke

'n Aantal kenmerke waaraan instansies moet voldoen ten einde as nie-winsgeoriënteerde NRO's beskou te kan word, kan onderskei word. In hierdie verband verwys Swilling en Russell (2001:9-10) na die sogenaamde "struktureel-operasionele" definisie van nie-winsgewende NRO's wat voorkom in die *John Hopkins Comparative Sector Study*, 'n studie wat as een van die mees omvattende en resente studie oor die nie-regeringsektor in Suid-Afrika beskou en benut word (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:12-15; Habib & Kotzé, 2002:1-2, 16). Die rigtinggewende kenmerke wat NRO's

sonder winsoogmerke van ander organisasies onderskei en wat Swilling en Russell (2001:9) na aanleiding van die genoemde studie bespreek, sal hieronder aangevul word met bydraes van ander skrywers.

2.7.1.1 Nie-winsgerigte aard

NRO's moet nie-winsgerig wees in die verspreiding van hul fondse of bates. Dit bring mee dat die bates en winste, indien enige, nie na die ampsdraers, direkteure of bestuurslede van daardie organisasies versprei mag word nie, maar direk aangewend moet word ter bevordering van die doelstellings en doelwitte van daardie organisasies. Nie-winsgerigte NRO's word egter ingevolge wetgewing toegelaat om betaalde amptenare aan te stel, inkomstegenererende projekte te bedryf en bestuurslede te vergoed vir vooraf goedgekeurde en billike uitgawes wat aangegaan is in die uitvoering van hul pligte (Departement van Welsyn en NWSSDF, 1999:2; Republiek van Suid-Afrika, 1997:8; Hepworth, *et al.*, 2006:150; Swilling & Russell, 2001:9).

Wat die generering van inkomste betref, het Swilling en Russell (2001:37) bevind dat 34% van die nie-winsgerigte organisasies wat deel van hul steekproef uitgemaak het, hulle inkomste self genereer; 56.5% word ontvang deur staatsfinansiering; en 11.1% word verkry uit befondsing vanuit die privaat sektor. Die Minister van Maatskaplike Ontwikkeling, dr Z. T. S. Skweyiya, erken in sy begrotingstoespraak in die Parlement op 15 April 2005 dat die finansiële ondersteuning van sy Departement aan NRO's, wat die staat se vennote in dienslewering is, oor die afgelope twee jaar verminder het en dienslewering negatief beïnvloed het. Vanaf 2002 tot 2006 sal die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling in die onderskeie provinsies 'n totaal van R1 246 548 biljoen as subsidies aan NRO's oorbetal (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c).

2.7.1.2 Vrywilliger-grondslag

Nie-winsgerigte organisasies het 'n vrywilliger-grondslag. In 2002 het 1.5 miljoen vrywilligers in Suid-Afrika (dit is 48% van die arbeidskorps van die nie-winsgerigte organisasies in die welsynsektor) aktief dienste gelewer by nie-winsgerigte organisasies. Dít is beduidend hoër as die gemiddelde persentasie vrywilliger-betrokkenheid van 35% wat in 28 ander lande voorkom (Swilling & Russell, 2001:19). In sy finansieringsbeleid erken die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling die kritieke rol wat vrywilligers verbonde aan nie-winsgerigte organisasies speel in die lewering van maatskaplike

dienslewering (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:15). Hierdie standpunt word onderskryf deur verskeie outeurs, naamlik Connor (1988:130); Departement van Welsyn en NWSSDF (1999:11); Gronbjerg (1992:73); Habib en Kotzé (2002:16) en Patel (2005:108).

2.7.1.3 Onafhanklikheid

Die NRO's moet vrywillig tot stand kom. Geen wetgewing plaas 'n verbod op die stigting van vrywillige, nie-winsgerigte NRO's nie (Departement van Welsyn en NWSSDF, 1999:2; Swilling & Russell, 2001:9). Al voorvereiste is dat nie-winsgerigte NRO's onafhanklik moet wees, wat beteken dat hulle, hoewel hulle wel staatsbefondsing ontvang en staatskontrakte mag uitvoer, nie beheer moet word deur of ingesluit moet wees in eksterne entiteite soos die regering nie (Billis, 1993:160-161; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:22; Departement van Welsyn en NWSSDF, 1999:2; Swilling & Russell, 2001:9; Vaktaalkomitee, 1995:44).

2.7.1.4 Fokus van dienslewering

Swilling en Russell (2001:9) identifiseer nie die fokus van dienslewering as een van die kenmerke wat NRO's onderskei nie, waarskynlik omdat dit buite die afbakening van hul studie geval het. Vir die doel van hierdie studie word die fokus van dienslewering egter wel as deurslaggewend geag en as onderskeidende kenmerk by hierdie bespreking ingesluit. Die fokus van maatskaplikewerk-dienste en maatskaplike welsynsdienste in Suid-Afrika is die integrering van kwesbares en mense in nood en mense met spesiale behoeftes in die hoofstroom van die samelewing, die beskerming van menseregte, die bevordering van gelyke geleenthede en deelname van alle mense, en die ondersteuning om vaardighede aan te leer om self verantwoordelikheid te kan neem vir welsynsbehoefte (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:6-7; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:1; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:61-62). Tans is arm en kwesbare sektore van die gemeenskap die teikengroepe van dienslewering in terme van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se diensleweringmodel (2005b:36-37). Dit sluit in kinders, jeug, vroue, gesinne, mense met gestremdhede en spesiale behoeftes en bejaardes. NRO's lewer tans generiese dienste (dit is omvattende gesinsorgdienste) of in terme van spesialiteitsareas.

2.7.1.5 *Georganiseerdheid*

Nie-winsgerigte NRO's moet in 'n sekere mate georganiseerd wees (Republiek van Suid-Afrika, 1997:8, Zastrow, 2004:5). Daaronder word twee aspekte verstaan, te wete: hulle moet oor 'n georganiseerde en administratiewe struktuur beskik; en hulle moet hul eie sake beheer ingevolge hul eie prosedures en konstitusies. Vervolgens word laasgenoemde twee aspekte bespreek.

- *Organisering en administratiewe struktuur*

Organisasies kom tot stand omdat mense saamwerk om bepaalde doelstellings te bereik wat hulle andersins nie effektief alleen sou kon doen nie (Zastrow, 2004:91). Oor die algemeen gestel, beteken *organiseer* "om struktuur aan iets te gee, sodat die samestellende dele daarvan met die oog op die bereiking van bepaalde doelwitte een geheel vorm" (*Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal*, 2000:827). Die beplanning, instelling en navolging van prosedures kragtens 'n konstitusie of grondwet lê die bestuur van die organisasie se werksaamhede ten grondslag. In aansluiting daarby moet 'n organisasie oor 'n doeltreffende administratiewe raamwerk beskik waarbinne sy lede ordelik en sistematies kan funksioneer en moet insette binne hierdie administratiewe raamwerk sodanig gereël word dat aksies wat daaruit voortvloei, behoorlik gekoördineer word (*Die Woordeboek van die Afrikaanse Taal*, 2000:827). NRO's is derhalwe groepe mense wat deur vrywillige assosiasie hulle onderskei van ander *ad hoc*-groepe in dié opsig dat hulle binne 'n georganiseerde en administratiewe raamwerk bepaalde doelwitte nastreef en gesamentlik bepaalde probleme aanspreek (Billis, 1993:160-161; Republiek van Suid-Afrika, 1997:8; Swilling & Russell, 2001:9, Zastrow, 2004:5, 91).

- *Prosedures en konstitusies*

Soos reeds vermeld is, beheer NRO's hul eie sake ingevolge hul eie prosedures en konstitusies. NRO's funksioneer deur middel van drie tipes strukture. Ten eerste deur vrywillige assosiasies van mense wat bepaalde vooropgestelde doelwitte ooreenkomstig 'n bepaalde konstitusie nastreef. Tweedens, as artikel 21-maatskappye wat aan die bepalinge van die Wet op Maatskappye moet voldoen en ingevolge hulle aktes van oprigting funksioneer. Derdens, as trusts, waardeur hul funksionering ingevolge hulle trustaktes gerig word (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:21; Departement van Welsyn en NWSSDF, 1999: Afdeling 2 punt 1).

Die mate waartoe NRO's in die nie-winsgerigte sektor georganiseer is, lei tot twee kategorieë in hierdie sektor, naamlik eerstens tot die formele nie-winsgerigte nie-regeringssektor en tweedens tot die informele gemeenskapsgebaseerde sektor. Hierdie onderskeiding word vervolgens verder bespreek.

2.7.2 Formele nie-winsgerigte nie-regeringsorganisasies (NRO's)

Formele nie-winsgerigte NRO's onderskei hulle van ander organisasies binne die welsynsektor op grond van die volgende aspekte: Formele NRO's fokus op dienslewering aan ander mense eerder as 'n fokus op hul eie belange; hul dienslewering fokus op mense en nie op die vervaardiging van produkte nie; hulle dienste fokus op die verbetering van mense se kennis, waardes en vaardighede. Hierdie fokuspunt word bereik deur die professionele personeel wat in diens van die formele NRO's is (Hepworth *et al.*, 2006:150).

Om die begrip “formele welsynsektor” in 'n enkele definisie saam te vat, is uiters moeilik want, soos Hanson (1995:208) tereg opmerk, daar bestaan letterlik honderde definisies wat oor die eeue heen van hierdie begrip ontwikkel het. Nadat Hanson (1995:208-209) die onderskeie definisies van die begrip “formele welsynsektor” ondersoek het, kom hy tot die slotsom dat hulle wesentlik ten opsigte van die volgende kenmerke ooreenstem: Formele organisasies is rasioneel-gebaseerde entiteite wat deur voorspelbare interaksiepatrone (organisasiestrukture) spesifiek georden is vir die bereiking van vooraf geïdentifiseerde doelstellings. Hulle is dinamiese oop sisteme wat verbintenisse met sowel interne as eksterne belangegroepes vorm in 'n poging om die organisasie se doelwitte, maar ook dié van die belangegroepes self, te bereik. Voorts ontwikkel formele organisasies self hul eie interne organisasiekultuur, oefen gesag op sowel die informele as formele vlak uit en beheer daardeur self hulle funksionering. Ook sorg hulle vir die uitvoering van 'n skriftelike beleid en praktyke wat roetineaksies van personeel rig. Daarbenewens is hulle kompleks van aard omdat hulle uit personeel bestaan wat verskillende beroepsgroepes verteenwoordig (Hanson, 1995:208; Zastrow, 2004:5).

Volgens die Witskrif vir Welsyn (Ministerie vir Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:18) bestaan die formele welsynsektor uit daardie formele organisasies waarvan die meeste staatsubsidie in 1997 ontvang het, 'n eie infrastruktuur ontwikkel het en professionele werknemers in hul diens het (Habib & Kotzé, 2002:5; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:18). Die Departement van Maatskaplike

Ontwikkeling verskaf nie in sy beleidsdokumente (diensleweringmodel:2005b en finansieringsbeleid:2005a) 'n duidelike definisie van formele welsynsorganisasies nie. In hierdie dokumente word bloot na “formele organisasies” verwys as daardie gevestigde organisasies wat deur die jare heen in die vorige apartheidsbestel voor 1994 staatsbefondsing ontvang het (2005a:45-46). Dit blyk dus dat die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling die argument volg dat formele organisasies ontwikkel het tot gevestigde organisasies wat uitgebreide dienste kan lewer juis vanweë die staatsondersteuning wat hulle inderwaarheid bevoordeel het en hulle daardeur onderskei van die IGO's wat voor 1994 van staatsbefondsing uitgesluit was. Voorts word die indruk geskep dat dienslewering deur die nasionale rade van formele organisasies nie so effektief soos informele organisasies die behoeftes van kwesbare gemeenskappe aanspreek nie (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:5-6; Habib & Kotzé, 2002:19; Patel, 1998:226-227; Swilling & Russell, 2001:11-12). Aangesien die effektiewe funksionering van nasionale rade buite die bestek van hierdie studie val, word daar nie verder uitgebrei oor die Departement se evaluering van dienslewering deur formele welsynsorganisasies nie. 'n Wisselterm wat die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling benut wanneer na die formele welsynsorganisasies verwys word, is “nasionale” en “provinsiale rade”. Daaronder word verstaan liggame of instansies wat hulle takke op sowel nasionale as provinsiale vlak verteenwoordig (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:45-46). Vanweë die verskille in die “geformaliseerdheid” van nasionale rade se takke sou dit moontlik meer gepas kon wees om eerder te verwys na “gevestigde” organisasies as “formele organisasies”. Met die oog op eenvormigheid word daar deurgaans in hierdie studie verwys na “formele” organisasies.

Wanneer sowel formele as die informele nie-winsgerigte welsynsektore in Suid-Afrika in die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid (2005a:22) bespreek word, word afsonderlik melding gemaak van die **geloofsgebaseerde organisasies** (*faith based organisations* of *FBO's*). Geloofsgebaseerde organisasies verwys na welsynsinstanties wat direk verbind is aan spesifieke godsdienste of geloofsoortuigings met diensleweringentiteite wat namens daardie godsdienste of kerkgenootskappe maatskaplike dienste aan kwesbare gemeenskappe lewer. Geloofsgebaseerde organisasies as maatskaplike diensverskaffers kom voor in sowel die gevestigde formele as die informele welsynsektor (Departement van Maatskaplike

Ontwikkeling, 2005a:22). Die diens is generiese en/of spesialiteitsdiens aan gemeenskappe en geloofsgebaseerde organisasies identifiseer die behoeftes aan dienslewering, werf steun, vertolk die rol van kampvegter, bevorder navorsing en hou toesig oor personeel (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:46).

Dit wil dus voorkom dat formele maatskaplike diensverskaffers inderwaarheid daardie organisasies met professionele personeel in diens is, wat beskik oor 'n gevestigde organisasiestruktuur, bepaalde skriftelike beleide en praktyke volg, oor 'n eie organisasiekultuur beskik en bepaalde doelwitte van die organisasie nastreef, en subsidie van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling ontvang. Hierdie omskrywing van formele NRO's dien as konteks waarop hierdie studie fokus.

2.7.2.1 Rolle en verantwoordelikhede van formele maatskaplike diensverskaffers

Die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005b:45-46), die Direktoraat van Diensstandaarde van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2004:1), die Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling (1997:18) en NACOSS (*National Coalition For Social Services*) (2005; 2004a; 2004b; 2004c) erken almal die rolle en verantwoordelikhede wat formele welsynsorganisasies in die welsynsektor vervul. Hierdie rolle en verantwoordelikhede word vir die doel van hierdie studie aangebied in die volgende temas: hulle strategiese rigting en standaarde; bestuurstelsel; kapasiteitsbou en organisasie-ontwikkeling; skakeling, vennootskap en bemaking; en kontinuum van maatskaplike dienslewering.

- Strategiese rigting, norme en standaarde

Dit is die taak van formele organisasies om die behoeftes aan dienslewering deur hulle onderskeie takke te identifiseer en prioriteitsareas te stel wat daarvoor kwalifiseer. Navorsingsprojekte, wat onder andere betrekking het op die peiling van behoeftes en effektiwiteit, word deur hulle geloods en programme vir hulpverlening beplan. Hulle stel standaarde op waaraan takke moet voldoen, stel die riglyne vas waarbinne hulle funksioneer en oefen deur monitering en evaluering kontrole uit oor die gehalte van diens wat hulle lewer. Voorts word die transformasie van diens van takke gefasiliteer en word bygedra tot die formulering van wetgewing wat op die welsynsektor impakteer. Formele organisasies beywer hulle daarvoor om die doelstellings van hulle onderskeie takke te bevorder en steun te werf vir die praktiese uitvoering daarvan. Verder sien hulle toe dat die diens wat hulle lewer, geïntegreer en gekoördineer word, sodat

doeltreffende en optimale werkverrigting verseker word. Daarbenewens lewer formele organisasies 'n aktiewe bydrae tot die formulering van wetgewing en beleid wat op die welsynsektor impakteer.

- Bestuurstelsel

Formele organisasies gee leiding aan die mobilisering, beplanning en die ontginning van menslike hulpbronne. Hieruit vloei logies voort dat die instandhouding van bestuurstelsels, sowel finansieel as andersins, daarby ingesluit word en dat menslike hulpbronbestuur 'n inherente deel van die rol en funksie van die formele organisasies vorm.

- Kapasiteitsbou en organisasie-ontwikkeling

Formele maatskaplike diensverskaffers streef daarna om die organisasie van hul takke te ontwikkel, hulle kapasiteit te bevorder en waar nodig aan hulle hulp te verleen. Die kapasiteitsbou van IGO's ressorteer ook onder hierdie funksie, maar aangesien hierdie genoemde organisasies onafhanklik van die formele maatskaplike diensverskaffers funksioneer en nie deel van hulle organisasie-struktuur staan nie, volg dit logies dat die mandaat en wyse van kapasiteitsbou waarskynlik sal verskil van die kapasiteitsbou en organisasie-ontwikkeling van die eie takke van formele maatskaplike diensverskaffers.

- Skakeling, vennootskappe en bemaking

Formele maatskaplike diensverskaffers beywer hulle vir die vestiging en instandhouding van 'n multisektorale netwerk van onderlinge skakeling en samewerking. Ook skakel hulle met die publiek en sorg vir die bemaking van hul organisasie se welsynsaktiwiteite.

- Kontinuum van maatskaplike dienslewering

Ten einde begrip te hê vir die aard en verskeidenheid van maatskaplikewerk-dienste wat deur formele welsynsorganisasies in Suid-Afrika gelewer word, word kortliks aandag gegee aan die aard van dienste wat deur die takke van formele organisasies op voetsoolvlak aan gemeenskappe gelewer word. Terapeutiese en gemeenskaps-ontwikkelingsdienste word gelewer aan persone in alle lewenstadiums, en wel op die vlakke van voorkoming, vroeë intervensie, statutêre ingryping, inrigtings- of alternatiewe sorg, rekonstruksie en nasorg. Relevante diensvelde sluit in dié van kinder- en gesinsorg; sorg aan ouer persone; alkohol-, dwelm- en ander chemiese afhanklikheid; wetsoortreding; gestremdhede en geestesgesondheid (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:21-37; Hepworth *et al.*, 2006:260; Lombard, 2003:13-23).

2.7.3 Informele nie-winsgerigte nie-regeringsorganisasies (NRO's)

Die informele nie-winsgewende welsynsektor bestaan uit 'n verskeidenheid informele entiteite wat in die gemeenskap voorkom en wat nie tans staatsbefondsing ontvang nie, maar wat wel betrokke is by 'n verskeidenheid van direkte dienste aan gemeenskappe.

Die politieke rol wat sekere organisasies en groeperinge in die vorige apartheidsbestel gespeel het, blyk onlosmakend verbind te wees met 'n beskrywing van die informele welsynsektor. Die Witskrif vir Welsyn in Suid-Afrika (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:18-19) verwys na die informele welsynsektor as daardie organisasies wat hulle wortels in die anti-apartheidsbeweging het. Patel (2005:82) beskryf hierdie organisasies as grondvlak- of gemeenskapsorganisasies (*grassroots of community organisations*), juis vanweë die deurslaggewende rol wat hierdie organisasies gespeel het om 'n demokratiese samelewing daar te stel en in reaksie op die gebrek aan basiese welsynsdienste aan die benadeelde bevolking. Verskeie skrywers (Govender, 2001:1-2; Molefe, 1996:177; Patel, 2005:79-85; Patel, 1998:3-4; Swilling & Russell, 2001:9-10) vermeld spesifiek die bydrae van informele organisasies as maatskaplike diensverskaffers ten opsigte van die vestiging van ontwikkelingstrategieë, die identifisering van die leemtes in die diensleweringstelsel, die aanwending van pogings om die leemtes aan te spreek en die werwing van steun om ekonomiese en politieke veranderinge in die staatsbeleid teweeg te bring. Geen staatsfinansiering is tot 1994 deur hierdie organisasies verkry nie en hul aktiwiteite is hoofsaaklik deur middel van buitelandse finansiering befonds.

Skrywers (Govender, 2001:1-2; Molefe, 1996:177; Patel, 2005:79-85; Patel, 1998:3-4; Swilling & Russell, 2001:9-10) verwys na 'n wye verskeidenheid van groeperinge en instansies binne die informele welsynsektor, wat die volgende kan insluit: stokvelle (verenigings waartoe lede maandeliks elk 'n bedrag bydra en elke lid dan 'n beurt kry om die gesamentlike bedrag te ontvang) (*Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal*, 1994:1027); begrafnisverenigings; progressiewe organisasies; vakbonde; ANC/SAKP-takke; burgerlike organisasies; jeugligas; vroueligas; sommige meer informele geloofsgebaseerde en politieke organisasies.

Swilling en Russell (2001:11-12) onderskei ook drie tipes groepe organisasies op grond van die rol wat die instansies in die apartheidsjare vervul het. Aangesien dit 'n basiese klassifikasie bied en meehelp om die studieveld af te baken, word hierdie groeperinge

kortliks vermeld, alhoewel elkeen van hierdie groeperinge nie noodwendig maatskaplike diensverskaffers is nie: Die eerste groep organisasies, naamlik ontwikkelingsorganisasies, is direk betrokke by die verbetering van die maatskaplike, kulturele en ekonomiese welstand van sekere sektore van die samelewing. Die tweede groep organisasies, naamlik oorlewingsorganisasies, is daardie organisasies wat konsentreer op dienslewering aan gemeenskappe waar mense 'n oorlewingstryd voer en waar befondsing vanuit die privaat sektor ontvang word. Opposisie-organisasies of bewustheidsgroepe is die derde groep organisasies en is betrokke by die organiserings en mobilisering van persone om verskeie doelwitte te bereik. Tydens die bespreking van die formele sektor in hierdie studie is reeds vermeld dat geloofsgebaseerde organisasies onder sowel die formele as die informele welsynsektor ressorteer en word die bespreking van hierdie groepering dus nie weer in hierdie afdeling herhaal nie.

Dit wil dus voorkom dat informele organisasies dus daardie organisasies is wat nie voor 1997 staatsbefondsing ontvang het nie, 'n bepaalde rol in die totstandkoming van die nuwe staatsbestel in 1994 gespeel het en hulle wortels in die anti-apartheidsbeweging gehad het, en betrokke was in die aanspreek van die direkte nood van die benadeelde bevolking.

Vervolgens word aandag gegee aan die klassifisering van die informele maatskaplike diensverskaffers. Dié kan verdeel word in twee hoofgroepe, naamlik in gemeenskapsgebaseerde organisasies en maatskaplike netwerke. Die klassifisering van hierdie twee hoofgroepe is die mate waarin die informele organisasies wel gestruktureerd is (met ander woorde, in hoeverre elkeen oor 'n organisatoriese struktuur beskik); die aard van die welsynsdienste wat aan gemeenskappe gelewer word; en hul onderskeie fokusse op die maatskaplike funksionering van gemeenskappe (Billis, 1993:160-161; Republiek van Suid-Afrika, 1997:9; Swilling & Russell, 2001:9).

2.7.3.1 *Informele gemeenskapsgebaseerde organisasies (IGO's)*

Vir die doel van hierdie studie verwys gemeenskapsgebaseerde organisasies (IGO's) na daardie groep informele organisasies wat in gemarginaliseerde gemeenskappe ontstaan het en ten doel het om die gemeenskappe in staat te stel om die gevolge van armoede te oorleef (Habib & Kotzé, 2002:16). Hierdie organisasies stem ooreen met Swilling en Russell (2001:11-12) se onderskeiding van oorlewingsorganisasies en maak 53% van die beraamde totaal van nie-winsgewende NRO's in die Suid-Afrikaanse welsynsektor uit.

Die aantal gemeenskapsgebaseerde organisasies in Suid-Afrika het in 2002 steeds toegeneem, moontlik vanweë die regering se onvermoë om die MIV/vigs-pandemie en die werkloosheidskrisis effektief aan te spreek (Swilling & Russell, 2001:20-21).

Wanneer informele gemeenskapsgebaseerde organisasies vergelyk word met die onderskeidende kenmerke van NRO's soos reeds vroeër in hierdie hoofstuk bespreek is en hulle beskou word teen die agtergrond van die voorafgaande bespreking van die informele welsynsektor, word die volgende afgelei: Gemeenskapsgebaseerde organisasies is nie-winsgerig; hierdie organisasies of groeperinge daarvan lewer aktief welsynsdienste op 'n vrywillige grondslag; daar is wel 'n mate van georganiseerdheid in dié sin dat hulle hulself op een of ander wyse as 'n maatskaplike entiteit onderskei wat ten doel het om sekere dienste aan die gemeenskap te lewer, veral aan die armes, kwesbares en gemarginaliseerdes; en die organisasies ontvang nie noodwendig staatsubsidie nie. Hierdie omskrywing van IGO's dien as konteks van hierdie studie.

Op die oog af mag dit blyk dat die gemeenskapsprojekte van formele welsynsorganisasies ooreenstem met die informele gemeenskapsgebaseerde organisasies. Vir die doel van hierdie studie word daar met “gemeenskapsprojekte” daardie projekte verstaan wat die uitvloeisel is van die formele werksaamhede van een of ander formele welsynsorganisasie. Funksioneer die gemeenskapsprojekte van 'n formele organisasie egter selfstandig en is hulle informeel in dié sin dat hulle nie voldoen aan die vereistes vir registrasie van 'n nie-winsgerigte organisasie nie (Republiek van Suid-Afrika, 1997:8), word hulle vir die doel van hierdie studie as “informele gemeenskapsgebaseerde organisasies” beskou. Onder “gemeenskapsprojekte” word dus slegs daardie groeperinge verstaan wat op een of ander wyse verbonde is aan die werksaamhede van 'n bepaalde welsynsorganisasie.

2.7.3.2 Informele maatskaplike netwerke of hulpsisteme

Informele maatskaplike netwerke of hulpsisteme vorm die tweede groep wat in die informele welsynsektor onderskei kan word (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:17-18). “Maatskaplike netwerke” verwys na die formele sowel as informele skakelinge tussen mense en organisasies wat hulpbronne, vaardighede, kontakte en kennis deel (Vaktaalkomitee, 1995:43). Wat die informele maatskaplike diensverskaffers betref, kom daar twee groepe maatskaplike netwerke voor: Enersyds is dit groepe wat bestaan uit hulpsisteme soos stokvelle, begrafnisverenigings en selfhelp-

groepe. Andersyds bestaan die tweede groepering uit vriende, kennisse of ander lede van die gemeenskap wat op min of meer geordende wyse finansiële en ander hulp in die geval van nood verleen.

Die begrippe “informele hulpsisteme” of die “maatskaplike netwerke” verwys na daardie organisasies of entiteite wat informeel ontstaan en op `n informele wyse deur `n groep persone bedryf word wat `n gemeenskaplike doel, behoefte of belangstelling deel (Billis, 1993:160-161). Van die drie groepe wat as informele maatskaplike netwerke geklassifiseer word, naamlik stokvelle, begrafnisverenigings en selfhelpgroepe, is die selfhelpgroepe `n goeie voorbeeld van die wyse waarop hierdie netwerke funksioneer. Wesentlik is hierdie informele groepe hulpsisteme in die gemeenskap wat ten doel het om lede se maatskaplike funksionering te verhoog. Die lede bepaal self die reëls en die doel van die groep. Die groep kom byeen om gesamentlik hul maatskaplike probleme aan te spreek, op te los en hul lewenskwaliteit te verhoog (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:22; Hepworth *et al.*, 2006:259; Swilling & Russell, 2001:10).

Volledigheidshalwe word hier vervolgens onderskei tussen die informele welsynsektor wat bestaan uit die hulpsisteme of maatskaplike netwerke in die gemeenskap, en `n groepering wat Billis (1993:160) die gemeenskap se “persoonlike” of “private wêreld” noem. Wanneer probleme binne gemeenskappe informeel self deur familie, vriende en bure op `n persoonlike of private vlak aangespreek en opgelos word, staan hierdie groepe bekend as “natuurlike hulpsisteme” (Hepworth *et al.*, 2006:258) of as die “persoonlike wêreld van die gemeenskap” (Billis, 1993:160-161). Binne hierdie natuurlike hulpsisteme bestaan daar geen kontraktuele ooreenkoms tussen individue in terme waarvan probleme aangepak, opgelos of hanteer word nie en het die probleemoplosser self geen titel of status in die oplossing van die probleem nie. As sodanig val hierdie groepering buite die bestek van die studie.

2.7.3.3 *Rolle en verantwoordelikhede van die informele maatskaplike diensverskaffers*

Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005b:46) identifiseer die rol en verantwoordelikheid van die informele maatskaplike diensverskaffers as die spoedige reaksie op die behoeftes van individue, groepe en gemeenskappe. Informele maatskaplike diensverskaffers is verantwoordelik vir die bewusmaking van beskikbare dienste onder persone in nood. Verder bevorder en mobiliseer die informele welsynsektor gemeen-

skapsdeelname, word besluitneming op grondvlak bevorder, word direkte welsynsdienste aan gemeenskappe gelewer en word aksies op gemeenskapsvlak gekoördineer.

2.8 SAMEVATTING

Die doel van hierdie hoofstuk is bereik deurdat 'n konteks en oorhoofse beeld verskaf is van die sektor waarbinne sowel die formele welsynsorganisasies sowel as die opkomende en informele gemeenskapsgebaseerde organisasies funksioneer.

Uit hierdie hoofstuk word die volgende afgelei: Daar is sterk ooreenkomste tussen formele organisasies en informele gemeenskapsgebaseerde organisasies met betrekking tot nie-winsgerigheid, vrywillige grondslag, onderskeiding as maatskaplike entiteite van die gemeenskap, die doelstelling van dienslewering en die fokus op dienslewering aan die armes, kwesbares en gemarginaliseerdes. Die onderskeidende kenmerke blyk te wees infrastruktuur, gevestigdheid, die mate van gestruktureerdheid in terme van sowel interaksie as kommunikasie en funksionering, en of die betrokke organisasie staatsubsidie ontvang al dan nie.

Die konseptualisering van die begrip “kapasiteitsbou” met betrekking tot informele gemeenskapsgebaseerde organisasies en formele welsynsorganisasies sal vervolgens in hoofstuk 3 bespreek word. Hierdie hoofstuk sal fokus op die beleidsraamwerk waarbinne die kapasiteitsbou van die informele gemeenskapsgebaseerde moet plaasvind, die omskrywing van kapasiteitsbou en die formulering van die doel en doelstellings van die kapasiteitsbou van IGO's.

HOOFSTUK DRIE

KONSEPTUALISERING VAN KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISA- SIES DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES

3.1 INLEIDING

In die voorgaande hoofstuk is die maatskaplike diensverskaffers in die Suid-Afrikaanse welsynsektor in twee hoofgroeperinge gekategoriseer, naamlik die regeringsektor en die nie-regeringsektor. Klem is gelê op die onderskeiding tussen die formele welsynsorganisasies en die informele gemeenskapsgebaseerde organisasies in die nie-winsgerigte nie-regeringsektor, aangesien hierdie groeperinge die fokus van hierdie studie vorm.

Die doel van hierdie hoofstuk is om aan die begrip “kapasiteitsbou”, soos toegepas op die IGO’s, inhoud te gee; dit wil sê, om kapasiteitsbou binne die konteks van hierdie studie te konseptualiseer. Vir dié doel sal daar gefokus word op die rol wat formele welsynsorganisasies in die kapasiteitsbou van IGO’s speel.

Ten aanvang sal ’n oorsig gebied word van die wets- en beleidsraamwerk waarbinne die kapasiteit van IGO’s versterk of uitgebou behoort te word, met spesifieke verwysing na die vereistes wat aan formele welsynsorganisasies gestel word. Daarna sal die begrippe in maatskaplike werk wat met die kapasiteitsbou van informele gemeenskapsgebaseerde organisasies verband hou, beskryf word. Beide voorgaande aspekte sal gevolglik lei tot die formulering van sowel die doel as die doelwitte van kapasiteitsbou van IGO’s, wat vir die doel van hierdie studie benut sal word. Hierdie uiteensetting dien as konseptualisering van die kapasiteitsbou van IGO’s deur formele welsynsorganisasies.

3.2 BELEIDSRAAMWERK VIR KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISASIES

In hierdie afdeling word die oorhoofse wets- en beleidsraamwerk geskets waarbinne NRO’s in die welsynsektor in Suid-Afrika behoort te funksioneer, spesifiek met verwysing na hulle gestruktureerdheid en goeie korporatiewe bestuur (*good corporate*

governance). Die breë wetlike en beleidsraamwerk waaraan dienslewering ten opsigte van die onderskeie teikengroepe self moet voldoen, word in die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997), die Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke (Republiek van Suid-Afrika, 1997) en die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a) volledig uiteengesit, maar word hier slegs bespreek vir sover hierdie wet en beleide betrekking het op kapasiteitsbou van IGO's.

3.2.1 Witskrif vir Welsyn (1997)

In die post-apartheidsera vorm die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997) as primêre beleidsdokument die grondslag vir maatskaplike welsynsdienste in Suid-Afrika (Patel *et al.*, 2005:163). Die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997) ondersoek die beleidsraamwerk en instrumente wat benodig word om effektiewe en toepaslike welsynsdienste daar te stel. Die doel van die beleidskrif is om 'n deelnemende, gelyke, mensgesentreerde, demokratiese en toepaslike welsynsisteem vir Suid-Afrika daar te stel wat die behoeftes van alle Suid-Afrikaners in ag neem. Verder fokus dit op die daadwerklike herstrukturering van die maatskaplike diensleweringssisteem (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:7). Dié Witskrif verklaar die beginsels, riglyne, voorgestelde beleide en programme vir ontwikkelingsgerigte maatskaplike welsyn in Suid-Afrika. Deur middel van hierdie beleidsraamwerk word die benadering tot dienslewering verskuif vanaf 'n maatskaplike behandelingsmodel na 'n ontwikkelingsgerigte diensleweringssisteem (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:3). Net soos die benadering tot dienslewering in die welsynsektor na aanleiding van die Witskrif vir Welsyn moet verskuif van 'n maatskaplike behandelingsmodel na 'n ontwikkelingsgerigte diensleweringssisteem, moet kapasiteitsbou van IGO's die ontwikkeling van dienste ten doel hê met die klem op bemagtiging eerder as remediëring. Kapasiteitsbou van IGO's moet dus tot die herstrukturering of hervorming van die diensleweringssisteem lei.

Patel *et al.*, (2005:156-162) identifiseer die volgende onderskeidende kenmerke van die ontwikkelingsgerigte diensleweringssisteem vir welsyn, te wete 'n regte-gebaseerde benadering tot dienslewering, geïntegreerde gesins- en gemeenskapsgesentreerde dienste, generiese benadering tot dienslewering en gemeenskapsontwikkeling en

ontwikkelingsgerigte welsynsdienste. In kapasiteitsbou moet die voorgaande genoemde elemente wat van toepassing is op die ontwikkelingsgerigte dienslewingsmodel vir welsyn, ook gestalte vind. Patel *et al.* (2005:156-162) beklemtoon dat die doel van ontwikkelingsgerigte welsynsdienste die bemagtiging van individue, gesinne, groepe en gemeenskappe is om menslike verhoudings, maatskaplike welsynsprobleme en behoeftes optimaal te bestuur, terwyl daar op die sterktes van die kliëntsisteem gekonsentreer word. Hierdie ontwikkelingsgerigte benadering vanuit 'n sterkteperspektief behoort dus ook die kern van kapasiteitsbou te vorm wat in die informele welsynsektor moet plaasvind. Maatskaplike werkers wat moet toesien dat hierdie kapasiteitsbouproses uitgevoer word, behoort – net soos in die geval van maatskaplike hulpverlening – ook kennis te dra van die breë raamwerk van die ontwikkelingsgerigte dienslewingsmodel waarbinne kapasiteitsbou van IGO's moet plaasvind.

Die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:17-20) erken dat sowel die formele welsynorganisasies as die IGO's twee van die vele diensverskaffers is wat 'n waardevolle bydrae tot ontwikkelingsgerigte welsynsdienste kan en moet lewer. Die verlening van gelyke status aan IGO's aan die een kant en die formele welsynsektor aan die ander kant word as een van die prioriteite van die regering in die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:27) uitgelig. Desnieteenstaande word gemeenskapsgebaseerde organisasies tot op hede nog grootliks van finansiering deur die staat uitgesluit (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:15), omdat hulle nie voldoen aan die vereistes wat vir staatsfinansiering in die welsynsektor gestel word nie.

Die noodsaaklikheid van die ontwikkeling van gemeenskapsgebaseerde organisasies vir die vooruitgang van die maatskaplike ontwikkeling van kwesbare en gemarginaliseerde gemeenskappe in Suid-Afrika word deur Patel (1998:113-116, 227) beklemtoon. Patel voer aan dat, ten einde IGO's meer effektief as hulpbronne te kan benut, 'n bemagtigende omgewing geskep moet word wat kapasiteit sal ontgin vir ontwikkelingsdoeleindes. Die kapasiteit van IGO's moet dus gebou word sodat hulle as effektiewe hulpbronne vir die gemarginaliseerde gemeenskappe kan funksioneer en volhoubaar dienste kan lewer aan mense in nood.

3.2.2 Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke (1997)

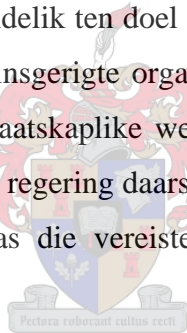
Die Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke (*Nonprofit Organisations Act*), Wet nommer 71 van 1997, is ingestel met die doel om nie-winsgerigte organisasies te ondersteun en aan te moedig in die werk wat hulle doen (Departement van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling en NWSSDF, 1999:1). Samevattend bepaal hierdie wet 'n beleidsraamwerk in Suid-Afrika om die volgende doelwitte te bereik: Om 'n omgewing vir organisasies te skep waarbinne hulle kan groei en ontwikkel; om 'n administratiewe raamwerk daar te stel waarbinne organisasies kan funksioneer; om nie-winsgerigte organisasies aan te moedig om effektief te funksioneer; om 'n gees van medeverantwoordelikheid en samewerking te ontwikkel tussen die staat, donateurs en ander persone of instansies; om die publiek by te staan in die verkryging van inligting oor nie-winsgerigte organisasies; en om 'n appèlproses vir nie-winsgerigte organisasies daar te stel (Republiek van Suid-Afrika, 1997:3). 'n Belangrike meetpunt in kapasiteitsbou van IGO's is gevolglik die daarstel en instandhouding van 'n administratiewe raamwerk waarbinne dié organisasies funksioneer ten einde te kan registreer by die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en daardeur vir staatsfinansiering te kwalifiseer.

Ten einde as organisasie sonder winsoogmerke te kan registreer ingevolge die Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke (Republiek van Suid-Afrika, 1997:20), moet die betrokke organisasie bewyse kan lewer van die volgende: die samestelling van die bestuur van daardie organisasie; die identifisering van bestuurslede wat bevestig word deur middel van onder andere die verskaffing van die bestuurslede se identiteitsnommers en adresse; en die organisering van die bestuur en werksaamhede van die organisasies aan die hand van 'n konstitusie met verskeie elemente waaraan die organisasie moet voldoen ten einde bewys te lewer van sy nie-winsgerigte oogmerke en praktyke. Aangesien voorgaande aspekte van deurslaggewende belang is in die registrasie van nie-winsgerigte organisasies, moet maatskaplike werkers wat betrokke is by kapasiteitsbou van IGO's, deeglike kennis dra van sodanige vereistes. Die registrasie van NRO's word deur die staat, befonders, donateurs en die publiek aangemoedig, aangesien dit dien as bewys dat 'n mate van bestuurskapasiteit gehandhaaf word. Alhoewel die registrasie van NRO's vrywillig van aard is, word die registrasie van NRO's deur baie befonders en donateurs, soos die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en die Nasionale

Loteryraad, as vereiste vir finansiering gestel. Die registrasieproses van 'n IGO sal gevolglik 'n integrale deel vorm van die kapasiteitsbouproses.

Die Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke (Republiek van Suid-Afrika, 1997:1) maak verder voorsiening vir die instelling van 'n direktoraat vir NRO's (*NPO Directorate*) in die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. Dié sal voortaan as DNRO (Direktoraat vir Nie-regeringsorganisasies) afgekort word. Ten einde 'n idee te kan vorm van die tipe liggaam wat dié departement beoog, word 'n samevatting van die hoof funksies gegee wat die DNRO sal moet verrig: die registrasie van nie-winsgerigte organisasies; die jaarlikse ontvangs van die jaarverslae van die NRO's; die lewering van 'n bydrae in die opstel van beleid sowel as die implementering daarvan; samewerking met ander staatsdepartemente en instansies om die werk van die nie-winsgerigte sektor te bevorder; en die daarstel van programme ter ondersteuning van die uitbouing en versterking van die nie-winsgerigte sektor (Republiek van Suid-Afrika, 1997:20). Al hierdie genoemde funksies het uiteindelik ten doel om toe te sien dat 'n standaard vir die bestuur en funksionering van nie-winsgerigte organisasies geskep en uitgebou word. In kapasiteitsbou van IGO's sal die maatskaplike werkers wat daarby betrokke is, kennis moet dra van die programme wat die regering daarstel ter ondersteuning en uitbouing van die nie-winsgerigte sektor, sowel as die vereistes wat gestel word vir die jaarlikse indiening van verslae by die DNRO.

Die DNRO van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling bied deur middel van riglyne en gedragskodes praktiese ondersteuning aan organisasies sonder winsoogmerke oor hoe om te kan registreer en funksioneer. Hierdie ondersteuning sluit in: 'n voorbeeld van 'n konstitusie vir NRO's en riglyne vir die voltooiing van verslae wat jaarliks aan die DNRO voorsien moet word; goeie praktykkodes vir die effektiewe bestuur van organisasies en vir donateurs; en 'n opleidingsprogram genaamd "TIP" (*Training and Information Project*) waardeur besture opgelei word oor die wetgewing wat op hulle impakteer (Departement van Maatskaplike Welsyn en Bevolkingsontwikkeling en NWSSDF, 1999). Die voorgaande riglyne en gedragskodes sal belangrike hulpmiddels vorm wat die maatskaplike werkers in die kapasiteitsbouproses van die IGO's behoort te benut. Die effektiwiteit van hierdie riglyne en gedragskodes op IGO's in die Suid-Afrikaanse welsynsektor word nie verder bespreek nie, aangesien dit buite die bestek van hierdie studie val.

Dr Z.T.S. Skweyiya, nasionale Minister van Maatskaplike Ontwikkeling, vermeld in sy begrotingstoespraak in 2005 (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:3-4) dat kommer bestaan oor die mate waartoe die Wet op Organisasies Sonder Wins-oogmerke (Republiek van Suid-Afrika, 1997) daarin slaag om die meer informele gemeenskapsgebaseerde NRO's te ondersteun en te bemagtig. Volgens Skweyiya is dit kommerwekkend dat daar in Maart 2005 slegs 29 000 NRO's in Suid-Afrika was wat geregistreerde status in terme van die Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke gehad het, ten spyte daarvan dat die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling daarvan bewus is dat daar "honderde duisende" van hierdie organisasies in Suid-Afrika is. Dit blyk dus dat daar in kapasiteitsbou van IGO's veral aan die registrasie en instaatstelling van nie-winsgerigte organisasies spesifieke aandag geskenk moet word. Die wysiging van die Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerk in 2006/2007 word deur die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:3-4) in die vooruitsig gestel.

Uit die voorgaande bespreking is dit duidelik dat dit noodsaaklik is dat maatskaplike werkers wat aan die stuur staan van kapasiteitsbou van IGO's, kennis moet dra van die vereistes wat in terme van die wet aan nie-winsgerigte NRO's gestel word.

3.2.3 Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid (2005)

Die doel van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se nuwe beleid oor finansiële toekennings vir diensverskaffers (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:7) is om Suid-Afrika se reaksie op die finansiering van diensverskaffers in die sektor van maatskaplike ontwikkeling te rig, transformasie te fasiliteer en dienste en hulpbronne te herlei na die informele gemeenskapsgebaseerde welsynsektor. Daardeur sal verseker word dat effektiewe en voldoende dienste aan die arm en kwesbare sektore van die gemeenskap gelewer word. Ten einde maatskaplike ontwikkeling te kan versnel, verklaar die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling in hierdie beleidsdirektief sy steun ten opsigte van vennootskappe met en kapasiteitsbou van IGO's.

Reeds in 1997 is daar in die Witskrif vir Maatskaplike Welsyn in Suid-Afrika (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:27) vermeld dat die ontwikkeling van gemeenskapsgebaseerde organisasies ten doel sal hê om hulle verantwoordbaarheid te verhoog. Juis met die doel om IGO's in staat te stel om aan die vereistes van die

Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid te kan voldoen, verwys twee van die ses doelwitte van hierdie beleidsdirektief spesifiek na die skepping of daarstelling van 'n omgewing wat kapasiteitsbou van IGO's sal bevorder (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:8). Daar word, eerstens, met hierdie doelwitte beoog om die kapasiteit van die opkomende en die voorheen benadeelde organisasies te ontwikkel wat nie oor die hulpbronne beskik nie, maar tog die gemeenskap verstaan en dus in staat sal wees om aan die gemeenskap se behoeftes te voldoen; tweedens, om instaatstellende geleenthede te skep vir diensverskaffers wat voorheen uitgesluit was van staatsfinansiering. Hierdie instaatstellende omgewing sal volgens die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling verseker dat maatskaplike ontwikkelingsdienste op 'n regverdige en billike wyse gelewer word aan diegene wat sodanige dienste die meeste nodig (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:9, 20; Patel *et al.*, 2005:161-163). Kapasiteitsbou van IGO's het ten doel om sulke organisasies in staat te stel om aan die staat se vereistes te voldoen, sodat hulle vir finansiering kan kwalifiseer en hul dienste daardeur meer volhoubaar kan word.

In die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se beleidsdokument oor finansiële toekennings aan diensverskaffers (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:20) word daar verder verwys na 15 kriteria wat as bewys moet dien dat organisasies – en spesifiek word hier verwys na formele welsynsorganisasies – hul dienste getransformeer het. In die besonder het een van hierdie (ongenommerde) kriteria betrekking op formele organisasies se kapasiteitsbou van en hulpverlening aan gemeenskapsgebaseerde organisasies. Hierdie kriterium lui (vrylik vertaal) soos volg: “Daar moet waarneembaar of duidelik bewys gelewer word dat die meer gevestigde organisasies hulpbronne, kennis, kundigheid en tegniese ondersteuning bied aan kleiner gemeenskapsgebaseerde organisasies, sodat albei bevoordeel word en hul toepaslikheid en effektiwiteit ten gevolge daarvan verhoog kan word.”

Die regering waarsku voorts dat hy op konkrete wyse sal ingryp deur fondse te weerhou en ander maatreëls (wat nie in die beleidsdirektief beskryf word nie) te tref teen formele organisasies wat nie transformeer aan die hand van die paradigmaskuiwe soos voorgeskryf in die beleid oor finansiële toekennings nie (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:18-19). Indien formele organisasies dus in die toekoms finansiering van die staat wil ontvang, sal hulle duidelik moet kan bewys dat hulle onder andere betrokke is in kapasiteitsbou van IGO's. Kernelemente in kapasiteitsbou deur formele

organisasies sal die deel of bied van hulpbronne, die deel van kennis, die deel van kundigheid en die ondersteuning aan die IGO's insluit. Hierdie vereistes word breedweg in die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsdirektief gestel en word nie omskryf nie.

Die vraag ontstaan tereg op welke wyse die formele organisasies, wat ook meestal 'n finansiële oorlewingstryd gewikkel is (Lombard, 2003:27-29), fisiek in staat is om aan hierdie voorgaande vereistes te voldoen. Met inagname daarvan dat kapasiteitsbou en organisasie-ontwikkeling van maatskaplike diensverskaffers een van die rolle en verantwoordelikhede van die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en sy provinsiale departemente is (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:42-45), volg dit logies dat kapasiteitsbou van IGO's nie die uitsluitlike verantwoordelikheid van die formele welsynsorganisasies kan wees nie. Formele welsynsorganisasies behoort egter allereers die verantwoordelikheid van kapasiteitsbou teenoor hulle eie takke te vervul, waarvan sommige in 'n ontwikkelingsvlak soortgelyk aan dié van IGO's mag wees, soos reeds in die vorige hoofstuk uitgelig is. Hierdie afleiding word bevestig deur die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se beleidsdirektief vir die opstel en indien van die 2005/2006-diensplanne (dit is die formaat van finansieringsaansoek) deur nasionale rade (Direktoraat van Diensstandaarde, Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2004: ongenommerde bladsy). In dié beleidsdirektief word daarop gewys dat formele organisasies 'n rol en verantwoordelikheid het om kapasiteitsbou van sowel hul takke – waarmee bedoel word die takke van die onderskeie nasionale rade wat op grondvlak dienste lewer – as IGO's te onderneem. Die noodsaaklikheid om vir finansieringsdoeleindes aan die kriteria van transformasie te voldoen, sou dus sterk kon bydra tot die motivering van formele welsynsorganisasies om betrokke te wees by kapasiteitsbou van IGO's.

Wêreldwyd vereis sowel die publiek as private donateurs in toenemende mate dat organisasies verantwoording moet doen van die programme wat deur hulle befonds word en van die effektiewe uitvoering van welsynsdienste wat ten gevolge daarvan gelewer word. Hierdie verantwoordbaarheid in terme van die hantering van befondsing word ook van die nasionale regering verwag. Dit is dus om hierdie rede – en ook om te waarborg dat die regering sy prioriteite bereik – dat die nuwe beleidsdirektief oor finansiële toekennings aan diensverskaffers (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:7) dit ten doel het om te verseker dat staatsbefondsing op 'n geordende wyse

aangewend word. Dit vereis gevolglik dat sowel die staat as die nie-regeringsektor verantwoordbaar gehou moet word vir die besteding van fondse wat deur hulle ontvang word.

3.3 OMSKRYWING VAN “KAPASITEITSBOU”

Met die voorgaande beleidsraamwerk ter agtergrond word die begrip “kapasiteitsbou” vervolgens gekonseptualiseer. Die begrip “kapasiteitsbou” is nou verweef met ander begrippe wat in die vakgebied van maatskaplike werk gebruik word. Vir die doel van hierdie studie word die begrippe “ontwikkeling”, “bemagtiging” en “bestuur” kortliks bespreek in die konteks van die kapasiteitsbou van IGO’s, ten einde die verbande met die begrip “kapasiteitsbou” te ondersoek. Aangesien hierdie begrippe deel van die geheelbegrip van kapasiteitsbou vorm, sal hierdie begrippe bydra tot die formulering van ’n samevattende definisie vir die begrip “kapasiteitsbou” in die konteks van hierdie studie.

Volgens Cronjé (1996:37) bestaan daar ’n noue verband tussen kapasiteitsbou, bemagtiging en maatskaplikewerk-bestuur. Alhoewel Cronjé nie *per se* na IGO’s verwys nie, volg dit logies dat hierdie mening van hom ook relevant en toepaslik ten opsigte van IGO’s sal wees. Die begrip “ontwikkeling” sluit ook nou hierby aan, aangesien dit dikwels as ’n parallelle begrip vir “kapasiteitsbou” gebruik word.

3.3.1 Ontwikkeling

In sowel die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:92) as *Die Nuwe Hersiene Woordeboek vir Maatskaplike Werk* (Vaktaalkomitee, 1995:31-32) word die begrippe “kapasiteitsbou” en “ontwikkeling van organisasies” gebruik om twee identiese begrippe aan te dui. Hierdie wisselterme word ook toegepas in van die regering se beleidskrifte (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997).

Die regering vermeld slegs een keer in sy finansieringsdirektief (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:20) die praktiese wyse waarop die formele welsynsorganisasies die kapasiteit van die informele gemeenskapsgebaseerde organisasies moet bou – en wel as vereiste waaraan voldoen moet word om vir staatsfinansiering te kwalifiseer. Hierdie vereiste is naamlik dat die formele welsynsorganisasies hul

hulpbronne, kennis, kundigheid en tegniese ondersteuning met die IGO's op 'n duidelike of waarneembare wyse moet deel. Ontwikkeling of kapasiteitsbou kan gevolglik ook beskou word as 'n belangrike wyse om bemagtiging te bewerkstellig en fokus sterk op die aanleer van vaardighede, oordra van kennis en die uitbreiding van vermoëns (Cronjé, 1996:38).

Ontwikkeling in hierdie konteks verwys dus na 'n proses wat dui op die gewenste rigting waarin 'n groep of gemeenskap, soos deur hulself bepaal, beweeg, ten einde ekonomiese vooruitgang, politieke deelname en sosiale heropbou te bewerkstellig (Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk, 1995:46). In hierdie studie dui “groep” op die bestuur van 'n IGO wat ten doel het om die maatskaplike omstandighede van gemarginaliseerde gemeenskappe te verbeter.

Vanuit voorgaande word afgelei dat die begrip “ontwikkeling” direk verband hou met die begrip “kapasiteitsbou” en kan derhalwe in die definisie wat vir die doel van hierdie studie gebruik sal word, opgeneem word.

3.3.2 Bestuur

Daar is telkemale reeds in hierdie studie daarna verwys dat kapasiteitsbou van IGO's die ontwikkeling en versterking van die bestuur van organisasies behels. Le Roux, Venter, Jansen van Vuuren, Kritzinger, Ferreira, De Beer, Hübner, Jacobs en Labuschagne (1995:108) identifiseer die volgende aspekte wat in bestuur voorkom, wat ook deur Cronjé (1996:37) ondersteun word:

- Beplanning, waardeur planne gemaak word om die gestelde ondernemingsdoelwitte te bereik en te verwesenlik;
- organisering, waardeur gemeenskaplike aktiwiteite gerangskik en gegroepeer word om die doelstellings van die onderneming te verwesenlik;
- leiding, waardeur mense gemotiveer word om saam te werk om ondernemingsdoelwitte te bereik; en
- beheer, waardeur verseker word dat die aktivering en organisering van aktiwiteite verloop soos dit beplan is en waar nodig, die nodige regstellings aangebring word.

Die basiese bestuur van 'n IGO behoort dus die hooftokus te vorm van kapasiteitsbou van IGO's.

3.3.3 Bemagtiging

Bemagtiging is die proses waardeur individue, groepe, gemeenskappe en organisasies hul vermoëns om met hul omgewing om te gaan, op só 'n wyse uitoefen dat die beskikbare hulpbronne wat in hul behoeftes voldoen of behoort te voldoen, uitgebrei word. Daardeur word hulle welstand, potensiaal, lewensbevrediging en beheer oor hul eie lewens (vir sover dit moontlik is) verkry of herwin (Hepworth *et al.*, 1999:411-412). Dit blyk dus dat die bemagtiging van individue, gesinne, groepe, gemeenskappe en organisasies op twee basiese vlakke lê wat nou met mekaar verweef is. Die Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk (1995:6) verwys hierna as “persoonlike” en “kollektiewe” mag. Enersyds dui bemagtiging dus op die verbetering van die teikensisteme self (dit is die IGO) en andersyds fokus bemagtiging op die instaatstelling van die IGO om effektief in interaksie te staan tot ander relevante sisteme, soos die staat, die publiek en donateurs.

Die noodsaaklikheid om te bemagtig impliseer dat die individue, groepe, gemeenskappe of organisasies op 'n gegewe tydstip magteloos voel. Lee (2001:33) omskryf die magteloosheid wat individue, groepe, gemeenskappe en organisasies ervaar wanneer hulle onmagtig voel. Hierdie magteloosheid hang van verskeie faktore af soos ekonomiese onsekerheid; 'n onvermoë om toegang te verkry tot beskikbare sisteme of hulpbronne; die gebrek aan ervaring in die politieke arena; die gebrek aan toegang tot inligting; die gebrek aan opleiding in kritiese en abstrakte denkwyses; fisieke en emosionele stres; aangeleerde hulpeloosheid; en daardie aspekte van mense se emosionele en intellektuele samestelling wat hul verhoed om bestaande moontlikhede te aktualiseer. Hierdie aspekte sou ook van toepassing kon wees op die IGO's wat probleme ervaar om effektiewe en volhoubare dienste te lewer. Later in hierdie hoofstuk word die ontwikkelingsareas en hindernisse wat IGO's ervaar, benut om doelwitte vir kapasiteitebou van IGO's te formuleer. Johnson en Yanca (2004:263) en Cronjé (1996:37) wys daarop dat bemagtiging daartoe sal lei dat dat mense, wanneer hulle ondersteun word, kontrole oor hulle lewens sal herwin, vaardighede en begrip sal ontwikkel wat hulle in staat stel om beheer oor hulle eie lewens te neem en aan hulle die mag sal gee om in situasies te gebruik waarin hulle voorheen magteloos was.

Volgens Lee (2001:45) en Hepworth *et al.* (2006:142) is dit spesifiek die taak van maatskaplike werkers om op te tree om daardie aspekte wat die mag van individue, groepe, gemeenskappe en organisasies wegneem deur diskriminasie (op grond van ras,

kleur, geslag, seksuele oriëntasie, ouderdom, geloof, natuurlike herkoms, getroude status, politieke oortuigings, geestes- of fisieke gestremdheid of ander voorkeure) te voorkom of te verminder. Maatskaplike werkers moet optree om te verseker dat daar nie teen die teikensisteem gediskrimineer word nie en dat alle persone toegang het tot die hulpbronne, dienste en geleenthede wat hulle benodig. Maatskaplike werkers behoort sodanig op te tree dat hulle die keuses en geleenthede van alle persone uitbrei, met spesifieke verwysing na die onderdrukte, benadeelde of minderbevoorregte individue, groepe, gemeenskappe of organisasies (*Encyclopedia of Social Work*, 1987:951). Omdat IGO's 'n finansiële oorlewingstryd voer, nie noodwendig oor die nodige kennis en vaardighede beskik om aan die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se vereistes vir finansiering te voldoen of om dienste effektief te lewer nie en nie toegang het tot staatsfinansiering nie ten spyte van waardevolle dienslewering aan gemarginaliseerde gemeenskappe, sou hulle ook as benadeeldes beskou kon word.

Onderliggend aan die benutting van bemagtiging lê die aard van die verhouding tussen maatskaplike werkers en die teikensisteme. Ten einde te kan bemagtig, moet wedersydse vertrouwe daargestel word, sterktes uitgebou word, inligting en kennis van hulpbronne in die gees van vennootskappe gedeel word en die teikensisteem se deskundigheid oor hulle eie situasie erken word (Johnson & Yanca, 2004:264).

Uit voorafgaande bespreking is dit duidelik dat daar 'n direkte verband bestaan tussen bemagtiging en kapasiteitsbou, omdat beide ten doel het om hulpbronne – in die vorm van praktiese hulpbronne van die formele welsynsorganisasies, vaardighede in bestuur en staatsfinansiering – aan die IGO's beskikbaar te stel. Bemagtiging sal dus direk daartoe bydra dat IGO's in staat gestel word om meer effektiewe en volhoubare dienste te lewer en toegang tot finansiële bronne te bekom. Verder behoort die aard van dienslewering soos getipeer deur die verhouding tussen die diensverskaffer en die teikensisteem, in hierdie geval die IGO's, te wete wedersydse vertrouwe en die fokus op sterktes, ook in die definisie van kapasiteitsbou van IGO's vervat te word. Die begrippe “ontwikkeling”, “bestuur” en “bemagtiging” kan dus beskou word as die boustene van kapasiteitsbou van IGO's.

3.3.4 Kapasiteitsbou van IGO's

Na aanleiding van die boustene van kapasiteitsbou van IGO's soos reeds bespreek, naamlik ontwikkeling, bestuur en bemagtiging, word die definisie van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies vir die doel van hierdie studie soos volg gestel:

Kapasiteitsbou van die IGO's deur die formele welsynsorganisasies is die proses waardeur IGO's, as diensverskaffers aan gemarginaliseerdes, ondersteun word om toegang te verkry tot hulpbronne (tegnies en andersins) en veral staatsfinansiering wat benodig word om effektiewe en volhoubare dienste te lewer. Die fokus van sodanige kapasiteitsbou is die ontwikkeling van kennis en vaardighede in die basiese bestuur van 'n organisasie, wat die elemente van beplanning, organisering, leiding en beheer bevat. Die rigting en pas van kapasiteitsbou word deur die IGO's self bepaal, geskied binne 'n vennootskap van wedersydse vertroue en fokus op die sterktes van die partye betrokke.

3.4 DOEL VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES

Na aanleiding van die bogenoemde saamgestelde definisie van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies kan die doel van kapasiteitsbou in hierdie verband geformuleer word. Die volgende beleidsvereistes ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's speel 'n bepalende rol in die bepaling van 'n doel van kapasiteitsbou van IGO's:

- Kapasiteitsbou van IGO's moet tot die vooruitgang van die maatskaplike ontwikkeling van kwesbare en gemarginaliseerde gemeenskappe in Suid-Afrika lei deur die herstrukturering van die diensleweringstelsel wat tot 2005 in die welsynsektor befonds is en moet lei tot die verlening van gelyke status aan die informele en die formele welsynsektor (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:3, 7, 27; Patel, 1998:113-116, 227).
- Die kapasiteit van IGO's moet gebou word, sodat hulle as effektiewe hulpbronne vir die gemarginaliseerde gemeenskappe kan funksioneer en volhoubaar dienste kan lewer aan mense in nood en hulle verantwoordbaarheid kan verhoog (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:27; Patel, 1998:113-116, 227).

- Die staat moet verseker dat staatsfinansiering deur die NRO's wat befonds word, op 'n geordende en verantwoordbare wyse aangewend word (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:7).
- 'n Belangrike meetpunt in kapasiteitsbou van IGO's is die daarstel en instandhouding van 'n administratiewe raamwerk waarbinne die organisasies funksioneer ten einde te kan registreer by die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling om daardeur vir staatsfinansiering te kwalifiseer (Republiek van Suid-Afrika, 1997:3). Die registrasieproses van 'n IGO sal gevolglik 'n integrale deel van die kapasiteitsbouproses vorm.
- Twee van die ses doelwitte van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid verwys spesifiek na die skepping of daarstelling van 'n omgewing wat kapasiteitsbou van IGO's sal bevorder (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:8).
- Een van die kriteria waaraan formele welsynsorganisasies moet voldoen as bewys van transformasie ten einde vir voortgesette staatsfinansiering te kwalifiseer, is dat formele welsynsorganisasies waarneembaar of duidelik bewys moet lewer dat hulpbronne, kennis, kundigheid en tegniese ondersteuning met kleiner gemeenskapsgebaseerde organisasies gedeel word (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:18-20).
- Die ontwikkelingsgerigte benadering en die sterkteperspektief behoort die kern te vorm van kapasiteitsbou van die informele welsynsektor (Patel *et al.*, 2005:156-162).

Met inagnome van voorgaande elemente van beleidsvereistes word die volgende doel vir kapasiteitsbou van IGO's, soos toegepas in hierdie studie, soos volg bepaal:

Die verhoging van die funksionering van die IGO's, sodat hulle as effektiewe en verantwoordbare hulpbronne vir gemarginaliseerde gemeenskappe bestuur kan word en volhoubare dienste kan lewer aan mense in nood.

Die kapasiteitsbou van IGO's sal deur middel van die bogenoemde doel tot die herstrukturering of hervorming van die maatskaplike diensleweringstelsel in Suid-Afrika lei.

3.5 DOELWITTE VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S

Om as hulpbron van en diensverskaffer aan benadeelde gemeenskappe effektief te kan funksioneer, ervaar IGO's verskeie ontwikkelingsbehoefte en hindernisse. Sommige van hierdie hindernisse is in die organisasie self geleë; ander spruit weer voort uit eksterne faktore (Jeppe, 1992:32-33; Swilling & Russell, 2001:87). Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005c:3-4) poog juis om hierdie ontwikkelingsbehoefte aan te spreek, sodat IGO's toegang kan verkry tot staatsfinansiering. Die aanspreek van hierdie ontwikkelingsareas en hindernisse vorm die doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's en word vervolgens na aanleiding van 'n sintese van outeurs se menings soos volg geformuleer:

- **Om finansiering en befondsing vir dienslewering te bekom.**

Beide Swilling en Russell (2001:87) en Jeppe (1992:32) identifiseer die nie-registrasie van NRO's, met spesifieke verwysing na kleiner NRO's (wat vir die doel van hierdie studie gelyk gestel word aan IGO's), se onvermoë om volhoubare finansiering vir dienslewering te bekom as een van die kernprobleme wat hierdie organisasies ervaar. Uit 'n opname deur Swilling en Russell (2001:87) blyk dit dat 11 van die mees ernstige probleme wat NRO's ervaar, te make het met gebrekkige finansiering of probleme wat daarmee saamhang. Hieronder word slegs daardie redes vermeld wat deur 25% of meer respondente in die genoemde outeurs se opname aangevoer is en word dit in dalende volgorde van belangrikheid gerangskik: geen staatsfinansiering; gebrekkige staatsfinansiering; gebrekkige bydraes deur die publiek; gebrekkige kontak met moontlike befonders en donateurs; vertragings en burokrasie in die beskikbaarstelling van finansiering; en gebrekkige kennis van fondswerwing. Jeppe (1992:32) som hierdie ontwikkelingsbehoefte op as die verkryging van fondse op 'n deurlopende grondslag en toenemende mededinging tussen NRO's, skole en kerke vir fondse uit die privaat sektor. Die IGO's is dan ook dié groep organisasies wat, ten spyte daarvan dat hulle geposisioneer is om direkte gemeenskapsbehoefte aan te spreek, onvoldoende of geen staatsondersteuning ontvang nie. Uit voorgaande word die volgende doelwit van kapasiteitsbou van IGO's afgelei, naamlik om die kapasiteit van IGO's te verhoog om finansiering en befondsing vir dienslewering te bekom.

- **Om IGO's te ondersteun in hul aansoek om registrasie as nie-winsgerigte organisasies.**

Naas gebrekkige finansiering is die registrasie as nie-winsgerigte organisasies 'n verdere onderskeibare kenmerk wat 'n groot hindernis vir NRO's is. Verskeie faktore kan daaraan toegeskryf word. Swilling en Russell (2001:87) identifiseer die onduidelikheid oor die werklike regstatus van NRO's as een van die probleme waarmee hierdie organisasies te kampe het, veral ten opsigte van die burokratiese rompslomp wat in dié verband met hul registrasie gepaard gaan sonder dat hul ervaar dat die registrasie enigsins daadwerklike voordele vir hulle inhou. Die fokus op die ondersteuning in die registrasieproses as nie-winsgerigte organisasie word derhalwe as doelwit gestel, naamlik om IGO's te ondersteun in hul aansoek om registrasie as nie-winsgerigte organisasies.

- **Om die georganiseerdheid van die informele gemeenskapsgebaseerde organisasies te bewerkstellig en/of te verhoog.**

Wat die georganiseerdheid van NRO's betref, identifiseer Jeppe (1992:32-33) en Govender (2001:1) die gebrek aan noodsaaklike kundigheid en ervaring in die bestuur van dienslewering as twee kernprobleme wat ervaar word. In Swilling en Russell se studie (2001:87) word hierna verwys as 'n gebrek aan beleidsrigting wat deur 16% van die respondente as die mees ernstige probleem wat ervaar word, geïdentifiseer is. IGO's ontwikkel dikwels op inisiatief van 'n enkele persoon of persone wat nie noodwendig oor die kundigheid, vaardigheid of tegniese kennis beskik om die gestelde funksies doeltreffend uit te voer nie – natuurlik met nadelige gevolge vir die doeltreffende werking van daardie organisasies.

- **Om die bestuursdeelname en die bestuurskapasiteit van informele gemeenskapsgebaseerde organisasies te verhoog.**

Nog 'n tema wat effektiewe, georganiseerde bestuur teenwerk kan geïdentifiseer word as die gebrekkige volhoubaarheid van NRO's weens beperkte bestuursdeelname en kapasiteit. Jeppe (1992:32-33) wys daarop dat, omdat daar in IGO's oormatig staat gemaak word op die entoesiasme en steun van een persoon of 'n paar persone om die leiding op bestuursvlak te neem, só 'n organisasie maklik in duie kan stort of in agteruitgang kan verval indien hierdie persoon of persone uit die gemeenskap sou verhuis. Govender (2001:1) onderskryf hierdie sienswyse en noem as voorbeeld dat baie

van die persone wat in die vorige regeringsbestel as leiers aktief in gemeenskaps-gebaseerde NRO's in die welsynsektor opgetree het, met die aankondiging van die nuwe bedeling in die Suid-Afrikaanse politiek vanaf 1994 oorbeweeg het na die regeringsektor. Daardeur het hulle die nuwe staatsdiens ondersteun en saamgewerk met die inwerkingstelling van die nuwe getransformeerde politieke bedeling. Die gevolg van hierdie migrasie van leiers uit die ou informele welsynsektor het baie van die oorblywende IGO's óf verswak óf volkome laat disintegreer.

- **Om die informele gemeenskapsgebaseerde organisasies te ondersteun in die daarstel van aksieplanne om die werwing, mobilisering en motivering van vrywilliger-deelname te bewerkstellig en/of te verhoog.**

In Swilling en Russell (2001:87) se studie verklaar NRO's dat hulle probleme ervaar met die werwing en bestuur van vrywilligers. Aangesien die vrywilliger-grondslag van NRO's van deurslaggewende belang is om as 'n nie-winsgerigte NRO te registreer en hierdie registrasie 'n voorvereiste is vir die verkryging van staatsfinansiering, volg die afleiding dat nie alleen die werwing en bestuur van vrywilligers nie, maar ook die benutting en kapasiteitsbou van vrywilligers noodsaaklik is vir die effektiewe bestuur, bedryf en ontwikkeling van IGO's.

- **Om die informele gemeenskapsgebaseerde organisasies by te staan in die verkryging, aanwending en instandhouding van 'n organisatoriese infrastruktuur.**

Wat die interne organisatoriese infrastruktuur van NRO's betref, ervaar NRO's in 'n groot mate probleme met onvoldoende kantoorvoorraad, toerusting en bekostigbare kantoorruimte. Swilling en Russell (2001:87) identifiseer gebrekkige of onvoldoende organisatoriese infrastruktuur as probleme wat NRO's ervaar en wat nou aansluit by die staatsvereiste dat formele welsynsorganisasies hul hulpbronne en tegniese ondersteuning tot die beskikking van IGO's moet stel (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:20).

- **Om die informele gemeenskapsgebaseerde organisasies se vaardighede met betrekking tot bemaking en kommunikasie met die publiek te ontwikkel en/of te verhoog, met inagnome van die politieke klimaat.**

Uit Swilling en Russell se studie (2001:87) blyk dat nie-winsgerigte NRO's veral ten opsigte van hul onafhanklikheid die volgende struikelblokke ervaar: Onder die breë publiek is dit onbekend dat NRO's nie-winsgerigte diensverskaffers is wat in hul hoedanigheid as NRO's onafhanklik van die regering funksioneer; daarby is die publiek onkundig oor wat die regering se beleidsprosesse ten opsigte van NRO's is, hoofsaaklik omdat die voorskrifte, eise en dies meer wat die regering aan hierdie organisasies stel, vir hulle ontoeganklik en dus onbekend is; en omdat die publiek onkundig is oor NRO's se verbintenisse aan die staat al dan nie, mag dit daartoe lei dat hulle reken dat hulle nie 'n verantwoordelikheid het om finansiëel en andersins tot die NRO's by te dra nie. Al hierdie faktore kan bydra tot die lae registrasiepersentasie van NRO's wat kwalifiseer vir staatsbefondsing en verklaar gevolglik deels waarom so 'n klein aantal NRO's tans vir staatsfinansiering kwalifiseer (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:4-5).

Jeppe (1992:33) het reeds in 1992 gewaarsku dat IGO's hulle in 'n politieke mynvelde bevind weens die toenemende verpolitiserings van ontwikkelingsvraagstukke en van die gemeenskapslewe wat in Suider-Afrika plaasvind. Dit veroorsaak dat hierdie organisasies se voortbestaan grotendeels daarvan afhang of hulle vir bepaalde politieke drukgroepe of vir ander belangegroepe in die gemeenskappe wat hulle bedien, aanvaarbaar is of nie. Ten spyte van die demokratiseringsproses wat reeds sedert 1994 in Suid-Afrika plaasgevind het, is Jeppe se waarneming – in die besonder vir sover dit die NRO's betref – vandag nog geldig. Swilling en Russell (2001:87) het byvoorbeeld bevind dat 9% van die respondente in hul studie politieke onstabiliteit aangedui het as die grootste struikelblok wat hulle as NRO's ervaar. Met die plaaslike verkiesings wat in Maart 2006 plaasgevind het, was hierdie hindernisse weer besonder relevant vir NRO's wat direkte dienste aan gemeenskappe lewer. In 2005 en 2006 was daar byvoorbeeld grootskaalse ontevredenheid oor die gebrekkige funksionering en dienslewering van distriks- en metromunisipaliteite, en wél in só 'n mate dat dit tot talle opstande en stakings deur gemeenskapslede gelei het (*Die Burger*, 4 Februarie 2006:1, 13).

Die strewe na die voorgaande doelwitte vorm die konkretisering van kapasiteitsbou van IGO's.

3.6 SAMEVATTING

Die doel van hierdie hoofstuk is bereik, naamlik om die begrip “kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies” te konseptualiseer. As vertrekpunt is daar in die

besonder gelet op die Witskrif vir Welsyn (1997), die Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke (1997) en die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid (2005a), ten einde vas te stel watter lig hierdie toonaangewende wetgewing en beleidsdokumente werp op die vereistes wat ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's gestel word, met spesifieke verwysing na die rol wat formele welsynsorganisasies in hierdie verband moet speel.

Die begrip “kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies” is daarna verder omskryf aan die hand van verbandhoudende begrippe in maatskaplike werk. Daar is bevind dat die begrippe “ontwikkeling”, “bestuur” en “bemagtiging” beskou kan word as die boustene van kapasiteitsbou van IGO's. Die fokus van die kapasiteitsbou is die ontwikkeling en versterking van die bestuur van IGO's, wat die elemente van beplanning, organisering, leiding en beheer insluit. Bemagtiging vorm 'n belangrike hoeksteen in kapasiteitsbou van IGO's, omdat bemagtiging direk daartoe sal bydra dat IGO's in staat gestel word om meer effektiewe en volhoubare dienste te lewer en toegang tot finansiële bronne te bekom. Na aanleiding van die beleidsraamwerk en die verbandhoudende begrippe met kapasiteitsbou is 'n definisie van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies geformuleer.

Aan die hand van die beleidsvereistes ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, en met inagnam van die ontwikkelingsareas en hindernisse wat IGO's ervaar in hul funksionering, is die doel en doelwitte van kapasiteitsbou gestel.

Na aanleiding van die konseptualisering van kapasiteitsbou sal daar in hoofstuk 4 voortgegaan word om die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies te operasionaliseer deur die waardes van kapasiteitsbou te ondersoek, die perspektiewe wat uit die waardes voortspruit, te bepaal en dan die metodes en proses wat gevolg moet word, asook die rolle wat maatskaplike werkers in hierdie kapasiteitsbou kan vertolk, te ondersoek.

HOOFSTUK VIER

OPERASIONALISERING VAN KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISA- SIES DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES

4.1 INLEIDING

Hierdie hoofstuk is gebaseer op die struktuur en konsepte wat in die vorige hoofstukke beskryf is. Die definisie van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies is aan die hand van verbandhoudende begrippe in maatskaplike werk, sowel as die wetlike- en beleidsraamwerk van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997; Republiek van Suid-Afrika, 1997), bepaal. Met inagnome van die beleidsvereistes wat aan formele welsynsorganisasies gestel word oor kapasiteitsbou van IGO's, is die doel en gepaardgaande doelwitte van kapasiteitsbou geformuleer.

Hierdie hoofstuk word gewy aan die operasionalisering van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies aan die hand van 'n konseptuele raamwerk wat vir die doel van hierdie studie saamgestel word. Die waardes wat kapasiteitsbou van IGO's deur formele organisasies behoort te onderlê, sal bepaal word na aanleiding van die definisie, fokus, doel en beleidskrifte wat op kapasiteitsbou van IGO's van toepassing is. Daar sal veral aandag geskenk word aan die volgende waardes wat as van deurslaggewende belang vir kapasiteitsbou van IGO's beskou word: agting en respek vir IGO's as teikensisteme; selfbeskikkingsreg, ingesteldheid op verhoudingsbou, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid. Daarna sal perspektiewe ontleed word waardeur die geïdentifiseerde waardes van kapasiteitsbou van IGO's gestalte sal vind, te wete die sterkteperspektief, die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapperspektief, die organisasie-ontwikkelingsperspektief en die ekologiese sisteemperspektief. Die metodes wat maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's benut en die proses wat hulle moet volg sal, tesame met die rolle wat hulle in hierdie proses kan vertolk, vervolgens bespreek word. Die volgende rolle word as toepaslik beskou: dié van instaatsteller, fasiliteerder, mediator, makelaar, deskundige en opvoeder.

Hierdie hoofstuk sal afgesluit word met die samestelling van 'n grafiese voorstelling van die konseptuele raamwerk waarbinne kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies sou kon plaasvind.

4.2 **WAARDES IN KAPASITEITSBOU VAN IGO's DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES**

Dit is van deurslaggewende belang dat waardes bepaal word wat direk aansluit by die omskrywing van kapasiteitsbou van IGO's, aangesien hierdie waardes, tesame met die doel en doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, die perspektiewe bepaal wat kapasiteitsbou onderlê.

Waardes kan beskryf word as die wenslike ideaal waarna mense in die samelewing streef en word gegrond op die onbewysbare oortuigings van mense en die lewensomstandighede van gemeenskappe (Potgieter, 1998:38). Anders gestel, verwys waardes na sterk oortuigings, voorkeure en veronderstellings van wat wenslik en goed vir mense is, nie noodwendig oor hoe die lewe op daardie stadium daar uitsien nie, maar oor hoe die wêreld behoort te wees en hoe mense normaalweg behoort op te tree (HAT, 1994:1 336). Waardes word normaalweg in groepe georganiseer en staan in verhouding tot mekaar. Beginsels, daarteenoor, is 'n algemene waarheid, gegrond in die waardes en word gestel as 'n reël wat nagevolg behoort te word (Potgieter, 1998:38). Eenstemmingheid oor waardes in maatskaplike werk en die uitleef daarvan word ook in die Suid-Afrikaanse konteks uitgedaag weens die onderskeie kultuur- en godsdiensgroepe wat in die gemeenskap verteenwoordig word (Engelbrecht, 1997:58, 60-63; Potgieter, 1998:39; Zastrow, 2004:112-113). Waardes word vervolgens onderskei in verskillende vlakke, met afleidings oor die toepaslikheid van daardie vlakke op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies.

4.2.1 **Vlakke van waardes**

Waardes word uitgedruk in verskillende vlakke, naamlik samelewingswaardes, professionele waardes, waardes van die formele welsynsorganisasies in wie se diens die maatskaplike werkers staan wat die kapasiteit van IGO's bou, waardes van die IGO's en die persoonlike waardes van die betrokke maatskaplike werkers (Engelbrecht, 1997:59, 63-64; Hepworth *et al.*, 2006:8, 54-78; Zastrow, 2004:106). Alhoewel Compton en Galaway (1994:220) *per se* nie na vlakke van waardes verwys nie, sluit hulle indeling

van waardes nou by dié genoemde vlakke van waardes aan. Elkeen van hierdie vlakke van waardes word vervolgens bondig opgesom in terme van die effek daarvan op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies. Die professionele waardes van maatskaplike werk word meer breedvoerig as die ander vlakke van waardes bespreek, aangesien professionele waardes binne die bestek van hierdie studie val.

4.2.1.1 *Samelewingswaardes*

Samelewingswaardes word deur beleide en welsynsmodelle gerefelekteer. Die waardes wat veral deur die Witskrif vir Welsyn (Ministerie vir Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997) beklemtoon word en dus ook van toepassing is op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, is die volgende: regte waarop persone wat welsynsdienste ontvang geregtig is; die belangrikheid dat dienste op 'n geïntegreerde wyse gelewer word; die fokus op die versterking van die gesinne in gemeenskappe; die fokus op ontwikkeling en die gevolglike erkenning van sterkpunte; en die instaatstelling om volhoubaar verantwoordelikheid te neem vir welsynsbehoefte (Patel *et al.*, 2005:156-162).

4.2.1.2 *Professionele maatskaplikewerk-waardes*

Professionele maatskaplikewerk-waardes word deur maatskaplike werkers in hul vakkundige dienslewering uitgeleef. Hierdie professionele waardes vind neerslag in die maatskaplike werkers se etiese en gedragskodes (Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe, 2005) en sal ook in kapasiteitsbou van IGO's nagevolg moet word. Potgieter (1998:39-40) bied die onderstaande klassifikasie in figuur 4.1 wat die kernwaardes en -beginsels van maatskaplike werk onderlê.

Waardes as wyses van beskouing	Waardes as wyses waarop mense hanteer word, wat in beginsels uitgedruk word	Waardes as ideale
Agting en respek	Individualisering	Gelykheid
Diversiteit en uniekheid	Aanvaarding	Gelykheid
Kapasiteit om te groei en verander	Gekontroleerde emosionele betrokkenheid	Demokrasie
Behoeftte om te behoort aan	Nie-veroordelende ingesteldheid	Demokrasie
Verantwoordelikheid teenoor self en ander menslike wesens	Self-determinasie Verantwoordbaarheid	Maatskaplike geregtigheid

Figuur 4.1: Kernwaardes en beginsels van maatskaplike werk (aangepas uit Potgieter, 1998)

Uit figuur 4.1 volg dit logies dat formele welsynsorganisasies die volgende waardes moet handhaaf in die wyse waarop hulle kapasiteitsbou van IGO's moet beskou: agting en respek vir IGO's; erkenning vir IGO's se diversiteit en uniekheid; oortuiging dat IGO's oor die kapasiteit beskik om te kan groei en te verander; erkenning dat IGO's ook 'n behoefte ervaar om te behoort aan die breër welsynsektor; en ondersteuning sodat IGO's self verantwoordelikheid neem vir hul eie ontwikkeling as organisasies. Wanneer formele welsynsorganisasies kapasiteit van IGO's bou of versterk, moet hulle die volgende beginsels toepas, naamlik individualisering, aanvaarding, gekontroleerde emosionele betrokkenheid, nie-veroordelende ingesteldheid, selfdeterminasie en verantwoordbaarheid. Wanneer die genoemde waardes en beginsels toegepas word, sal dit lei tot die uitlewing van die breë waardes van gelykheid, demokrasie en maatskaplike geregtigheid.

Gelykheid, demokrasie en maatskaplike geregtigheid is drie van die 24 beginsels in die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:16-17) wat die ontwikkelingsgerigte welsynsbeleide en programme in die staatsbedeling ná 1994 rig. Ander beginsels sluit die volgende in: nie-diskriminasie; verhoging van die kwaliteit van lewe; menseregte; mensgesentreerde beleide; belegging in menslike kapitaal; volhoubaarheid; vennootskap; intersektorale samewerking; gedesentraliseerde dienslewering; dienste van kwaliteit; toeganklikheid; toepaslikheid en Ubuntu (die omgee vir mekaar se welstand en die gees van wedersydse ondersteuning) (Ministerie vir Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:16-17). Kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies noodsaak dus die uitlewing van voorgaande beginsels en professionele waardes in maatskaplike werk.

Vervolgens word daardie professionele waardes wat vir die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, soos afgelei vir die doeleindes van hierdie studie, as ononderhandelbaar beskou word, bespreek. Die menings van die volgende skrywers word as basis benut waaruit die afleidings gemaak word oor die toepassing van daardie waardes op kapasiteitsbou van IGO's, naamlik Compton en Galaway (1994:221-245); Engelbrecht (1997:64-67); Hepworth *et al.* (2006:8-11, 54-78); Miley, O'Melia en DuBois (2001:6-8); Potgieter (1998:38-46); en SARMD (Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe) (2005:5-8).

- **Agting en respek vir IGO's as verbruikerssisteem**

Respek vir individuele waardes en agting vir elke mens se menswaardigheid lê ten grondslag van die professionele verhoudings wat maatskaplike werkers handhaaf. Dit word bevorder deur gesamentlike deelname deur maatskaplike werkers en die teikensisteem (dit is die IGO's), aanvaarding, bekragtiging van IGO's se perspektiewe, vertroulikheid, eerlikheid en die verantwoordelike hantering van konflik. Maatskaplike werkers respekteer IGO's se reg om onafhanklike besluite te neem en om aktief deel te neem aan die kapasiteitsbouproms. Voorts erken hierdie waarde dat respek 'n inherente aspek van dienslewering en professionele verhoudinge vorm, wat nou verband hou met aanvaarding en nie-veroordeling.

Ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's, sal maatskaplike werkers dus respek en aanvaarding hê vir die unieke eienskappe van IGO's wat in diverse ontwikkelingsfases of fases van gestruktureerdheid bestaan. Daardeur sal maatskaplike werkers illustreer dat hulle glo in die uniekheid van die IGO's en daardie organisasies se eie waardes, oortuigings en organisasiekulture erken en die IGO's aktief in kapasiteitsbou betrek. Hierdie waarde word verder prakties deur die volgende aksies uitgeleef: Die klassifisering van IGO's in kategorieë word vermy aangesien hulle uniekheid daardeur ingeboet word; geleentheid vir praktiese deelname aan probleemoplossing en aanmoediging tot deelname word geskep; die sterktes van IGO's word ontdek en benut; en verwagtinge word aan bestuurslede van IGO's, asook aan die maatskaplike werkers self, gestel om verantwoordelik gehou te word vir die proses en aksies wat gevolg en uitgevoer sal word.

- **Selfbeskikkingsreg**

Selfbeskikkingsreg handel oor die waarde dat elke individu, groep, gemeenskap of organisasies waaraan maatskaplike werkers dienste lewer, die reg het om besluite te neem oor hulself. Hierdie waarde impliseer inherent dat alternatiewe gestel word waaroor die IGO's keuses kan uitoefen. Sou daardie besluite egter ander benadeel, raak die keuses en verantwoordelikhede van partye kompleks van aard.

Maatskaplike werkers erken dus IGO's se reg tot selfbeskikking, onafhanklike besluitneming en aktiewe deelname in kapasiteitsbou. Dit beteken dat IGO's self moet kan besluit om maatskaplike werkers se hulp te gebruik en om aktief deel te neem aan

kapasiteitsbou van daardie organisasies. Dit is duidelik dat die verbruikersstelsel (in hierdie geval dus IGO's) deurentyd bewus gemaak moet word van die alternatiewe vir probleemoplossing wat tot doelbereiking sal lei.

- **Ingesteldheid op verhoudingsbou**

Maatskaplike werkers beskou interpersoonlike verhoudings as essensieel vir mense se welstand en as 'n noodsaaklike wyse waarmee verandering bewerkstellig kan word. Die waarde wat op menslike verhoudinge geplaas word, beïnvloed die wyse waarop maatskaplike werkers in verhouding staan tot hulle sisteme in dienslewering, sowel as die pogings wat hulle aanwend om die kwaliteit van die verhoudings te verbeter. Vertroulikheid en die korrekte toepassing daarvan in die praktyk vorm 'n belangrike onderdeel van hierdie waarde.

In kapasiteitsbou van IGO's is dit deurslaggewend dat die betrokke maatskaplike werkers veral ag slaan op die handhawing van positiewe en gelyke verhoudinge, juis omdat die verhouding tussen die maatskaplike werkers in diens van formele welsynsorganisasies en die IGO's geensins deur gesag gekenmerk behoort te word nie, aangesien beide partye as gelyke vennote in kapasiteitsbou beskou word.

- **Toeganklikheid**

Maatskaplike werk word van ander professies onderskei onder andere omdat die professie fokus op mense se funksionering binne 'n maatskaplike konteks. Maatskaplike werkers is daartoe verbind om in hulpverlening hul kliëntsisteme, sowel as verbruikersstelsels soos IGO's, by te staan om toegang te verkry tot die nodige hulpbronne. Maatskaplike werkers streef daarna om welsynsinstitusies meer toeganklik en afgestem te maak op menslike nood. Alle mense verdien toegang tot die hulpbronne wat hulle benodig om lewensprobleme te hanteer en om hulle volle potensiaal te bereik. Dieselfde geld ook ten opsigte van IGO's as direkte hulpbronne van gemarginaliseerde gemeenskappe. Daar word na aanleiding van hierdie waarde dus van maatskaplike werkers verwag om dienste uit te brei na mense wat dit benodig.

- **Maatskaplike geregtigheid**

Ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies streef maatskaplike werkers daarna om besture van IGO's toegang te bied tot inligting, dienste en hulpbronne wat benodig word, gelyke geleenthede om voorgaande te bereik, en betekenisvolle deelname aan besluitneming deur bestuurslede. Waar maatskaplike

werkers se fokus in hulpverlening hoofsaaklik op armoede, werkloosheid, diskriminasie en ander vorme van maatskaplike ongeregtheid val weens die toepassing van die waarde van maatskaplike geregtigheid (*social justice*), fokus maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies op die ontwikkeling van IGO's as hulpbronne of diensverskaffers van maatskaplike dienste, juis sodat armoede en werkloosheid verlig kan word en vorme van maatskaplike ongeregtheid verwyder kan word.

4.2.1.3 *Waardes van die betrokke formele welsynsorganisasies*

Die waardes van die formele organisasie betrokke, word bepaal deur die organisasies se visie en missie, die organisasies se doelstellings en die organisasiekulture wat heers. Die waardes van die formele organisasies wat die kapasiteitsbou implementeer, sal bepalend wees vir die perspektiewe en metodes wat in kapasiteitsbou van IGO's gevolg sal word, sowel as die mate waartoe die formele welsynsorganisasies by kapasiteitsbou van IGO's betrokke sal kan raak.

4.2.1.4 *Waardes van die betrokke IGO's*

Die waardes van betrokke IGO's, as maatskaplike werkers se verbruikersstelsel in kapasiteitsbou van IGO's, sal van deurslaggewende belang in kapasiteitsbou wees, aangesien dit die IGO's se motivering vir betrokkeheid by die kapasiteitsbou sal bepaal.

4.2.1.5 *Maatskaplike werkers se persoonlike waardes*

Maatskaplike werkers se persoonlike waardes rig die maatskaplike werkers se keuses van rolvervulling en perspektiewe van dienslewering. Maatskaplike werkers behoort hulle voor diensaanvaarding te vergewis van hulle voornemende werkgewer se waardestelsel, beleide en fokuspunte en behoort hulle daarmee te kan vereenselwig. Vanweë die fokus van hierdie studie sal die persoonlike waardes van maatskaplike werkers nie verder bespreek word nie.

Uit voorgaande bespreking oor die waardes wat van toepassing is op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, is dit duidelik dat maatskaplike waardes op elkeen van die vlakke lê wat geïdentifiseer is, naamlik samelewingswaardes, professionele maatskaplikewerk-waardes, waardes van die formele organisasie betrokke, waardes van IGO's as maatskaplike werkers se verbruikersstelsel en maatskaplike

werkers se persoonlike waardes. Na aanleiding van die definisie, beleids- en wetsvereistes, en doel en doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, word daar afgelei dat die volgende waardes onlosmakend deel van hierdie tipe kapasiteitsbou vorm: agting en respek vir IGO's as verbruikersstelsel, selfbeskikkingsreg, ingesteldheid op verhoudingsbou, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid. Kennis moet geneem word dat laasgenoemde beskrywings breër gestel word as die indelings van Potgieter (1998:39) vir maatskaplikewerk-dienslewering soos voorgestel in figuur 4.1.

4.3 PERSPEKTIEWE TEN OPSIGTE VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO's DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES

In maatskaplike werk bestaan verskeie perspektiewe wat maatskaplike handelinge rig. In terme van die konseptuele raamwerk vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies moet die perspektiewe wat kapasiteitsbou van IGO's onderlê, voortvloei uit die geformuleerde definisie van die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, die beleids- en wetgewingvereistes en die doel en doelwitte daarvan. Vir die doeleindes van hierdie studie word die volgende perspektiewe geïdentifiseer wat van toepassing is op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, naamlik die sterkteperspektief, maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief, organisasie-ontwikkelingsperspektief en die ekologiese sisteemperspektief. Vervolgens word elkeen van hierdie perspektiewe, met spesifieke verwysing na die toepassing daarvan op die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, bespreek. Die redes vir die identifisering van die betrokke perspektiewe sal uit die bespreking van perspektiewe blyk. Dit is belangrik om daarop te let dat, alhoewel die volgende perspektiewe afsonderlik bespreek word, die betrokke perspektiewe noodwendig geïntegreerd in kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies benut kan word.

4.3.1 Die sterkteperspektief

Grondliggend aan die maatskaplike ontwikkelingsgerigte benadering, soos uiteengesit as diensleweringmodel in die Witskrif vir Welsyn (Patel *et al.*, 2005:156-162) lê die uitgangspunt dat die sterktes van sowel die formele as die informele maatskaplike diensverskaffers tot voordeel van gemeenskappe in nood ontgin moet word. Gray en

Crofts (2004:254) ondersteun hierdie uitgangspunt wanneer hulle daarop wys dat die wisselwerking tussen organisasies en gemeenskappe in nood beide partye tot voordeel sal strek, en wanneer hulle voorts maan dat NRO's dus nie gemeenskappe as "kliënte" moet sien nie, maar eerder as "vennote".

Die sterkteperspektief het twee definitiewe uitgangspunte of premisse (Johnson & Yanca, 2004:13; Saleebey, 1992:6). Eerstens word partye se vermoëns, talente, vaardighede, waardes, drome en hoop geïdentifiseer. Hiermee word daar dus wegbeweeg van die fokus op tekortkominge en die beskouing dat die teikensisteem gesien moet word as slagoffers van omstandighede wat buite hulle beheer is. Saleebey (1996:297-299) verwys na die sterktes van teikensisteme as iets wat elkeen het om te gee en iets wat ander mag benodig. Beide die formele en die informele organisasies in die welsynsektor beskik oor 'n magdom van ervarings, kennis en vaardighede wat kan bydra om 'n effektiewe en toepaslike maatskaplike diens aan die gemeenskappe in nood te lewer. Die beklemtoning van sterktes word bevestig deur die Witskrif vir Welsyn (1997:25-26), wat vermeld dat beide formele welsynsorganisasies en IGO's 'n aktiewe bydrae lewer tot die maatskaplike ontwikkeling van arm, kwesbare en gemarginaliseerde individue, gesinne, groepe en gemeenskappe. Voorts word die hulpbronne wat deur die onderskeie partye benut kan word, geïdentifiseer deur saam met die verbruikersisteem die moontlikhede en rigting vir verdere ontwikkeling en groei te identifiseer (Johnson & Yanca, 2004:61).

Die identifisering van die sterktes van die betrokke partye in kapasiteitsbou (IGO's en formele welsynsorganisasies) is die eerste stap in die toepassing van die sterkteperspektief. In hierdie verband het Jeppe (1992) waardevolle navorsing gedoen oor die ontwikkelingsrol vanuit 'n sterkteperspektief wat NRO's speel. Dit word in die volgende afdelings in hierdie studie bespreek. Alhoewel Jeppe (1992) nie onderskei tussen die rol wat gevestigde welsynsorganisasies en informele organisasies speel in die ontwikkeling van gemarginaliseerde gemeenskappe nie, word sy onderskeid tussen "kleiner" en "groter" NRO's in hierdie studie egter wel gelyk gestel aan die onderskeid tussen IGO's enersyds en formele welsynsorganisasies andersyds. Die sterktes van die derde party in die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, naamlik die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, val buite die bestek van hierdie studie en word dus nie bespreek nie.

4.3.1.1 Sterktes van IGO's

IGO's openbaar die volgende sterktes wat vir die doel van hierdie studie in temas aangebied word:

Direkte toegang tot gemeenskapsbehoeftes op grondvlak en regstreekse effektiewe mobilisering van gemeenskappe.

IGO's is daarop gerig om veranderinge in plaaslike gemeenskappe te bewerkstellig. Omdat IGO's hulle regstreeks met die behoeftes van die armes, kwesbares en gemarginaliseerdes identifiseer, is hulle meer as die eksterne of buite-organisasies bekend met die behoeftes van gemeenskappe, kan hulle krisissituasies vinniger hanteer en die gemeenskap gouer mobiliseer. Hierdie direkte kennis en identifikasie van gemeenskapsbehoeftes plaas IGO's in 'n gunstige posisie om 'n opvoedingstaak in die gemeenskap te verrig (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:6; Jeppe, 1992:29-30, Patel., 2005:79-80).

Aktiewe deelname en insette deur die gemeenskappe op grondvlak.

Omdat plaaslike demokratiese besluitneming op grondvlak plaasvind, kan IGO's aktief deelneem aan grondvlakprosesse en die insette wat daar gelewer word, aktief bevorder (Jeppe, 1992:29-30).

Aanvaarbaarheid van dienste.

Aangesien IGO's 'n besondere ingesteldheid in hul pogings handhaaf om sonder enige paternalisme die menswaardigheid van gemeenskappe in nood te verhoog, hulle onder die gemeenskap bekend is en deur die gemeenskap aanvaar word, ervaar die gemeenskap op grondvlak hulle as legitiem en boesem hulle gevolglik meer vertroue in as instansies wat van buite af die gemeenskappe inbeweeg het in 'n poging om dienste te lewer (Jeppe, 1992:29-30).

4.3.1.2 Sterktes van formele welsynsorganisasies

Die volgende aspekte kan beskou word as sterktes van formele welsynsorganisasies, wat, soos met die sterktes van IGO's, vir die doel van hierdie studie in temas aangebied word:

Volhoubaarheid van dienste weens 'n gevestigde sterk infrastruktuur.

Die volhoubaarheid van dienste wat formele welsynsorganisasies lewer, kan toegeskryf word aan hulle ingesteldheid van toegewydheid aan hul missie van die uitvoering van 'n

ontwikkelingstaak en hul humanitêre ingesteldheid teenoor mense in nood. Daarby beskik hulle as gevestigde organisasies in die welsynsektor in Suid-Afrika wat dienste oor jare heen lewer, oor 'n sterk infrastruktuur, nie alleen in stedelike of semistedelike gebiede nie, maar ook op die platteland, wat verseker dat hulle op 'n deurlopende gebalanseerde wyse betrokke is by die lewering van welsynsdienste, veral maatskaplikewerk-dienste (Lombard, 2003:33; Patel., 2005:79). Hulle voorsien verder ondersteuningsdienste, veral ten opsigte van opleiding en die befondsing van groter en deurlopende projekte. Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005a:20) beskou die kennis, vaardighede, hulpbronne en tegniese vaardighede en toerusting as die sterktes van formele welsynsorganisasies wat met die IGO's gedeel moet word.

Aktiewe ontwikkelingsgerigte en toepaslike uitreikaksies na gemeenskappe in nood vind plaas.

Formele welsynorganisasies lewer volgens Jeppe (1992:27-30) ontwikkelingsdienste aan benadeelde gemeenskappe, onder andere deur ontwikkelingsgerigte opleidingsprogramme en programme wat gerig is op die bevordering van die kapasiteit van gemarginaliseerde gemeenskappe. Hierdie waarneming word bevestig deur die navorsing van Lombard (2003:32) waarin vermeld word dat formele welsynsorganisasies 'n beduidende bydrae lewer in die ontwikkeling van gemarginaliseerde gemeenskappe. Sy het gevind dat die formele welsynsorganisasies persentasiegewys byna in 'n gelyke mate betrokke is by gemeenskapsontwikkeling (88,83%) as terapeutiese dienste (88,69%) en dat in 2003 meer as 3 miljoen kwesbares en armes deur die dienste van formele welsynsorganisasies bereik is.

Mobilisering van inspraak en deelname, asook steunwerwing.

Formele NRO's beskik oor die kapasiteit om inspraak en deelname te mobiliseer en steun vir die lewering van welsynsdienste te werf op grond van hulle volgende eienskappe: hulle beskik oor die vermoëns en vaardighede om direk met die regering te onderhandel en om die regering se beleid en strategieë ten gunste van die ontwikkeling van gemeenskappe te beïnvloed; hulle kan fondse uit plaaslike en internasionale bronne vir die ontwikkeling van gemeenskappe mobiliseer; hulle kan die openbare mening mobiliseer en algemene steun werf vir hulp aan die armes, kwesbares en gemarginaliseerdes; hulle kan kontak met die privaat sektor bewerkstellig, die sektor beïnvloed en steun vir die insameling van fondse werf; en hulle kan as skakel dien en 'n netwerk bewerkstellig tussen die IGO's en ander organisasies (Jeppe, 1992:29-30).

Die sterkteperspektief onderskryf dus die waarde van agting en respek vir IGO's in kapasiteitsbou, aangesien dié perspektief fokus op die ontdekking en benutting van die sterktes van IGO's. Die sterktes van die formele welsynsorganisasies word deur die maatskaplike werkers in hul diens in kapasiteitsbou met IGO's oorgedra.

4.3.2 Maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief

Die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief sluit nou aan by die sterkteperspektief, aangesien dit ook die waarde van agting en respek erken. Die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief verpraktiseer die waarde van die ingesteldheid op verhoudingsbou deur die formele welsynsorganisasies.

Patel (2005:283-286) verwys na maatskaplike ontwikkelingsvennootskap (*social development partnership*) as 'n vrywillige samewerkingsooreenkoms tussen een of meer organisasies waardeur al die deelnemers ooreenkom om saam te werk om 'n gemeenskaplike doel te bereik of 'n spesifieke taak uit te voer. Hierdie maatskaplike ontwikkelingsvennootskap sluit ten nouste aan by die samewerkingsbenadering (*collaborative approach*) waarna Cronjé (1996:43) verwys. In 'n samewerkingsvennootskap word die mag gelyk verdeel tussen sowel die leiers van die onderskeie partye betrokke as die gemeenskappe. Vennootskappe of samewerkingsooreenkomste kom nie in die hersiene en uitgebreide weergawe van die *Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk* (1995) voor nie en blyk dus 'n kontemporêre ontwikkeling op die welsynsterrein te wees.

Vir die doel van hierdie studie word die samewerkingsvennootskap uitgebrei en by die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief geïntegreer, wat uit die volgende elemente bestaan: Daar bestaan 'n vrywillige ooreenkoms tussen die betrokke partye, met erkenning aan elkeen se rol as 'n aktiewe en deelnemende vennoot; die partye werk saam in die bereiking van 'n gemeenskaplike doel; mag word eweredig in die vennootskap versprei; en gemeenskappe word regstreeks by die vennote se bedrywighede betrek. Elemente wat van deurslaggewende belang is vir die bou van ware maatskaplike ontwikkelingsgerigte vennootskappe is vertroue, duidelikheid oor die rol wat elke vennoot moet vertolk, deursigtigheid, verantwoordbaarheid en respek vir elke party se rol. Beide die formele en die informele organisasies word in kapasiteitsbou van IGO's in terme van die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief as gelyke vennote gesien. Geen paternalisme deur een van die partye is dus aanvaarbaar of ter sprake nie.

Die ooreenkoms of kontrak tussen dié twee partye in terme waarvan kapasiteitsbou plaasvind, is deurslaggewend, sodat die rolle en verantwoordelikhede van beide vennote deeglik uitgeklaar is ten aanvang van die kapasiteitsbouproses. Die ooreenkoms of kontrak vorm dan die basis vir 'n vertrouensverhouding tussen die IGO aan die een kant en die formele welsynsorganisasie aan die ander kant.

Patel het reeds in 1998 (120-121) gewys op die noodsaaklikheid dat NRO's en gemeenskapsgebaseerde organisasies nuwe vennootskappe moet sluit ten einde maksimale verteenwoordiging te skep en toeganklikheid aan gemarginaliseerde gemeenskappe te bevorder. Talle skrywers bevestig die noodsaaklikheid dat maatskaplike ontwikkelingsvennootskappe, spesifiek tussen die informele en die formele organisasies in die welsynsektor, gesluit moet word om maatskaplike ontwikkeling te bevorder (Gray & Crofts, 2004:254; Lombard & Du Preez, 2004:232-245; Lombard, 2003:8-9, 34-36; Patel, 1998:120-121; Patel *et al.*, 2005:194; Patel & Wilson, 2005:283-286). Die finansieringsbeleid van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005a:20) sluit by hierdie perspektief aan deurdat dit bevestig dat – in terme van toepaslikheid en effektiwiteit – beide die formele en die informele partye voordeel moet trek uit die kapasiteitsbouproses wat hierdie tipe vennootskap sal onderlê. Met betrekking tot die huidige vennootskap tussen die formele welsynsorganisasies en die IGO's in die welsynsektor vermeld Patel *et al.*, (2005:194) dat die volle potensiaal van die vennootskap tussen beide nog nie gerealiseer het nie.

Die staat ondersteun ook die vennootskapsbeginsel tussen die onderskeie maatskaplike diensverskaffers in Suid-Afrika (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:12). In die media verklaar die Minister van Maatskaplike Ontwikkeling, dr Z.T.S. Skweyiya, die noodsaaklikheid van sterk vennootskappe tussen die staat en die diensverskaffers op die welsynsterrein. Só verklaar hy byvoorbeeld in sy begrotingstoespraak op 5 April 2005 dat die Ministerie van Maatskaplike Ontwikkeling sterk daaraan glo dat vennootskappe gesluit moet word met die onderskeie sektore van die samelewing, ingesluit gemeenskapsgebaseerde organisasies, NRO's, vakbonde en die sakesektor, ter bereiking van volhoubare ontwikkeling en maatskaplike kohesie in Suid-Afrika (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:7-8). Verder is die sluit en handhawing van gesonde vennootskappe met maatskaplike diensverskaffers een van die verantwoordelikhede van die Nasionale Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en sy provinsiale departemente (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:42-

45). Met betrekking tot die vennootskap tussen die regering en die formele welsynsorganisasies vermeld Patel *et al.* (2005:194), Lombard (2003:8) en Lombard en Du Preez (2004:240) dat verskeie uitdagings aan die samewerking en vennootskap tussen die regering en die formele welsynsorganisasies gestel word, sou die volle potensiaal van sodanige vennootskap bereik wil word.

Die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief bied dus die geleentheid om die waardes van die selfbeskikkingsreg van IGO's, positiewe en gelyke verhoudings tussen IGO's en formele welsynsorganisasies en die ingesteldheid tot verhoudingsbou in kapasiteitsbou van IGO's gestalte te laat kry.

4.3.3 Organisasie-ontwikkelingsperspektief

Organisasie-ontwikkeling (*organisation development*) is 'n perspektief wat ontleen is aan die bestuurswetenskap, waarin gefokus word op die aanbring van verandering en transformasie om in ooreenstemming met sekere prosesse en metodes die effektiwiteit van organisasies te verhoog. Daar word in die reeds bespreekte beleidsdokumente (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a en 2005b; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997) direk verwys na die begrip “organisasie-ontwikkeling”. 'n Omskrywing van die begrip “organisasie-ontwikkeling” blyk geen eenvoudige taak te wees nie, omdat daar soveel uiteenlopende definisies van hierdie begrip in die literatuur aangetref word (Meyer & Botha, 2000:6-16). Vir die doel van hierdie studie, waar daar op kapasiteitsbou van IGO's gekonsentreer word, word egter volstaan met die volgende samevattende omskrywing van die begrip “organisaie-ontwikkeling” van Botha (2000:7): “Dit is wessentlik 'n normatiewe vakgebied wat 'n spesifieke model voorskryf om verandering teweeg te bring op alle vlakke binne die organisasie. Die hoofdoel is die verandering van gedrag en die bewerkstelling van totale effektiwiteit van die organisasie ter sprake.” Die organisasie-ontwikkelingsperspektief bevat die volgende hoofelemente, wat vir die doel van hierdie studie in temas aangedui word.

Verandering word teweeg gebring wat langtermyn insette verg: Talle ondersoekers (Botha, 2000:7; Bradford en Burke, 2004:12; French en Bell, 1995:3, 6; Moorhead & Griffen, 1995:475; Robbins, 1996:740-741; Rothwell, Sullivan & McLean, 1995:7; Shani & Lou, 1996:M17-M19; Worley & Feyerherm, 2003:110-111) wys daarop dat verandering vanuit die ontwikkelingsperspektief ten opsigte van die totale organisasie of sisteem teweeg gebring word. Verandering is kompleks van aard en kan nooit toevallig

plaasvind of teweeg gebring word deur die toevallige navolging van ander organisasies nie. Ingevolge die organisasie-ontwikkelingsperspektief moet verandering doelbewus aan die hand van 'n bepaalde proses geskied en moet die verandering gevolglik in 'n sekere mate meetbaar wees. Verandering en ontwikkeling in die organisasie is dus eerder eintlik 'n tydsame proses wat 'n langtermyninset verg en nie kitsoplossings vir organisasies bied nie. Hierdie standpunt word ook onderskryf deur Baker (1987:113); French en Bell (1995:28-29); en Rothwell *et al.* (1995:7). Dit is daarom van deurslaggewende belang dat alreeds by die aanvang van die kapasiteitsbouproses die rolle van die onderskeie partye uitgeklaar word, sodat daar nie onrealistiese verwagtinge aan die formele welsynsorganisasies gestel word ten opsigte van diensleweringeperiodes nie. Die maatskaplike werkers in diens van die formele welsynsorganisasie wat leiding in kapasiteitsbou van IGO's neem, moet die verantwoordelikheid vir organisasieverandering in die skoot van die bestuur van die IGO's plaas en in vennootskap met die IGO's optree, sodat die verandering volhoubaar kan wees.

Intersektorale insette is nodig om organisasies te ontwikkel: Omdat organisasie-ontwikkeling in welsyn wesentlik interdisiplinêr van aard is, is dit dus 'n vakdisipline waar die kennis en teorie van verskillende wetenskappe soos volwasseleer, maatskaplike werk, psigoterapie, ekonomie, politieke wetenskap en bestuurswese van toepassing is (Botha, 2000:8; Bradford & Burke, 2004:370; French & Bell, 1995:27, 33; Moorhead & Griffen, 1995:475; Robbins, 1996:736; Bradford & Burke, 2004:370; Worley & Feyerherm, 2003:98-99, 109). Hierdie uitgangspunt sluit nou aan by die begrip dat welsyn veel breër is as bloot maatskaplike werk en ander terreine soos finansies, gesondheid, ensovoorts insluit, soos reeds bespreek in hoofstuk 2 van hierdie studie.

Organisasie-ontwikkeling fokus op vennootskap, spanwerk en sterktes: In die bestuurswese word na organisasie-ontwikkeling as 'n deelnemenende proses verwys waardeur die organisasieleier, organisasielede en die ontwikkelingsbeampte – in die geval van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies tree maatskaplike werkers as veranderingsagente op – saamwerk om probleme op te los en geleenthede te ontgin. Spanne wat saamwerk om die doel van organisasie-ontwikkeling te bereik, speel 'n sentrale rol in organisasie-ontwikkeling. Hierdie spanne vorm die basiese boublokke van enige organisasie (Baker, 1987:113; French & Bell, 1995:31, Robbins, 1996:740). Spanwerk vorm ook die kern van die maatskaplike ontwikkelingsvennootskaps-

perspektief. Die vertrekpunt van die laasgenoemde perspektief is om die ontwikkelingsareas binne die organisasie te identifiseer. Die sterkte-perspektief kan ook geïntegreer word deur die ontwikkelings-areas van IGO's wat in die organisasie-ontwikkelingsperspektief wel geïdentifiseer word, aan te spreek.

Organisasie-ontwikkeling geskied aan die hand van 'n bepaalde proses: Die proses van organisasie-ontwikkeling in die bestuurswese behels die volgende fases: toegang en kontraksluiting; analise van inligting; terugvoer oor die voorgaande analise; intervensie en evaluering van die effektiwiteit van intervensie en terminering (Botha, 2000:7; Burke, 1992:72-77, 171, 270-271; Burke, 2004:423-431; French & Bell, 1995:5-6, 131-132; Moorhead & Griffen, 1995:475; Nel, 2000:96-98; Rothwell *et al.*, 1995:8, 95-102, 105-137, 140-168, 171; Worley & Feyerherm, 2003:98). Hierdie proses stem grootliks ooreen met die basiese elemente van probleemidentifisering, kontraksluiting, gesamentlike intervensie, evaluering en terminering wat deur maatskaplike werkers in gevalle-, groep- en gemeenskapswerk toegepas word (Hepworth, *et al.*, 2006). Die metodes wat spesifiek in kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies gevolg behoort te word, sal verder in hierdie hoofstuk bespreek word.

Organisasiekultuur vorm 'n inherente deel van die organisasie-ontwikkelingsperspektief: Organisasiekultuur vorm 'n inherente deel van enige organisasie, só ook van sowel IGO's as die formele welsynsorganisasie wat by hierdie kapasiteitsbou betrokke is. “Kultuur” bestaan uit basiese aannames, waardes en norme van gedrag in die organisasie wat beskou word as die korrekte wyse om waar te neem, te dink, te voel en op te tree. Verskeie navorsers bevestig die sentrale rol wat organisasiekultuur in organisasie-ontwikkeling speel, soos Botha (2000:7); Bradford en Burke (2004:9); Burke (1992:8, 27, 126-127, 155-159); French en Bell (1995:4-5, 28, 30); Shani en Lou (1996:M17-M19); en Worley en Feyerherm (2003:98). Hierby sluit Hepworth *et al.* (2006:437) aan, wat bevestig dat organisasiekultuur 'n invloedryke rol speel in die verbetering van die institusionele omgewing van organisasies wat diensverskaffers van welsynsdienste is – soos die IGO's in die welsynsektor. Dit is gevolglik noodsaaklik dat, wanneer kapasiteitsbou van IGO's plaasvind, die heersende organisasiekultuur van die betrokke partye en die effek wat dit op die kapasiteitsbouproses kan hê, deeglik in ag geneem moet word. In kapasiteitsbou van IGO's sal dit nodig wees dat, waar toepaslik, hierdie

veranderinge in die organisasiekultuur van die IGO's neerslag vind om volhoubare verandering teweeg te bring.

Die organisasie-ontwikkelingsperspektief bied dus aan maatskaplike werkers in diens van formele welsynsorganisasies 'n geordende persektief waaruit beplande en doelmatige verandering in die bestuur van IGO's kan plaasvind aan die hand van bepaalde prosesse en metodes om die effektiwiteit van die IGO's te verbeter en te verhoog. Hierdie perspektief beklemtoon die belangrike fokuspunt van bestuur, soos uiteengesit in die definisie van kapasiteitsbou en die doel en doelwitte wat gestel word vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies in hierdie studie.

4.3.4 Die ekologiese sisteemperspektief

Die ekologiese sisteemperspektief bied die laaste perspektief in terme van die konseptuele raamwerk waarvolgens kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies kan plaasvind. Vervolgens word kortliks aangetoon waarom die ekologiese sisteemperspektief geselekteer word om as een van die perspektiewe te dien vir die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies.

IGO's en formele welsynsorganisasies is sisteme in gemeenskappe waar dienste gelewer word

Die ekologiese sisteemperspektief handel oor die wyse waarop sisteme by mekaar aansluit en hoe hulle by mekaar aanpas; dus die verwantskap tussen die persoon-in-die-omgewing (*person-environment-interrelatedness*) en die interaksies tussen die persoon-en-die-omgewing (Compton & Galaway, 1989:123). In kapasiteitsbou van IGO's word die "persoon" deur "IGO" vervang. Compton en Galaway (1989:123-124) verduidelik dat die begrip "sisteem" verwys na 'n geheel of eenheid bestaande uit mense en hulle interaksies, wat ook hul verhoudinge insluit. Payne (1995:144) klassifiseer twee tipe sisteme, naamlik geslote sisteme waar daar geen interaksie oor die grense tussen die sisteme is nie, en oop sisteme waar energie en interaksie oor die grense van die sisteme heenbeweeg. Daar word afgelei dat sowel IGO's as formele welsynsorganisasies oop sisteme is in die gemeenskappe waar dienste gelewer word, juis omdat beide se fokus is om vanuit die organisasies dienste te lewer aan gemeenskappe. Die ekologiese sisteemperspektief bepaal dat daar op enige gegewe tydstop interaksie tussen een sisteem en sy omgewing plaasvind en dat hierdie interaksie dinamies van aard is. Daar vind

voortdurend interaksie en uitruiling van eise en hulpbronne tussen sisteme plaas. Mense beïnvloed hul omgewing, en op dieselfde wyse beïnvloed die fisiese en maatskaplike omgewing weer mense (Miley *et al.*, 2001:32-34).

Aangesien IGO's in 'n bepaalde verhouding staan tot die gemeenskappe aan wie hulle dienste lewer en omdat die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling formele welsynsorganisasies en IGO's in 'n bepaalde verhouding as sisteme teenoor mekaar stel deur middel van hul vereistes ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's, word die ekologiese sisteemperspektief gesien as 'n toepaslike perspektief wat in kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies aangewend kan word (Compton & Galaway, 1989:123; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:6; Jeppe, 1992:29-30, Patel, 2005:79-80).

Daar is vier beginsels wat die ekologiese sisteemperspektief onderlê, naamlik holisme, volhoubaarheid, diversiteit en ewililibrium. Elkeen van hierdie beginsels sal bondig verklaar word, met spesifieke verwysing na die toepaslikheid daarvan op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies:

Die beginsel van **holisme** vereis dat elke gebeurtenis of fenomeen beskou moet word as 'n deel van 'n geheel, en dat elkeen van daardie dele eers volledig verstaan kan word in terme van die verhouding daarvan tot die groter sisteem. Dit veronderstel dus dat daar nie eenvoudige oplossings is vir probleme nie, maar dat daardie probleme altyd gesien moet word as 'n uitdrukking van 'n breër sisteem (Ife, 1995:42-43). Hierdie uitgangspunt stem ooreen met die beginsel in die organisasie-ontwikkelingsperspektief dat verandering 'n langtermyninset verg en nie kitsoplossings bied nie (Baker, 1987:113; French & Bell, 1995:28-29; Rothwell *et al.*, 1995:7). Daaruit word afgelei dat dit ook van toepassing kan wees op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies.

Die beginsel van **volhoubaarheid** beteken dat sisteme in staat moet wees om op die langtermyn volhoubaar te wees en dat hulpbronne slegs teen die tempo gebruik moet word as wat dit weer aangevul kan word. Volhoubaarheid en effektiewe dienslewering op sigself is die fokus van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:9, 20; Ministerie vir Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:27; Patel *et al.*, 2005:161-163; Patel, 1998:113-116, 227).

Diversiteit is die derde beginsel in die ekologiese sisteemperspektief. Hierdie beginsel

verklaar dat daar nie noodwendig slegs een antwoord of slegs een korrekte manier van optrede is nie. Hierdie uitgangspunt beteken egter nie dat sisteme na willekeur kan doen soos hulle wil sonder inagneming dat hul aksies negatief op die ander sisteme mag impakteer nie (Ife, 1995:46-47). In kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies vorm agting en respek vir die uniekheid van die teikensisteem (IGO's) een van die kernwaardes in die konseptuele raamwerk, soos reeds aangetoon is.

Die vierde beginsel is **ekwilibrium**, waardeur die belangrikheid van die verhouding tussen die sisteme, sowel as die noodsaaklikheid om 'n balans tussen die sisteme te handhaaf, beklemtoon word. Die akkommodering van verhoudinge staan sentraal in hierdie beginsel (Ife, 1995:48-49). Die beginsel van ewilibrium sluit dus nou aan by die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief, waar vennootskappe en verhoudinge tussen die partye (in die geval van kapasiteitsbou die IGO's en formele welsynsorganisasies), asook hul verhoudinge tot die gemeenskappe waar dienste gelewer word, sentraal staan.

Daar is verskeie ander konstrakte wat eie is aan die ekologiese sisteemperspektief, soos “inset” (*input*) en “uitset” (*output*) wat buite die bestek van hierdie studie val en daarom nie verder bespreek word nie.

Vir die doeleindes van hierdie studie kan daar vanuit die ekologiese sisteemperspektief ten minste vier belanghebbende sisteme geïdentifiseer word, te wete die betrokke IGO, die formele welsynsorganisasie, die gemeenskap waarbinne die IGO dienste lewer en die staat. Daar is reeds aangetoon dat IGO's gesien kan word as 'n noodsaaklike sisteem binne die gemeenskappe waarbinne hulle bestaan, aangesien hulle die maatskaplike diensverskaffers van noodsaaklike maatskaplike dienste aan gemarginaliseerde en benadeelde gemeenskappe is. Deur die ekologiese sistemperspektief word die interaksie en wisselwerking tussen IGO's en hul omgewing ontleed om die impak daarvan te verstaan en om strategieë te ontwikkel om verandering teweeg te bring. Hierdie perspektief stel maatskaplike werkers in staat om die hulpbronne in verskeie sisteme te genereer sodat verandering tot voordeel van die teikensisteem gevind kan word (Miley *et al.*, 2001:97). Dit vind gestalte in die metodes van kapasiteitsbou wat vervolgens bespreek word.

4.4 METODEDES IN KAPASITEITSBOU

Met inagname daarvan dat vier perspektiewe geïdentifiseer is wat kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies rig, te wete die sterkteperspektief, die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapsperspektief, die organisasie-ontwikkelingsperspektief en die ekologiese sisteemperspektief, volg dit dat 'n verskeidenheid van metodes in kapasiteitsbou van IGO's benut sal word. Veral die konstrukte in die ekologiese sisteemperspektief kan benut word om die metodes van kapasiteitsbou in terme van 'n mikro-, messo- of makrovlak te ontleed. Dit word vervolgens aan die hand van voorbeelde verduidelik.

Hepworth *et al.* (2006:26), Miley *et al.* (2001:11-12), en Zastrow (1999:22-24) verwys na vlakke of sisteme waarop intervensie (en kapasiteitsbou in terme van hierdie studie) kan plaasvind. Op elke vlak word die metode vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies vervolgens deur middel van 'n voorbeeld aangedui.

Op die **mikrovlak of direkte vlak** word daar op individuele dienste gefokus om die verandering met betrekking tot persoonlike funksionering en maatskaplike verhoudinge teweeg te bring. 'n Maatskaplike werker van 'n formele organisasie kan byvoorbeeld die voorsitter van 'n IGO individueel ondersteun om sekere aksies uit te voer. In hierdie geval word daar dus van 'n individuele of direkte kapasiteitsboumetodiek gebruik gemaak.

Op die **messo- of middelvlak** lei kapasiteitsbou tot verandering in taakgroepe, spanne en organisasies in die netwerk van dienslewering. Die fokus van kapasiteitsbou op hierdie vlak is dus verandering binne organisasies en groepe met betrekking tot hul strukture, doelstellings en/of funksies. Om hierdie veranderinge in organisasies teweeg te bring word 'n begrip van groepsmetodiek vereis met vaardighede in die fasilitering van besluitneming en organisatoriese beplanning van groepe. Kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies vind dus op die messorvlak deur middel van groepsmetodiek plaas. Die besture van IGO's word byvoorbeeld hoofsaaklik deur maatskaplike werkers van formele welsynsorganisasies benader deur middel van groepsmetodiek.

Op 'n **makrovlak** word maatskaplike verandering teweeg gebring binne buurte, gemeenskappe en die samelewing in geheel. In terme van die kapasiteitsbou van IGO's deur maatskaplike werkers in diens van formele welsynsorganisasies word besture van

IGO's op die makrovlak byvoorbeeld bygestaan om 'n aktiewe bydrae saam met gemeenskappe te lewer om toe te sien dat hul maatskaplike behoeftes in die geïntegreerde ontwikkelingsplanne (GOP's) van hul plaaslike regerings opgeneem word. Op hierdie vlak is die metodiek van kapasiteitsbou meer gemeenskaps- as groepsgeoriënteerd.

Dienslewering kan ook op 'n **professionele vlak** plaasvind waar die sisteem die maatskaplikewerk-professie self is. Op hierdie vlak behels dit die professionele verhoudinge met maatskaplikewerk-kollegas en kollegas van ander dissiplines, heroriëntasie van prioriteite in die maatskaplikewerk-professie of die herorganisasie van die diensleweringssisteem. Hierdie studie dien as voorbeeld van kapasiteitsbou op 'n professionele vlak, aangesien dit die doel van hierdie studie is om riglyne aan maatskaplike werkers van 'n formele welsynsorganisasie te bied vir die kapasiteitsbou van IGO's.

Vanuit die voorgaande voorbeelde is dit duidelik dat in kapasiteitsbou die metodes benut word deur die aard van aangebode situasies, die interaksie van die sisteme betrokke en moontlike oplossings, eerder as die navolging van 'n spesifieke metode. In kapasiteitsbou van IGO's word daar dus 'n verskeidenheid van metodes benut om dienste aan die IGO's te lewer. Die oorheersende waardes van agting en respek, selfbeskikkingsreg, ingesteldheid op verhoudingsbou, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid gee vorm aan die metodes wat maatskaplike werkers in die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies benut.

4.5 PROSES VAN KAPASITEITSBOU

Reeds in die bespreking van die organisasie-ontwikkelingsperspektief is vermeld dat 'n bepaalde proses gevolg behoort te word in kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies. In die literatuur word verskeie uiteensettings van fases van dienslewering in maatskaplike werk gevind, soos dié van Compton en Galaway (1999), Hepworth *et al.* (2006) en Miley *et al.* (2001). Met inagneming van voorgaande aspekte soos reeds bespreek, word die bemagtigingsproses van Miley *et al.* (2001:98-116) gebruik om die fases in die kapasiteitsbouproses van IGO's deur formele welsynsorganisasies te identifiseer, aangesien dit vir die doeleindes van hierdie studie as toepaslik geag word. Die fases van organisasie-ontwikkeling soos beskryf deur verskeie skrywers, sal egter ook by die bemagtigingsproses geïnkorporeer word (Botha, 2000:7; Burke, 1992:72-77, 171, 270-271; Burke, 2004:423-431; French & Bell, 1995:5-6, 131-

132; Moorhead & Griffen, 1995:475; Nel, 2000:96-98; Rothwell *et al.*, 1995:8, 95-102, 105-137, 140-168, 171-200; Worley & Feyerherm, 2003:98).

Vervolgens word die fases van kapasiteitsbou in terme van die bemagtigingsproses ontleed (Miley *et al.*, 2001:98-116). Die fases van die proses kan in drie afdelings ingedeel word. Eerstens is daar die dialoofase, waarin verhoudinge en vennootskappe gevorm word, situasies geartikuleer en moontlike oplossing gedefinieer word. Hierdie fase stem ooreen met die toegangs- en kontraksluitingsfase in organisasie-ontwikkeling. Tweedens volg die ontdekkingsfase. In hierdie fase kom die identifisering van sterktes, assessering van hulpbronbevoegdhe en die beraming van oplossings voor. Dit stem ooreen met die fase van analisering van die inligting en terugvoer oor die analise in organisasie-ontwikkeling. Hierdie fase behels ook die onderhandeling van doelstellings en die formulering van 'n ooreenkoms of kontrak. Derdens volg die ontwikkelingsfase, waarin die aktivering van hulpbronne, opbou van alliansies, uitbreiding van geleenthede, herkenning van sukses en die integrering van winste plaasvind. Hierdie fase kom ooreen met die intervensie-, evaluerings- en termineringsfase in organisasie-ontwikkeling.

Die toepassing van voorgaande proses op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies is soos volg:

4.5.1 Dialoofase

In die dialoofase word daar aan die verhouding tussen die maatskaplike werkers in diens van die formele welsynsorganisasies en die IGO gebou, waarin die regte van die IGO's erken word, met daarby erkenning van die IGO's se uniekheid en selfbeskikkingsreg. Gesamentlik moet daar geassesseer word watter areas en uitdagings in kapasiteitsbou aangespreek sal word, terwyl erkenning gegee word aan die IGO's se ervaring van die uitdagings. Die breër konteks wat verandering noodsaak, word in hierdie fase saam met die IGO's ondersoek. Verder moet 'n voorlopige doel vir die samewerking tussen die formele organisasies en die IGO's bereik word, wat as voorloper sal dien vir die bereiking van 'n volledige samewerkingsooreenkoms wat die onderskeie rolle en verantwoordelikhede tussen die formele welsynsorganisasies en IGO's sal uitspel in die volgende fase.

4.5.2 Ontdekkingsfase

In die ontdekkingsfase word ondersoek ingestel na die sterktes van die IGO's in terme van algemene funksionering, hantering van uitdagings, kulturele identiteite en die wyse waarop teenspoed oorkom word. Die bevoegdheid van IGO's om in interaksie te tree met hul hulpbronne word gesamentlik geëvalueer, wat insluit die IGO's se kommunikasie met hul verbruikers, die plaaslike regering en dienskantoor van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. Beide die IGO's en die maatskaplike werkers in diens van formele welsynsorganisasies identifiseer voorts oplossings vir die uitdagings en areas waar kapasiteitsbou nodig mag wees – dit vorm die doelwitte wat bereik sal word. 'n Konstruktiewe en realistiese plan van aksie moet opgestel word wat sal lei tot die bereiking van die gestelde doelwitte. Hierna is dit belangrik dat daar duidelikheid verkry moet word oor die wedersydse verwagtinge, rolle en verantwoordelikhede van sowel die IGO's as die formele welsynsorganisasie in die vorm van 'n samewerkingsooreenkoms. Daar behoort in hierdie fase reeds ooreengekom te word op watter stadium die terminering van die kapasiteitsbou sal plaasvind en of daar oorgegaan sal word tot 'n nuwe samewerkingsooreenkoms.

4.5.3 Ontwikkelingsfase

In die ontwikkelingsfase word die aksieplan geïmplementeer om die kapasiteit van die IGO's te versterk deur hulpbronbenutting, konsultasie, opvoeding, fasilitering, instaatstelling en bemiddeling. Vennootskappe word gesluit deur IGO's in aanraking te bring met hulpbronne en netwerke. Geleenthede word in hierdie fase uitgebou deur IGO's se kapasiteit deur middel van 'n program te ontwikkel en die gemeenskap te organiseer. Die sukses van die veranderinge word benut om die prestasies wat behaal is te erken, te evalueer en daardeur opvolgaksies te identifiseer. Daarna word die kapasiteitsboupouses afgesluit deur die samewerkingsooreenkoms tussen die IGO's en die formele welsynsorganisasie te ontbind, nadat die sukses wat behaal is, erken en die positiewe veranderinge gestabiliseer word. Sou voortgesette ondersteuning benodig word, moet 'n nuwe samewerkingsooreenkoms gesluit word en die rolle en verantwoordelikhede vir daardie spesifieke aksie gesamentlik ooreengekom word en sal daar weer terugbeweeg word na die dialoofase in terme van die nuwe verwagtinge. Die

kapasiteitsboupromosie is dus 'n sikliese proses, met fases en stappe wat onderskei kan word, maar nie werklik geskei kan word nie.

4.6 **ROLLE VAN MAATSKAPLIKE WERKERS IN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S**

Die rolle wat maatskaplike werkers in diens van formele welsynsorganisasies in kapasiteitsbou van IGO's speel, hang nou saam met die doel en doelwitte, waardes, perspektiewe, proses en metodes wat kapasiteitsbou onderlê, soos reeds vooraf bespreek is. Die rolle wat vertolk word, word vervolgens onder die volgende aspekte bespreek: verbandhoudende aspekte met betrekking tot rolvervulling en 'n omskrywing van die tipe rolle wat maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's kan vertolk.

Die begrip "rolle" wat van toepassing is op kapasiteitsbou van IGO's, verwys na dít wat deur die Vaktaalkomitee van Maatskaplike Werk (1995:56) omskryf word as die verwagte of voorgeskrewe werkwyse van 'n maatskaplike werker in 'n bepaalde situasie wat tydens maatskaplikewerk-hulpverlening, of dienslewering in die geval van kapasiteitsbou van IGO's, ontwikkel. "Rolvertolking" dui op die professionele handelinge deur maatskaplike werkers om verandering te bewerkstellig in die persoon-omgewing-situasie ter bereiking van gesamentlik ooreengekome doelwitte met die teikensisteem.

Skrywers klassifiseer "rolle" op verskillende wyses. So byvoorbeeld onderskei Compton en Galaway (1994:337) tussen beroepsrolle en intervensierolle en Miley *et al.* (2001:14-21) tussen rolle wat verband hou met konsultasie, hulpbronbestuur en opvoeding. Aangesien laasgenoemde skrywers se klassifikasie direk verband hou met bemagtiging en dus van toepassing is op kapasiteitsbou van IGO's, sal Miley *et al.* (2001) se klassifikasie vir die doel van hierdie studie benut word.

Maatskaplike werkers vertolk selde uitsluitlik een rol op 'n keer vanweë die interverweefdheid en die gepaardgaande oorvleueling van rolle. Een rol word dus gewoonlik saam met 'n ander rol of rolle vervul (Compton & Galaway, 1994:344-345; Engelbrecht, 1997:154-155). Engelbrecht (1997:155) verwys na hierdie interverweefdheid van rolle as maatskaplike werkers se "rolnetwerk", met ander woorde na die totaliteit van rolle wat tydens dienslewering vertolk word. Vervolgens word die mees toepaslike rolle van maatskaplike werkers in diens van formele welsynsorganisasies

in kapasiteitsbou van IGO's behandel na aanleiding van Miley *et al.* (2001:14-21) se klassifikasie van rolle, soos op kapasiteitsbou van IGO's toegepas is.

4.6.1 **Rolle met betrekking tot die konsultasiefunksie**

Die konsultasiefunksie in kapasiteitsbou van IGO's verwys na die punt in dienslewering waar maatskaplike werkers poog om oplossings te vind vir die uitdagings wat die verbruikersstelsel, te wete die IGO's, ervaar (Miley *et al.*, 2001:14). Binne die rolvervulling in hierdie funksie werk maatskaplike werkers en IGO's saam daaraan om doelwitte te formuleer en planne te maak om verandering teweeg te bring. Konsultasie erken die noodsaaklikheid dat beide maatskaplike werkers en IGO's inligting en potensiële hulpbronne, wat sal bydra om die uitdagings die hoof te bied, na die tafel bring. Met betrekking tot hierdie funksie vertolk maatskaplike werkers die rolle van instaatsteller, fasiliteerder, beplanner en kollega. Vir die doel van hierdie studie word slegs eersgenoemde twee rolle bespreek.

4.6.1.1 ***Instaatsteller***

Die Vaktaalkomitee (1995:30) se omskrywing van die instaatstellersrol kan soos volg op die kapasiteitsbou van IGO's van toepassing gemaak word: Maatskaplike werkers vervul die rol van instaatsteller om die selfstandige optrede van die IGO's aan te moedig of te vergemaklik, sodat die wisselwerking tussen die bestuur van die IGO's en die omgewing bevorder kan word. Compton en Galaway (1994:340), Miley *et al.* (2001:15-16) en Zastrow (2004:534) verpraktiseer hierdie definisie wanneer hulle vermeld dat maatskaplike werkers in hierdie rol mense – en dus ook die besture van IGO's – bystaan om hulle behoeftes te verwoord en duidelik te maak, probleme te identifiseer en daarmee saam hul eie kapasiteit ontwikkel om hul eie probleme meer effektief te hanteer. In hierdie rol word IGO's dus bygestaan om te organiseer, sodat hulle hulself kan help om die IGO's effektief en volhoubaar te bestuur. Zastrow (2004:340) noem vier funksies wat tydens hierdie roluitvoering plaasvind en wat in hierdie studie op die kapasiteitsbou van IGO's van toepassing gemaak word. Eerstens moet daar gefokus word op die ongemak wat daartoe aanleiding gee dat die IGO's die formele welsynsorganisasie wil benut as maatskaplike diensverskaffer om hul kapasiteit te bou. Tweedens moet bestuurslede van IGO's aangemoedig word om te organiseer deur mense en hulpbronne met gemeenskaplike belange by mekaar uit te bring. Derdens moet goeie interpersoonlike

verhoudinge gebou word, sodat 'n veilige omgewing geskep kan word waarin verandering kan plaasvind. Laastens moet effektiewe beplanning gefasiliteer word.

4.6.1.2 *Fasiliteerder*

Fasilitering verwys na die proses waardeur IGO's in staat gestel of aangehelp word om te funksioneer en om organisasie-ontwikkeling te laat plaasvind (Hepworth *et al.*, 2006:398-399). In die rol as fasiliteerder in die kapasiteitsbouproses sal maatskaplike werkers byvoorbeeld eers die wyse bestudeer waarop die besture van die IGO's funksioneer en daarna die besture ondersteun en lei om alternatiewe optredes te identifiseer en toe te pas.

In hul rol as fasiliteerders stel maatskaplike werkers hulle dit ten doel om die proses van maatskaplike verandering in 'n ondersteunende atmosfeer te bespoedig en word die IGO's aangemoedig om aktief aan die verandering deel te neem. Verder stimuleer maatskaplike werkers ondersteuning binne die bestuur van die IGO's, neem hulle groepinteraksie van die IGO's waar en bied hulle opbouende terugvoering. IGO's word in aanraking gebring met kommunikasiestrukture; hulpbronne word ontwikkel en gekanaliseer; en toegang tot deskundigheid aan IGO's word verseker (Engelbrecht, 1997:157; Miley *et al.*, 2001:16; Vaktaalkomitee, 1995:15.)

4.6.2 **Rolle met betrekking tot die hulpbronbestuursfunksie**

Met betrekking tot die hulpbronbestuursfunksie stimuleer maatskaplike werkers interaksie met daardie hulpbronne wat IGO's reeds gedeeltelik gebruik, ontwikkel maatskaplike werkers hulpbronne wat IGO's op daardie stadium geensins benut nie, en ontwikkel hulle hulpbronne wat nog nie op daardie stadium bestaan nie. Hulpbronne word gevind in individue, in verhoudings en in maatskaplike instellings en is bronne van mag wat verandering in enige sisteem aanvuur (Miley *et al.*, 2001:16). In kapasiteitsbou is dit die verantwoordelikheid van beide die betrokke maatskaplike werker van die formele welsynsorganisasie en die IGO om hulpbronne te vind en te benut. In hierdie hulpbronbestuursfunksie vertolk maatskaplike werkers die rolle van makelaar, mediator, advokaat, sameroeper, aktivis en katalisator. Vir die doel van hierdie studie word slegs eersgenoemde twee rolle bespreek.

4.6.2.1 *Makelaar of tussenganger*

Die rol wat maatskaplike werkers as makelaars of tussengangers vervul, is ontleen aan die finansiële sektor en die eiendomsmark. Die omskrywing van die rol van makelaar of tussenganger soos verwoord deur die Vaktaalkomitee (1995:41) word op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies van toepassing gemaak: Die makelaarsrol wat maatskaplike werkers vervul, verwys na die rol waarin maatskaplike werkers IGO's bystaan om beskikbare gemeenskaplike hulpbronne te identifiseer en op te spoor, asook om verskeie segmente van die gemeenskap met mekaar in aanraking te bring om onderlinge belange, soos gespesifiseer in die ooreenkoms of kontrak, te bevorder. Verskeie skrywers lig die noodsaaklikheid van hierdie rol van makelaar in intervensie en dienslewering uit (Compton & Galaway, 1994:429-430; French & Bell, 1995:113; Hepworth *et al.*, 2006:28; Zastrow, 2004:104). IGO's moet in aanraking gebring word met 'n verskeidenheid van staatsvereistes en beleide en daar moet oorgegaan word tot die instaatstelling van die organisasies om sodanige bronne of sisteme te kan benut (Compton & Galaway, 1994:429-430; Zastrow, 2004:104). Heel gepas verwys French en Bell (1995:113) na hierdie rol van skakelingsaksie as die “go between”, waardeur die maatskaplike werkers IGO's in aanraking bring met die plaaslike regering, plaaslike dienskantoor van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, DNRO, moontlike opleidingsinstansies oor dienslewering soos voorskoolse versorging, ensovoorts.

4.6.2.2 *Mediator of bemiddelaar*

Die rol van mediator of bemiddelaar staan teenoor die rol van advokaat, aangesien die mediator juis fokus op die oplossing van konflik of dispute deur die aangaan van kompromieë, terwyl die advokaatrol 'n wen-verloor-aksie het. Maatskaplike werkers in hierdie rol is dus onpartydig betrokke (Zastrow, 2004:78).

Compton en Galaway (1994:433), Engelbrecht (1997:158), Garvin en Tropman (1998:122), Vaktaalkomitee (1995:6, 45) en Zastrow (2004:78) definieer almal die mediatorsrol as daardie rol wat maatskaplike werkers vervul met die oog op bemiddeling waar verskille tussen IGO's en die gemeenskap, verbruikers of verwante van verbruikers, politieke groepe in die gemeenskap, raadslede, ensovoorts bestaan en waar daar ingegryp word om konflik as gevolg van verskille tussen die partye by te lê, kompromieë aan te gaan en wedersydse bevredigende ooreenkomste te sluit of oplossings te bereik.

Engelbrecht (1997:158) bevestig dat die mediator as tussenganger by die onderhandelingsproses betrokke raak sonder om gevestigde belange by enige party te hê en waar die mediator optree as kommunikeerder en katalisator. In hierdie rol word die klem geplaas op die vind van gemeenskaplike grond tussen die partye gewikkel in die dispuut of konflik en word pogings aangewend om oplossings vir hierdie konflik te verkry (Compton & Galaway, 1994:433). In die rol van bemiddelaar is dit deurslaggewend dat maatskaplike werkers onpartydig bly om te verseker dat hulle beide partye se standpunte goed verstaan (Zastrow, 2004:78). Moontlike redes vir geskille waarby IGO's betrokke kan wees, sou die volgende kon insluit: waar daar verskillende belangegroepes in die gemeenskappe bestaan wat die IGO's teenstaan of ondermyn; wanneer daar subgroepes in die bestuur self bestaan; en wanneer daar onderhandel word oor hulpbronne in die gemeenskap wat ontoeganklik vir die IGO's is.

4.6.3 **Rolle met betrekking tot die opvoedingsfunksie**

Die opvoedingsfunksie vereis die bemagtigende uitruil van inligting tussen maatskaplike werkers en IGO's, aangesien die gesamentlike deel van inligting en idees die basis van hierdie opvoedingsfunksie vorm en vennootskappe weerspieël. Die voorwaarde vir die uitvoering van die opvoedingsfunksie is die IGO's se vermoë om inligting in te samel en te assimileer en hul ingesteldheid om nuwe kennis te wil aanleer en toepas. Die volgende rolle sal in die opvoedingsfunksie as toepaslik beskou word, naamlik die opvoeder, deskundige, uitreiker en navorser (Miley *et al.*, 2001:18-20). Vir die doel van hierdie studie word eersgenoemde twee rolle meer volledig bespreek.

4.6.3.1 **Opvoeder**

Die rol van opvoeder ooreenstem met die rol van instaatsteller, aangesien die doelwitte van beide hierdie rolle ooreenkom. Compton en Galaway (1994:432) se omskrywing van die rol van opvoeder word toegepas op die kapasiteitsbouproses van IGO's deur formele welsynsorganisasies ten einde die onderskeid tussen die rol van opvoeder en instaatsteller soos volg te tref: Maatskaplike werkers in die rol van opvoeder stel addisionele hulpbronne aan IGO's bekend, terwyl maatskaplike werkers in die rol van instaatsteller pogings sal aanwend om saam met IGO's nuwe hulpbronne te mobiliseer. Die Vaktaalkomitee (1995:47-48) definieer die opvoedersrol van maatskaplike werkers as die rol om die vaardighede van sisteme te ontwikkel deur toepaslike inligting te voorsien,

advies te gee, alternatiewe gedragsprobleme en die gevolge daarvan te identifiseer en te demonstreer, onderrig te gee in probleemoplossende tegnieke en persepsies te verhelder. Die doel van hierdie rol van opvoeder in die kapasiteitsboup proses is dus om as deskundige met spesiale kennis en vaardighede, materiaal of inligting aan die IGO as verbruikersstelsel oor te dra, sodat die IGO se hanterings- en probleemoplossende vermoëns versterk word. Maatskaplike werkers in die opvoedersrol moet goeie kommunikeerders wees, sodat inligting duidelik oorgedra word aan en verstaan word deur die verbruikersstelsel (Zastrow, 2004:78). Die oordra van inligting moet duidelik onderskei word van die oordra van advies, wat in hierdie rol van opvoeder nie as toepaslik beskou word nie. Die oordra van inligting behels dat data, inligting of kennis oorgedra word en dat IGO's die keuse het om die inligting te aanvaar, te benut of te verwerp, terwyl die oordra van advies impliseer dat maatskaplike werkers weet wat in IGO's se beste belang is (Compton & Galaway, 1994:432). Inligting word nie bloot oorgedra nie, maar dit sluit in die modellering van gedrag om alternatiewe gedragspatrone of kommunikasiepatrone aan te leer.

4.6.3.2 *Deskundige*

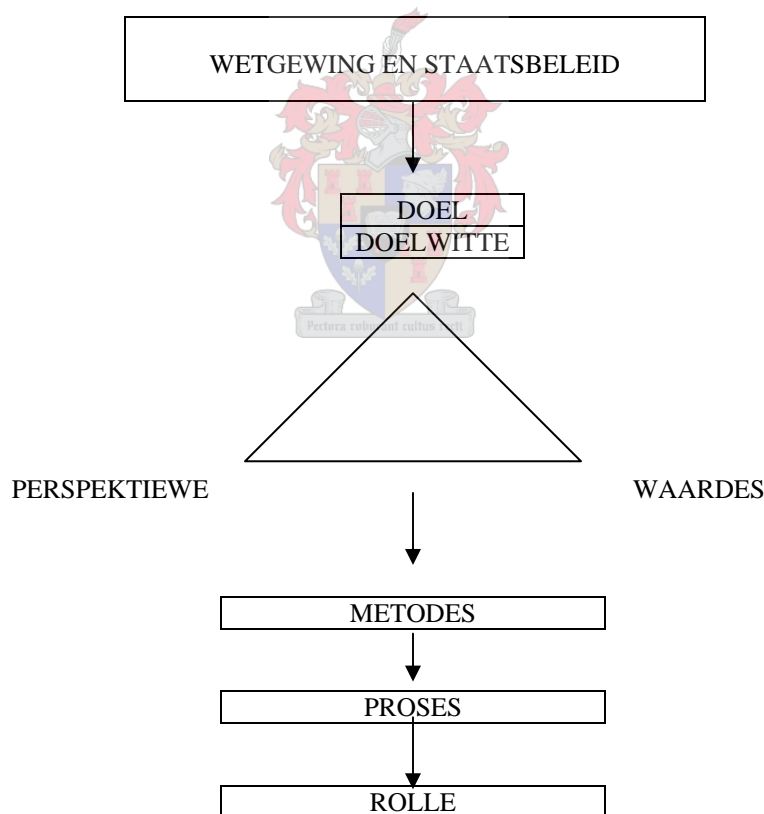
Engelbrecht (1997:156-157) omskryf die rol van maatskaplike werkers as deskundiges as die proses waardeur maatskaplike werkers deskundige inligting en advies op 'n geloofwaardige wyse en met gesag met die verbruikersstelsel wat maatskaplike werkers as konsultante benut, deel. Maatskaplike werkers in hierdie rol stel IGO's in kennis van die bestaande kundige inligting en ander hulpbronne wat in hierdie proses benut kan word.

Lewis, Lewis, Packard en Soufflée (2001:282-285) beskryf die doel van die deskundige se rol as die voorsiening van inligting oor 'n verskeidenheid van aspekte, waarvan bestuur 'n belangrike gedeelte vorm en die IGO's in staat sal stel om self verantwoordelikheid te aanvaar en die vaardighede te ontwikkel oor hoe om IGO's te bestuur. Daar word egter gewaarsku dat maatskaplike werkers nie daarop mag aandring dat hulle voorstelle gevolg móet word nie. Hierdie kundigheid moet slegs beskou word as idees wat deur IGO's oorweeg kán word. Die verantwoordelikheid vir die besluit oor die implementering van die aangebode kundigheid al dan nie, moet gevolglik by die IGO's self berus.

Wat IGO's betref, sou kundigheid die volgende insluit: Oor hoe die betrokke organisasie gestruktureer kan word en watter subgroepe daarin verteenwoordiging behoort te verkry; oor hoe die verskillende verantwoordelikhede van bestuurslede (met die insluiting van leierskap) daar kan uitsien; oor wat die uiteindelijke doelstellings en doelwitte van die betrokke IGO kan wees; ensovoorts.

4.7 KONSEPTUELE RAAMWERK VIR DIE OPERASIONALISERING VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO's

Om 'n geheelbeeld te verkry van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies (hoofstuk 3) en die operasionalisering daarvan (hoofstuk 4), word die genoemde aspekte samevattend grafies in figuur 4.2 as 'n konseptuele raamwerk voorgestel.

Figuur 4.2: Die konseptuele raamwerk waarbinne die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies geoperasionaliseer word

Aangesien kapasiteitsbou van IGO's as voorvereiste vir voortgesette finansiering van formele welsynsorganisasies gestel word (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling,

2005a:18-20), bepaal wetgewing en staatsbeleid oor kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynorganisasies die vertrekpunt van die konseptuele raamwerk. Vanuit hierdie staatsvereistes en met die benadering soos uitgelig in die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997) is die doel van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynorganisasies geformuleer. Die doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's spruit voort uit die gestelde doel, en word na aanleiding van die ontwikkelingsareas van IGO's geformuleer. Die perspektiewe op die kapasiteitsbou-proses van IGO's en die waardes wat gehandhaaf word, is bepalend vir die metodes wat benut word, die proses wat gevolg word en die rolle wat maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's vervul.

4.8 SAMEVATTING

In hierdie hoofstuk is die konseptuele raamwerk van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynorganisasies deur die waardes, perspektiewe, metodes, proses en rolle wat maatskaplike werkers kan vervul, geoperasionaliseer. Die doel van hierdie hoofstuk is dus bereik.

In die volgende hoofstuk word daar oorgegaan na die empiriese studie waar die ACVV as voorbeeld van 'n formele welsynorganisasie in terme van 'n gevallestudie benut sal word om maatskaplike werkers se toepassing van kapasiteitsbou van IGO's in die praktyk te ondersoek. Sodoende sal aanbevelings, gegrond op die bevindinge van die literatuur en empiriese studie, gemaak kan word om die doel van hierdie studie te bereik.

HOOFTUK VYF

MAATSKAPLIKE WERKERS VAN DIE ACVV SE ERVARINGS EN PERSEPSIES VAN KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISASIES

5.1 INLEIDING

In hierdie studie is reeds bepaal dat, alhoewel beide formele welsynsorganisasies en IGO's nie-winsgerigte maatskaplike diensverskaffers is wat noodsaaklike dienste aan kwesbare en gemarginaliseerde gemeenskappe in Suid-Afrika lewer (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:17-20), die meerderheid van IGO's nog nie voldoen aan staatsvereistes vir staatsfinansiering nie. Ten einde hierdie ongelykhede tussen die informele en formele maatskaplike diensverskaffers aan te spreek, stel die staat bepaalde beleidsvereistes aan formele welsynsorganisasies in die aanbied van ondersteuning aan IGO's (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:20). Die taak en rol van maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's is deurslaggewend, aangesien dienslewering deur maatskaplike werkers juis formele welsynsorganisasies onderskei van ander maatskaplike diensverskaffers (Habib & Kotzé, 2002:5; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:18). Hierdie studie is geloods in die lig van die voorgaande inligting en teen die agtergrond van die behoefte van ACVV-takke na praktiese riglyne vir kapasiteitsbouprogramme van IGO's.

Die doel van hierdie studie is gestel as die ontwikkeling van riglyne vir maatskaplike werkers van die ACVV vir die kapasiteitsbou van IGO's ten einde inklusiewe maatskaplike hervorming van welsynsorganisasies en volhoubare maatskaplike ontwikkeling in Suid-Afrika te bevorder. Ten einde hierdie doel te kan bereik, is die volgende doelwitte gestel: Om die strukture van maatskaplike diensverskaffers met spesifieke verwysing na formele welsynsorganisasies en IGO's as konteks te beskryf; om die begrip "kapasiteitsbou" van IGO's deur formele welsynsorganisasies te konseptualiseer; om die operasionalisering van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies in terme van die waardes, perspektiewe, metodes, proses en rolle te

verken; om spesifieke maatskaplike werkers van 'n formele welsynsorganisasie (ACVV) se ervaringe en persepsies van hulle kapasiteitsbou van IGO's te ondersoek; en om die literatuur en empiriese bevindings tot 'n sintese in die vorm van aanbevelings vir die kapasiteitsbou van IGO's deur maatskaplike werkers van die ACVV as formele organisasie, te integreer.

In hierdie hoofstuk word die literatuur- en empiriese studie tot 'n sintese gebring. Die uiteensetting van hierdie hoofstuk bestaan uit drie dele, te wete 'n afdeling waarin die werkwyse ten opsigte van die data-insameling aangedui word; 'n afdeling waarin die ACVV as gevallestudie omskryf word; en 'n afdeling waarin die resultate wat vanuit onderhoude met maatskaplike werkers verkry is, uiteengesit, geanaliseer en geïnterpreteer word. In die volgende hoofstuk sal die bevindings wat verkry is uit die literatuur wat bestudeer is en die inligting wat verkry is uit die empiriese ondersoek, benut word om gevolgtrekkings en aanbevelings oor kapasiteitsbou van IGO's deur die ACVV as formele welsynsorganisasie te maak. Hierdie bevindings sal samevattend en geïntegreerd aangebied word ten einde die koherensie met die gevolgtrekkings en aanbevelings te bevorder.

5.2 NAVORSINGSVELD EN -METODOLOGIE

Die navorsingsveld en -metodologie wat in hierdie studie gevolg word, word slegs kortliks in hierdie hoofstuk bespreek, aangesien die navorsingsveld en -metodologie reeds in hoofstuk 1 van hierdie studie omskryf is.

5.2.1 Navorsingsbenadering

'n Gekombineerde kwalitatiewe en kwantitatiewe verkennende navorsingsontwerp is in hierdie studie benut, aangesien hierdie kombinasie sal lei tot die doelwitbereiking van hierdie studie. Fouché en Delport (2002:79) omskryf die kwalitatiewe navorsingsbenadering as 'n benadering wat aangewend word om maatskaplike verskynsels te verstaan eerder as om dit te verduidelik en maak gebruik maak van natuurlike waarneming eerder as van gekontroleerde meting. Daarenteen fokus kwantitatiewe navorsing volgens Fouché en Delport (2002:79) op die objektiewe meting van die maatskaplike wêreld.

5.2.2 Navorsingsontwerp

Fouché (2002:109) dui aan dat 'n verkennende navorsingsontwerp die geleentheid bied vir die verkryging van insig in 'n situasie, fenomeen, gemeenskap of individu. Babbie (1998:91) sluit by voorgaande ondersoekers aan deur daarop te wys dat 'n verkennende studie onderneem word om insig te ontwikkel in 'n bepaalde onderwerp. Sowel die gebrek aan basiese kennis oor 'n nuwe area of belangstelling, as die verkenning van 'n onderwerp met die oog op die formulering van 'n probleem en ontwikkeling van 'n hipotese, gee aanleiding tot die benutting van 'n verkennende studie as navorsingsontwerp. Die verkennende studie is as navorsingsontwerp vir hierdie studie gekies, aangesien daar beperkte inligting beskikbaar is oor die onderwerp en die navorsing ten doel het om kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies te verken.

5.2.3 Navorsingstrategie

Die gevallestudie as strategie vir kwalitatiewe navorsing is benut omdat hierdie navorsingstrategie volgens Stark (1995) en Creswell (1998:61) die geleentheid bied om te leer (oor die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies) wanneer beperkte inligting beskikbaar is. Die ACVV is as enkelvoudige gevallestudie gekies, aangesien hierdie organisasie as 'n formele welsynsorganisasie beskou word en die kapasiteitsbou wat reeds deur die ACVV gelewer word, inligting behoort te bied om aan die doel van hierdie studie te beantwoord. Die ACVV is ook soortgelyk aan ander formele of gevestigde welsynsorganisasies in Suid-Afrika weens 'n verskeidenheid van redes wat reeds volledig bespreek is, soos die feit dat die ACVV bestaan uit 117 ACVV-takke op grondvlak wat onafhanklik geregistreerde organisasies sonder winsoogmerke is, eie regs- en finansiële entiteite vorm en dienste oor vier provinsies heen lewer.

Die tipe gevallestudie wat gekies is, is 'n kombinasie tussen 'n intrinsieke en instrumentele gevallestudie (Fouché, 2002:275-276; Mark, 1996:219). Fouché (2002:276) vermeld dat 'n intrinsieke gevallestudie uitsluitlik fokus op die ontwikkeling van 'n beter begrip vir die individuele geval en bloot dien as beskrywing van die spesifieke geval wat bestudeer word. Daarenteen word 'n instrumentele gevallestudie benut om uit te brei oor 'n teorie of om 'n beter begrip te ontwikkel vir 'n bepaalde maatskaplike voorval, en word die gevallestudie bloot benut om hierdie verbeterde begrip van die maatskaplike voorval te ontwikkel (Fouché, 2002:276). In hierdie studie word die kombinasie tussen 'n intrinsieke en instrumentele gevallestudie gekies, aangesien die

gekombineerde ontwerp sal lei tot die ontwikkeling van 'n beter begrip van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, met spesifieke verwysing na kapasiteitsbou van IGO's deur die ACVV. Hierdie studie sal ook veralgemeen kan word na welsynsorganisasies met soortgelyke eienskappe as die ACVV en sodanige organisasies wat beoog om die kapasiteit van IGO's te bou.

5.2.4 Navorsingsmetode

In die bespreking van die navorsingsmetode word kortliks aan die volgende aspekte aandag geskenk:

5.2.4.1 *Verkryging van die nodige toestemming*

Soos deur Strydom (2002:283) voorgestel word, is die skriftelike toestemming van die ACVV-Hoofbestuur, as nasionale raad van die welsynsorganisasie, ten aanvang van die literatuurstudie verkry om navorsing onder hulle vaandel te mag doen.

5.2.4.2 *Literatuurstudie*

Ter aansluiting by Fouché en Delpont (2002:268) en Mouton (2001:87) is die literatuurstudie in hierdie studie benut om die ondersoek na konseptualisering en operasionalisering van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies op 'n verduidelikende wyse te rig, duplisering te voorkom en moontlikhede vir ondersoek in die navorsingsveld te verken. Beskikbare literatuur is verken oor die aard, rolle en verantwoordelikhede van maatskaplike diensverskaffers (veral ten opsigte van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, formele welsynsorganisasies en IGO's), asook die konseptuele raamwerk waarbinne hierdie tipe kapasiteitsbou kan plaasvind (met verwysing na die doel en doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, waardes en perspektiewe wat kapasiteitsbou van IGO's kan onderlê, die proses en metodes wat tydens kapasiteitsbou gevolg kan word en die rolle wat maatskaplike werkers daarin kan vervul). Die implikasies van voorgaande op maatskaplikewerk-dienslewering deur maatskaplike werkers van 'n formele welsynsorganisasie (die ACVV) is deurgaans geanaliseer, verken en beskryf.

Daar is gebruik gemaak van sekondêre analise, deurdat oorspronklike data wat redelik reser is, benut is om 'n nuwe verduideliking of perspektief te bied (Strydom & Delpont, 2002:237). Relevante wette, beleide en konsepte is ondersoek en geïntegreer. In hierdie studie is die literatuurstudie nie 'n blote kompilasie van inligting nie. Daar is verskeie

konsepte wat eers tot sintese gebring moes word alvorens daardie konsepte empiries ondersoek kon word.

5.2.4.3 Universum, steekproef en begrening

Die universum, as die totale omvang van alle potensiële individue wat vir die navorsing gekies word en oor die eienskappe beskik waarin die navorser belangstel (Strydom & Venter, 2002:198), bestaan in hierdie studie uit 13 streekverteenwoordigers en 145 maatskaplike werkers van die ACVV wat maatskaplikewerk-dienste lewer in die ACVV se werkgebied (Wes-Kaap, Oos-Kaap, Noord-Kaap en Noordwes). Tien streekverteenwoordigers word as ondersoekgroep benut om die volgende redes: Hulle is meer bereikbaar as die maatskaplike werkers, het 'n breër verwysingsraamwerk as die maatskaplike werkers, dra eerstehandse kennis van kapasiteitsbou van IGO's aangesien hulle in die praktyk die maatskaplike werkers adviseer oor kapasiteitsbou van IGO's, en tree soms tydelik by ACVV-takke sonder maatskaplike werkers op om IGO's se kapasiteit te bou.

Vanuit die universum is 'n doelbewuste nie-waarskynlikheidseleksie van die tien deelnemende streekverteenwoordigers gemaak om soveel moontlik inligting oor die navorsingsvrae in te samel (Strydom & Delpont, 2002:334; Strydom & Venter, 2002:197-209; Grinnell & Williams, 1990:228). Die doelbewuste steekproefseleksie is vir hierdie studie gekies, omdat die deelnemers oor spesifieke inligting oor kapasiteitsbou van IGO's deur maatskaplike werkers van die ACVV beskik wat bydra om die doel van hierdie studie te bereik (Strydom & Delpont, 2002:334).

Biografiese inligting oor die streekverteenwoordigers wat aan die ondersoek deelgeneem het, word in die volgende tabel 5.1 uiteengesit.

Tabel 5.1: Biografiese inligting oor die deelnemende maatskaplike werkers aan die ondersoek

Aantal diensjare as ACVV-streekverteenwoordiger	Aantal streekverteenwoordigers	Provinsies in werksaam	Aantal maatskaplike werkers in werkgebied
Minder as 1 jaar	1	Wes-Kaap	12
1 – 5 jaar	3	2 x Wes-Kaap en Oos-Kaap	8, 13 6
6 – 9 jaar	2	Wes-Kaap en Noord-Kaap	8 7
10 – 14 jaar	4	Wes-Kaap, Noord-Kaap en 2 x Oos-Kaap	6 8 11,12
Totaal	10	Wes-Kaap, Oos-Kaap, Noord-Kaap	91

n=10

Die gemiddelde dienstermyn van die streekverteenwoordigers is ongeveer 7 jaar, wat daarop dui dat die ervarendheid van die streekverteenwoordigers in die ACVV redelik hoog is. Die aantal maatskaplike werkers per streekverteenwoordiger en die provinsies waarin die streekverteenwoordigers dienste lewer, word bloot weergegee ten einde 'n konteks te skep van die werkgebied van die streekverteenwoordigers. Die toekenning van die aantal maatskaplike werkers per streekverteenwoordiger in die ACVV word bepaal deur verskeie faktore soos werkopdrag en die geografiese afstand van die werkgebied. Daar is 91 maatskaplike werkers in die werkgebied van die betrokke streekverteenwoordigers. Inligting oor die IGO's wie se kapasiteit die ACVV se maatskaplike werkers bou, soos in hierdie studie weerspieël word, word later in hierdie hoofstuk breedvoerig bespreek.

5.2.4.4 *Metode van data-insameling*

In die bespreking van die metode van data-insameling word die voorbereiding van die data-insameling, die bronne benut en die navorsingsinstrument in ag geneem.

- **Bronne van data-insameling**

Die beskrywing van die gevallestudie vind plaas deur middel van gedetailleerde en in-dieptemetodes van data-insameling, wat veelvoudige bronne van inligting insluit en inligting bevat wat ryk aan konteks is, soos vermeld deur Fouché in De Vos *et al.* (2002:275). Dit sluit onder andere gepubliseerde boeke en dokumente oor die geskiedenis van die ACVV en die kongresnotule van 2004 in.

- **Voorbereiding van data-insameling**

’n Faks is aan elkeen van die 13 streekverteenwoordigers gestuur met die versoek om al die kapasiteitsbouprojekte deur maatskaplike werkers in hul werkgebiede binne die afgelope jaar te lys. Uit die terugvoer is gevind dat daar kapasiteitsbouprojekte van IGO’s in 10 van die streekverteenwoordigers se werkgebiede voorkom. Hierdie 10 streekverteenwoordigers word as ondersoekgroep beskou en is as deelnemers vir die studie benut. In hierdie studie is die data ingesamel deur afsprake te reël met die deelnemende streekverteenwoordigers in die tydperk Mei tot Junie 2006. Alhoewel die onderhoude op verskeie plekke plaasgevind het, het die plek van onderhoudvoering geen effek op die ondersoek gehad nie.

- **Navorsingsinstrument**

Data is deur middel van semigestruktureerde onderhoude aan die hand van ’n onderhoudskedule ingesamel (Grinell & Unrau, 2005:250-251; Tutty *et al.*, 1996:52), omdat hierdie metode vir beide die navorser en die deelnemers meer buigsaamheid bied in die stel en beantwoording van vrae en sinvol benut kan word om ’n gedetailleerde geheelbeeld te kry van perspepsies en ervarings van ’n verskynsel of situasie (Greeff, 2002:302). Die onderhoude is gevoer in die deelnemers se moedertaal (Afrikaans). Die terugvoer is tydens die onderhoud op die onderhoudskedule aangeteken (Bylaag A) en spoedig na afloop van die onderhoud verwerk (Greeff, 2002:304).

Die volgende vyf neutrale oop vrae is aan deelnemers gestel, met die doel om die deelnemers genoegsame ruimte te bied om hulle vrylik te kan uitdruk en daardeur voldoende inligting vir die studie te kan insamel (De Vos, 2002:303):

- Hoe lyk die IGO’s wie se kapasiteit die ACVV bou?
- Wat wil die ACVV bereik met kapasiteitsbou van IGO’s?
- Waarom bou die ACVV kapasiteit van IGO’s?
- Watter ontwikkelingsareas word aangespreek in kapasiteitsbou van IGO’s?
- Hoe bou die ACVV kapasiteit van IGO’s?

Die onderhoude is in hierdie studie gevoer aan die hand van die riglyne voorsien deur Greeff (2002:303). Die deelnemers is op hulle gemak gestel en ingelig dat deelname aan die studie vrywillig is. Ten aanvang van die onderhoud is die streekverteenwoordigers ingelig dat die ACVV-Hoofbestuur, hul werkgewer, toestemming verleen het vir hul deelname aan die navorsing. Daarna is die deelnemers deur die onderhoud gelei deur die

navorsers wat haarself vooraf deeglik vertrouwd gemaak het met die vrae wat in die onderhoudskedule gestel is. Die onderwerp van hierdie studie het gefokus op dienslewering deur van die maatskaplike werkers in die streekverteenwoordigers se werkgebiede en het geen private inligting oor die streekverteenwoordigers, hul werksaamhede of dié van die maatskaplike werkers bevat nie. Geen deelnemer het ontlofting versoek nadat die onderhoud gevoer is nie (Babbie, 2001:475).

5.2.4.5 Bepaling van geldigheid van data

De Vos (2002:351-352) beklemtoon die noodsaaklikheid dat veral kwalitatiewe navorsing voldoen aan die volgende kriteria of norme wat die geldigheid van die navorsing verifieer: geloofwaardigheid (*credibility*), oordraagbaarheid (*transferability*), afhanklikheid (*dependability*) en aanpasbaarheidsvermoë (*conformability*). Die geldigheid van hierdie studie is aan die hand van die genoemde norme gemeet en daar word gevind dat die inligting wel as geldig beskou kan word.

5.2.4.6 Loodsonderhoud

Die opgestelde onderhoudskedule met die navorsingsvrae is in 'n loodsonderhoud met 'n voormalige streekverteenwoordiger van die ACVV benut en het as loodsondersoek gedien. Hierdie loodsonderhoud waarna Strydom (2002:215-216) verwys as 'n "loodsondersoek", het getoon dat die vrae in die onderhoudskedule toepaslike inligting vir die doeleindes van hierdie studie genereer.

5.2.5 Etiese oorwegings

Daar is tydens die ondersoek daaraan aandag geskenk dat die etiese oorwegings van navorsing, soos verwoord deur Strydom (2002:62-76) en Williams *et al.* (1995:41), nagekom is, soos reeds volledig bespreek is in hoofstuk 1. Samevattend word die hoofaspekte van die etiese oorwegings van hierdie studie uitgelig:

Deelnemers is met die aanvang van die onderhoud ingelig dat deelname aan die ondersoek vrywillig van aard is, nie-deelname nie negatief op die deelnemers sal impakteer nie en dat geen inligting versoek of vermeld sal word wat vir die deelnemers enige fisieke, emosionele of professionele skade kan inhou nie. Verder is al die inligting openlik en sonder misleiding van die deelnemers gehanteer (Williams *et al.*, 1995:41).

Ten aanvang van die onderhoud is die deelnemers ingelig oor die doel van die navorsing en die prosedure wat gevolg sou word gedurende die onderhoud.

Die navorser is 'n geregistreerde maatskaplike werker by die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe en is dus onderhewig aan die etiese praktykkode vir maatskaplike werkers in Suid-Afrika. Die inligting wat in die ondersoek bekom is, is vertroulik gehanteer.

5.3 BIOGRAFIE VAN DIE ACVV AS GEVALLESTUDIE

Die ACVV, as konteks waarbinne die gevallestudie van hierdie empiriese studie sal plaasvind, word vervolgens as formele welsynsorganisasie in die welsynsektor geposisioneer aan die hand van bespreekte kenmerke van NRO's wat reeds in hoofstuk 2 van hierdie studie krities ontleed is (Billis, 1993:160-161; Connor, 1988:130; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:5-6, 12-15, 21-22, 45-46; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:6-7, 36-37, 45-46; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:1, 3-4; Departement van Welsyn en NWSSDF, 1999:2; Gronbjerg, 1992:73; Habib & Kotzé, 2002:1-2, 5, 16, 19; Hanson, 1995:208; Hepworth *et al.*, 2006:150; Ministerie van Welsyn en en Bevolkingsontwikkeling, 1997:18, 61-62; Patel, 2005:108; Patel, 1998:226-227; Republiek van Suid-Afrika, 1997:8; Swilling & Russell, 2001:9-12, 19, 37; Vaktaalkomitee, 1995:44; Zastrow, 2004:5, 91).

5.3.1 Nie-winsgerigte aard

Die ACVV funksioneer binne die nie-winsgerigte sektor en is in terme van die Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke, Wet nommer 71 van 1997, geregistreer (NPO Direktooraat, 2001). Die ACVV ontvang finansiële ondersteuning van die staat op drie vlakke, te wete as nasionale raad op nasionale vlak, op provinsiale vlak ten opsigte van die streekverteenvoordigers en aan die affiliate (die individuele ACVV-takke) van die ACVV-Hoofbestuur en op dienskantoorvlak aan ACVV-dienstakke (die onderskeid word verder toegelig in punt 5.3.4 van hierdie hoofstuk). Alle staatsfinansiering geskied aan die hand van voorleggings of diensplanne, wat jaarliks volgens voorskrifte ingedien moet word. In 2004/2005 het die staatsubsidie vanaf die nasionale en provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling minder as 22% van die ACVV-Hoofbestuur as nasionale raad se totale inkomste uitgemaak (ACVV-Hoofbestuur, 2005a).

5.3.2 Vrywilliger-grondslag

Die ACVV funksioneer as 'n vrywillige organisasie. Vrywilligers vorm die grondslag van die ACVV se dienslewering en bykans 9 000 vrywilligers skakel in op alle vlakke van die ACVV – vanaf dienslewering op grondvlak tot by die hoogste besluitnemings-gesag (ACVV-Hoofbestuur, 2005a).

5.3.3 Onafhanklikheid

Die ACVV is 'n onafhanklike entiteit van die staat en is dus 'n nie-regeringsorganisasie. Die ACVV is gevestig en is in 1904 gestig deur 'n groep vroue om die gevolge van die Anglo-Boereoorlog aan te spreek (Lambrechts & Theron, 1959). Sedertdien is die organisasie se doelwitte aangepas en word 'n omvattende ontwikkelingsgerigte welsynsdienst aan alle mense in nood gelewer (ACVV-Hoofbestuur, 2005b).

5.3.4 Georganiseerdheid

Die ACVV se konstitusie vorm die grondslag van funksionering en dienslewering (ACVV-Hoofbestuur, 2004a). Die ACVV-Hoofbestuur se rolle en verantwoordelikhede stem ooreen met dié van nasionale raad (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:45-46; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:18).

Die ACVV beskik oor 117 ACVV-takke en ACVV-dienstakke. Beide hierdie groeperinge het gelyke status in die ACVV, maar laasgenoemde was histories projekte wat direk onder die nasionale raad geressorteer het en sedert 2000 as ACVV-regsentiteite funksioneer en uitsluitlik spesialiteitsdienste lewer. Vir die doel van hierdie studie word ACVV-takke deurgaans as wisselterm vir beide “takke” en “dienstakke” benut. Die takke is afsonderlik as nie-winsgerigte organisasies by die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling geregistreer en funksioneer as onafhanklike finansiële eenhede.

Die hoogste gesag in die ACVV is die ACVV-Kongres wat driejaarliks vergader en die beleidsrigting vir die volgende drie jaar bepaal. Elkeen van die ACVV-takke het stemreg op die ACVV-Kongres, asook op die ACVV-Hoofbestuur as nasionale raad. Die ACVV-Hoofbestuur bestaan uit 24 dames en word in geografiese wyke verkies deur die ACVV-takke. Die ACVV-Hoofkantoor, wat tans in Kaapstad geleë is, vorm die kantoor van die ACVV-Hoofbestuur as nasionale raad en lewer oor provinsiale grense heen dienste. Streekverteenwoordigers, wat as middelbestuurders optree, is in diens van die ACVV-Hoofbestuur en is gedentraliseer in die onderskeie werksgebiede van die ACVV.

Die naam “ACVV” (Afrikaanse Christelike Vrouevereniging) dui op die etos van die organisasie en nie op die dienste wat gelewer word nie. Die akroniem “ACVV” word algemeen benut om na die organisasie te verwys. Die woord “Christelik” in die naam verwys na die diensmotief wat vanuit Christelike waardes voortspruit, maar word nie aan ’n spesifieke kerkgenootskap verbind nie. Die ACVV kan dus ook as ’n “geloofsgebaseerde organisasie” ingevolge die omskrywing benut in hoofstuk 2 van hierdie studie, beskou word (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:22; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b:46).

5.3.5 Fokus van dienslewering

Uitgebreide generiese kinder- en gesinsorgdienste, wat bejaardesorgdienste insluit, word gelewer aan armes, kwesbares en mense met spesiale behoeftes in vier van die nege provinsies, te wete die Wes-Kaap, Oos-Kaap, Noord-Kaap en ’n gedeelte van Noordwes. Dienste word gelewer deur middel van ontwikkelingsgerigte maatskaplikewerk-dienste, gemeenskapsontwikkeling, fasiliteite en inrigtings. Die verhoging van die maatskaplike funksionering en die bevordering van die selfonderhoudendheid van individue, gesinne en ook gemeenskappe vorm die doel van dienslewering deur die ACVV. Dienste word gelewer in stede sowel as op die platteland (ACVV-Hoofbestuur, 2005a).

5.4 RESULTATE VAN DIE NAVORSING

Vervolgens word die resultate verkry uit die empiriese studie, bespreek en in terme van die literatuur geïnterpreteer aan die hand van bepaalde hoof- en subtemas, wat in figuur 5.1. skematies uiteengesit word.

Hooftemas	Subtemas
Maatskaplike diensverskaffers in Suid-Afrika	<ul style="list-style-type: none"> Omskrywing van die ACVV as formele welsynsorganisasie Omskrywing van deelnemende IGO’s i.t.v. biografiese besonderhede en kenmerke
Kontekstualisering van kapasiteitsbou van IGO’s deur formele welsynsorganisasies	<ul style="list-style-type: none"> Impak van wetgewing en beleid op kapasiteitsbou Doelstellings van kapasiteitsbou van IGO’s Doelwitte van kapasiteitsbou n.a.v. IGO’s se ontwikkelingsareas
Operasionalisering van kapasiteitsbou van IGO’s deur formele welsynsorganisasies	<ul style="list-style-type: none"> Waardes wat kapasiteitsbou van IGO’s onderlê Perspektiewe wat kapasiteitsbou onderskryf Die proses van kapasiteitsbou van IGO’s Metodes in die uitvoering van kapasiteitsbou Rolle wat maatskaplike werkers vertolk

Figuur 5.1: Skematiese uiteensetting van die hoof- en subtemas in hierdie studie

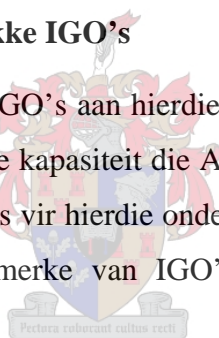
Aangesien die temas breedvoerig reeds bespreek is in hoofstukke 2, 3 en 4 van hierdie studie en die inligting verkry uit die empiriese studie vervolgens aan die hand daarvan behandel sal word, word die hoof temas nie verder bespreek nie. Vervolgens word die subtemas gehanteer, aangesien dit logies volg aan die hand van die aangebode hoof temas.

5.4.1 Omskrywing van die deelnemende formele welsynsorganisasie

Die deelnemende en betrokke maatskaplike diensverskaffers in hierdie studie bestaan uit die ACVV as formele welsynsorganisasie en die onderskeie IGO's wat deur die maatskaplike werkers as deel van die gevallestudie benut is. Daar word volstaan met die omskrywing van die kenmerke van die ACVV as gevallestudie in punt 5.3 van hierdie studie, asook met die biografiese besonderhede van die streekverteenwoordigers wat die deelnemers aan hierdie empiriese ondersoek was, soos bespreek is in punt 5.2.4.3 van hierdie studie.

5.4.2 Omskrywing van die betrokke IGO's

Vervolgens word die deelnemende IGO's aan hierdie studie omskryf. Na aanleiding van die vraag: "Hoe lyk die IGO's wie se kapasiteit die ACVV bou?", is eerstens biografiese besonderhede oor die betrokke IGO's vir hierdie ondersoek ingesamel en tweedens is die IGO's aan die hand van die kenmerke van IGO's, soos beskryf in die literatuur, ondersoek.

5.4.2.1 *Biografiese besonderhede van die betrokke IGO's*

Die betrokke IGO's is ondersoek na aanleiding van die volgende onderskeidende kenmerke: ligging en aard van dienslewering. Daar word na "betrokke IGO's" verwys, omdat dit dié IGO's is wat deur die deelnemende maatskaplike werkers as voorbeelde vir die doeleindes van die gevallestudie benut is. Die biografiese besonderhede van die betrokke IGO's word vervolgens in tabel 5.2 uiteengesit:

Tabel 5.2: Biografiese besonderhede van die betrokke IGO's

Areas waar IGO's geleë is	Voorskoolse versorging	Gemeenskaps-dienste aan bejaardes	Skuiling vir kinders van die straat	Totale aantal IGO's betrek
Landelike areas	18	7	1	26
Stedelike areas	6	0	0	6
TOTAAL	24	7	1	32

n=32

Die IGO's is onderskei in terme van drie veranderlikes, naamlik hulle fokus van dienslewering (versorging van voorskoolse kinders, klubs/dienssentrums/gemeenskapsdienste aan bejaardes en ander dienste) en hulle ligging (plattelande of stedelik). Die oorgrote meerderheid van IGO's (75%) lewer dienste aan voorskoolse kinders, waarskynlik omdat die behoefte aan die versorging van kwesbare voorskoolse kinders hoog is weens armoede en die moeders se pogings om werk te bekom. Die meeste IGO's (81.3%) is in die platteland geleë, wat die ACVV se toeganklikheid as maatskaplike diensverskaffer bevestig. Nie al die IGO's wie se kapasiteit gebou word, is geleë in die ACVV se werkgebiede nie. Maatskaplike werkers in diens van die ACVV is óf steeds by kapasiteitsbou by die 32 geïdentifiseerde IGO's betrokke, óf die kapasiteitsbou is in die afgelope jaar getermineer, óf die kapasiteitsbou is getermineer maar die IGO's versoek weer ACVV-dienslewering. Die geïdentifiseerde IGO's verteenwoordig nie al die IGO's aan wie se kapasiteit die ACVV bou nie, en kapasiteitsbou van enige ander tipe organisasie as IGO's – dus ook pasgestigte NPO's wat as sodanig vir die eerste keer die ACVV om kapasiteitsbou versoek – word nie hierdie studie vermeld nie, aangesien hulle buite die bestek van dié studie val. Die biografiese besonderhede soos in tabel 5.2 uiteengesit, is dus slegs dié IGO's wat vir die doeleindes van hierdie studie betrokke is.

5.4.2.2 *Kenmerke van IGO's*

IGO's as maatskaplike diensverskaffers vorm deel van die nie-regeringsektor en nie-winsgerigte sektor (Billis, 1993:160-161; Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:22; Departement van Welsyn en NWSSDF, 1999:2; Swilling & Russell, 2001:9; Vaktaalkomitee, 1995:44). Verder onderskei IGO's hulle van die formele nie-winsgerigte kategorie as één van vele groeperinge en instansies binne die informele afdeling van maatskaplike diensverskaffers (Govender, 2001:1-2; Molefe, 1996:116-177; Patel, 2005:79-85; Swilling & Russell, 2001:9-10). IGO's se mate van gestruktureerdheid en

hul fokus op die maatskaplike funksionering van gemarginaliseerde gemeenskappe onderskei hulle verder van informele maatskaplike netwerke in gemeenskappe (Billis, 1993:160-161; Republiek van Suid-Afrika, 1997:9; Swilling & Russell, 2001:9). Die IGO's wat betrokke is by kapasiteitsbou deur die ACVV, word vervolgens gemeet aan hierdie voorafgenoemde kenmerke wat vir NRO's gestel is.

Nie-winsgerigte aard

Al die betrokke IGO's het 'n nie-winsgerigte aard en lewer dienste aan kwesbares in gemarginaliseerde gemeenskappe.

Vrywilliger-grondslag

Die gemeenskapslede wat as bestuurslede en dienslewerende vrywilligers by IGO's inskakel, ontvang geen vergoeding nie, en word dus as vrywilligers gereken. Maatskaplikewerk-deelnemers het opgemerk dat armoede daartoe lei dat gemeenskapslede dikwels entoesiasies by IGO's inskakel, maar belangstelling verloor wanneer dit duidelik word dat hul betrokkenheid nie tot hul eie finansiële voordeel sal lei nie.

Fokus van dienslewering

Die aard van dienslewering is reeds aangedui as maatskaplike dienste aan kwesbare groepe in gemarginaliseerde gemeenskappe, naamlik voorskoolse kinders, bejaardes en kinders van die straat (punt 5.4.2.1). Die diens word in die geval van die betrokke IGO's meestal gelewer deur een of twee persone, gewoonlik vroue in die gemeenskappe, met nood as diensmotief.

Georganiseerdheid in terme van samestelling en struktuur

Die georganiseerdheid van die IGO's wissel van gestruktureerde konstitusies in enkele uitsonderlike gevalle tot ongeorganiseerd in terme van organisasiestrukture. Die oorgrote meerderheid van IGO's bestaan uit besture wat in die kapasiteitsbouproses saamgestel word en waarvan deelname afneem nadat subsidie ontvang is of namate die tydperk van dienslewering voortduur. Daar blyk 'n dun skeidslyn te wees tussen maatskaplike netwerke en IGO's, aangesien dit in die meeste gevalle individuele vroue is wat die diens van IGO's geïnisieer het wat die spil blyk te bly waarom die struktuur van die IGO's draai.

IGO's beskik slegs in uitsonderlike gevalle reeds oor 'n konstituëie wanneer die deelnemende maatskaplike werkers van die ACVV betrokke raak by kapasiteitsbou. In

die meeste gevalle fasiliteer die deelnemende maatskaplike werkers die opstel van konstitusies en die gepaardgaande proses van registrasie as NPO's. By die meeste IGO's is daar 'n gebrek aan administratiewe strukture van dienslewering en bestuur, asook neergelegte standaardprosedures. Die kapasiteitsbouproses fokus juis onder andere daarop om IGO's by te staan om hierdie administratiewe struktuur daar te stel en in stand te hou.

Wanneer die deelnemende maatskaplike werkers betrokke raak by kapasiteitsbou van IGO's en vir 'n fase daarna, is die personeelkomponent van IGO's baie beperk en bestaan dit hoofsaaklik uit die een of twee vroue wat die diens geïnisieer en tot in daardie stadium in stand gehou het. Die personeel van IGO's wat wel by dienste betrokke is, ontvang slegs 'n klein salaris wanneer en soos geld beskikbaar is. Personeelbestuur word as problematies deur die deelnemende maatskaplike werkers ervaar.

Onderskeid tussen gemeenskapsprojekte en IGO's

Uit die mededelings van die deelnemers blyk dit dat die inisieerders van die diens en die keuse om deel te vorm van die formele welsynsorganisasie of selfstandig daarvan te funksioneer, die onderskeidende kenmerk tussen 'n gemeenskapsprojek van 'n formele welsynsorganisasie en 'n IGO sou kon vorm. Tog is dit uit die terugvoer duidelik dat daar in die praktyk 'n dun skeidslyn en selfs verwarring bestaan tussen “projekte” en “IGO's”, soos blyk uit die volgende aanhalings van deelnemers:

- *“Selfs al bereik groepe of projekte selfstandigheid en vorm 'n IGO ná kapasiteitsbou deur die ACVV, versoek hulle tog dikwels later weer om deel van die ACVV se struktuur te vorm. Sou dit gebeur, verander hulle status dan weer terug na projek of bly dit 'n IGO?”*
- *“Daar is in my werkgebied 'n baie dun skeidslyn tussen maatskaplike netwerke en IGO's. Is IGO's nie eintlik eerder maatskaplike netwerke nie? IGO's is baie informeel en baie ongeorganiseerd. Hulle dink weens armoede dat 'n struktuur tot finansies gaan lei. Wanneer dit nie gebeur nie, word hulle kwaad vir die ACVV, al was die realiteit van meet af aan aan hulle verduidelik. Hulle beweeg dan weg van die ACVV, maar kom dikwels weer terug wanneer hulle hulp benodig.”*
- *“Daar is een “mama” (Xhosa leenwoord vir ‘moeder’) wat kinders versorg. Ons help 'n komitee begin. Op watter stadium is dit net 'n mama wat dienste lewer, wanneer is dit 'n projek en wanneer word dit 'n IGO? Ek weet nie altyd nie.”*

Die onderskeidende kenmerke tussen IGO's en gemeenskapsprojekte van formele welsynsorganisasies, naamlik die selfstandige funksionering van die IGO's van enige ander formele welsynsorganisasie, en die onvermoë van die IGO's om te voldoen aan die vereistes vir registrasie van 'n nie-winsgerigte organisasie (Republiek van Suid-Afrika, 1997:8) word bevestig. Tog skep hierdie skeidslyn in die praktyk verwarring omdat daar bevind is dat daar wel IGO's is wat ontstaan het as gemeenskapsprojekte van die ACVV en later die wens uitgespreek het om onafhanklik van die ACVV te funksioneer. Die onderskeidende kenmerk van 'n IGO blyk dus die begeerte te wees om onafhanklik van 'n formele welsynsorganisasie te funksioneer.

5.4.3 Impak van wetgewing op kapasiteitsbou van IGO's

Die impak van wetgewing en beleid op kapasiteitsbou aan die hand van die bepalende wetgewing en beleide (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a; Ministerie vir Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997; Republiek van Suid-Afrika, 1997) is in hoofstuk 3 uitgelig.

Geen deelnemer het direk na enige wets- en beleidsraamwerk verwys nie. Tog was daar verwysings na ontwikkelingsgerigte maatskaplike welsynsdienste en die waardes wat daarmee gepaard gaan. Waarskynlik is die onderskeie beleide nie spesifiek deur deelnemers aangedui nie, aangesien die streekverteenwoordigers kon aanvaar dat alle dienslewering deur die ACVV as maatskaplike diensverskaffer, ingesluit kapasiteitsbou van IGO's, voldoen aan die vereistes en waardes van ontwikkelingsgerigte dienslewering soos deur die Witskrif vir Welsyn (1997) neergelê is.

5.4.4 Doelstelling

Die response van deelnemers op die vraag: "Wat wil die ACVV bereik met kapasiteitsbou van IGO's?", word vervolgens gebruik om in figuur 5.2 'n vergelyking te tref tussen die kernaspekte wat die doel van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies onderlê volgens die beleidskrifte (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997; Republiek van Suid-Afrika, 1997) en deelnemers se praktykervaring.

VERGELYKING VAN DIE DOEL VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S soos geformuleer in beleidsdokumente		soos geformuleer deur deelnemers	
<ul style="list-style-type: none"> • Verhoging van die funksionering van IGO's; 		<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>versterking van IGO's</i> ○ <i>ondersteuning aan IGO's</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • sodat hulle as effektiewe en verantwoordbare hulpbronne; 		<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>meer effektiewe hulpbronne</i> ○ <i>volhoubare hulpbronne</i> ○ <i>selfstandige hulpbronne</i> ○ <i>maksimale funksionering van gemeenskappe</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • vir gemarginaliseerde gemeenskappe; 		<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>gemeenskappe in nood</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • bestuur kan word; 		<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>gevestig en bestuur kan word</i> ○ <i>instaatstelling van besture</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • en volhoubare dienste aan mense in nood lewer. 		<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>beter kwaliteit diens lewer</i> ○ <i>volhoubare diens lewer</i> ○ <i>bestendiging van kwesbares</i> ○ <i>vir ontwikkeling van gemeenskappe</i> ○ <i>armoedeverligting teweeg te bring</i> 	

Figuur 5.2: Vergelyking van die doel van kapasiteitsbou van IGO's soos geformuleer in beleidstukke en deur deelnemers

Uit figuur 5.2 is dit duidelik dat die geformuleerde doel van kapasiteitsbou in die konseptuele raamwerk vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies na aanleiding van beleidskrifte en literatuur deur deelnemende maatskaplike werkers onderskryf word.

5.4.5 Doelwitte

Die doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, soos afgelei uit die aangeduide literatuur, vloei voort uit die voorafgenoemde geformuleerde doel van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies. Die doelwitte hang ook nou saam met IGO's se ontwikkelingsareas soos vermeld deur die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005a, 2005b); Govender (2001); Jeppe (1992); en Swilling en Russell (2001) soos reeds bespreek is in hoofstuk 2. Vervolgens word die verbande aangetoon tussen die geïdentifiseerde ontwikkelingsareas en die onderskeie geformuleerde doelwitte van kapasiteitsbou na aanleiding van die deelnemers se samevattende kommentaar op die vraag: "Watter ontwikkelingsareas word aangespreek in kapasiteitsbou van IGO's?"

• **Doelwit 1**

<u>Ontwikkelingsarea</u>	<u>Gestelde doelwit</u>
Nie-registrasie as nie-winsgerigte organisasie.	Om IGO's te ondersteun in hul aansoek om registrasie as nie-winsgerigte organisasie.
<p align="center"><u>Kommentaar deur deelnemers</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • “Dit is groot behoefte, want dit verskaf toegang tot finansiering”. • “Dit was die uitsluitlike doel waarmee die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling die IGO's na die ACVV gestuur het.” • “Wanneer die dienste of IGO's van meet af aandui dat hulle as projek onder die ACVV wil val, vorm die registrasie as NPO nie die fokus nie. Sou die IGO's egter onafhanklik van die ACVV wil staan, is die registrasie as NPO meer relevant”. 	

Figuur 5.3: Registrasie as nie-winsgerigte organisasie

Aangesien die registrasie as NPO 'n voorvereiste vir staatsfinansiering is wat direk tot volhoubare dienste deur IGO's sal lei, vorm hierdie aspek 'n belangrike doelwit in kapasiteitsbou van IGO's, wat beide deur die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005a:20) en die deelnemers bevestig word.

• **Doelwit 2:**

<u>Ontwikkelingsarea</u>	<u>Gestelde doelwit</u>
Onvoldoende en gebrekkige finansiering	Om die kapasiteit van IGO's te verhoog om finansiering en befondsing vir dienslewering te bekom.
<p align="center"><u>Kommentaar deur deelnemers</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • “Die IGO's se vermoëns om fondse vir dienslewering in hul eie gemeenskappe op te lewer is minimaal, aangesien die gemeenskappe waar dienste gelewer word, gemarginaliseerd is, meestal nodale areas is en uit die armstes van die armes bestaan.” • “Die ACVV het begrip vir die finansieringskrisis wat die meeste IGO's beleef. IGO's het nooit 'n oorvloed nie, en wanneer staatsfinansiering of ander befondsing ontvang word, ervaar IGO's probleme om soveel geld oordeelkundig te bestuur.” • “Hierdie is 'n groot probleem wat baie aandag verg in die kapasiteitsbou van IGO's. Die aanleer van bestuursvaardighede in die oordeelkundige hantering van geld, wat skenkings insluit, vorm 'n integrale deel van kapasiteitsbou.” • “Selfs gevestigde NPO's en welsynsorganisasies ervaar probleme om finansiële volhoubaar te wees, ten spyte van redelike tot goeie strukture en ervaring. Hoeveel te meer sal dit 'n probleem wees vir IGO's nie?!” 	

Figuur 5.4: Die verhoging van IGO's se vermoëns om finansiering en befondsing vir dienslewering te bekom

Uit figuur 5.4 is dit duidelik dat die deelnemers saamstem met die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005a:7-9, 20), Patel *et al.*, (2005:161-163) en die Wet op Organisasies sonder winsoogmerke (Republiek van Suid-Afrika, 1997:3) dat kapasiteitsbou in die verkryging en hantering van finansiering van deurslaggewende belang is om IGO's in staat te stel om effektiewe en volhoubare dienste aan gemarginaliseerde gemeenskappe te lewer, wat die insluiting van die verkryging en hantering van finansiering as 'n doelwit in kapasiteitsbou noodsaak.

• **Doelwit 3:**

<u>Ontwikkelingsarea</u>	<u>Gestelde doelwit</u>
Ongeorganiseerdheid van IGO's.	Om die georganiseerdheid van IGO's te bewerkstellig en/of te verhoog.
<p align="center"><u>Kommentaar deur deelnemers</u></p> <ul style="list-style-type: none"> “Om die kapasiteit van IGO's te bou in terme van struktuur en orde, blyk – saam met finansiering – die grootste fokuspunt in die kapasiteitebouproses te vorm.” “Die werwing van bestuurslede en die opleiding van daardie bestuur in konsekwentheid, deursigtigheid en verantwoordbaarheid is van die grootste uitdagings in kapasiteitsbou van IGO's.” 	

Figuur 5.5: Die bewerkstelling of verhoging van IGO's se georganiseerdheid

In hierdie voorgestelde doelwit in figuur 5.5 word daar vanuit die praktyk deur die deelnemers bevestig dat organisering van bestuur en dienste 'n sentrale rol in kapasiteitsbou behoort te speel en daarom aan kapasiteitsbou van IGO's 'n groot uitdaging bied. Dit stem ooreen met die behoefte aan organisering van IGO's soos vermeld deur Govender (200:1), Jeppe (1992:32-33) en Swilling en Russell (2001:87).

• **Doelwit 4:**

<u>Ontwikkelingsarea</u>	<u>Gestelde doelwit</u>
Gebrekkige leierskap en bestuursdeelname in IGO's.	Om die bestuursdeelname en die bestuurskapasiteit van IGO's te verhoog.
<p align="center"><u>Kommentaar deur deelnemers</u></p> <ul style="list-style-type: none"> “Plaaslike leiers uit gemarginaliseerde gemeenskappe het goeie potensiaal, alhoewel baie ontwikkelingsareas in terme van leierskap ervaar word.” “Dit gebeur soms dat sterk leiers wat positief bydra tot die versterking van die IGO's, 'n goeie pos elders ervaar, uit die gemarginaliseerde gemeenskappe beweeg en hulle in stedelike gebiede vestig. Daardeur verloor ook die IGO's positiewe bestuurskapasiteit.” “Soms begin die leier met suiwer motiewe in sy betrokkenheid by die IGO, maar verander daardie motiewe oor tyd heen na eie gewin.” 	

Figuur 5.6: Die verhoging van bestuursdeelname en bestuurskapasiteit

Na aanleiding van die response van die deelnemers, soos uiteengesit in figuur 5.6, blyk dit noodsaaklik te wees dat bestuursvaardighede, wat finansiële bestuur insluit, die kern van die IGO's se fokus vorm, aangesien dit aanleiding kan gee tot die nodige finansiering en dus volhoubare dienslewering kan meebring. Dit stem ooreen met standpunte van Govender (2001:1) en Swilling en Russell (2001:87) dat die gebrek aan noodsaaklike kundigheid en ervaring in bestuur en dienslewering as twee kernprobleme deur IGO's ervaar word.

• **Doelwit 5:**

<u>Ontwikkelingsarea</u>	<u>Gestelde doelwit</u>
Die werwing, motivering en mobilisering van vrywilligers betrokke by IGO's.	Om IGO's te ondersteun in die daarstel van aksieplanne vir die werwing, mobilisering en motivering van vrywilliger-deelname.
<p style="text-align: center;"><u>Kommentaar deur deelnemers</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • “Die betrek van mense om op die besture van IGO's te dien, skep 'n groot uitdaging vir IGO's.” • Daar is min mense (in die provinsie). Die kapasiteit is ook min. Maar daar is wonderlike mense op grondvlak wat dienste wil lewer aan mense in nood en wat 'n verskil maak. IGO's moet egter verskuilde agendas van ware diensmotiewe van gemeenskapslede kan skei.” • “Armoede het 'n baie negatiewe effek op vrywilliger-wees, aangesien potensiele vrywilligers self moet veg om elke geleentheid, wat oorlewing kan beteken.” 	

Figuur 5.7: Die ondersteuning vir die daarstelling van aksieplanne vir die werwing, mobilisering en motivering van vrywilliger-deelname

Figuur 5.7 toon die noue verband tussen die verhoging van bestuursdeelname en die werwing van vrywilligers in kapasiteitsbou aan. Die deelnemers onderskryf die noodsaaklikheid dat vrywilligers gewerf en betrokke gemaak moet word by die IGO's en dienslewering. Deelnemers lig ook van die probleme uit wat vrywilliger-deelname by IGO's strem. Dit stem ooreen met die bevinding van Swilling en Russell (2001:87) oor die probleme wat NRO's ervaar om vrywilligers te werf en te bestuur.

• **Doelwit 6:**

<u>Ontwikkelingsarea</u>	<u>Gestelde doelwit</u>
Gebrekkige organisatoriese infrastruktuur van IGO's.	Om die IGO's by te staan in die verkryging, aanwending en instandhouding van 'n gebrekkige organisatoriese infrastruktuur.
<p align="center"><u>Kommentaar deur deelnemers</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • “IGO's verkry met die ACVV se insette redelik maklik infrastruktuur deur middel van befondsing. Die uitdaging lê in die aanwending en instandhouding van die toerusting en infrastruktuur, eerder as die verkryging daarvan.” • “Organisatoriese infrastruktuur van IGO's is baie beperk. Die versorgingsoord se elektrisiteitsrekening styg buite verhouding, ten spyte van verskeie besparingsmaatreëls wat die ACVV en die IGO saam instel. Toe ontdek die ACVV dat die versorgingsoord bedags toestemming gee dat die hoërskool langsaan hulle elektriese proppe by die kragpunte van die versorgingsoord mag koppel en sodoende elektrisiteit van die versorgingsoord na die skool herlei (wie se krag afgesny is weens agterstallige betalings van rekeninge). Die IGO-bestuur se verweer was dat die hoërskool vir hulle dieselfde sal doen wanneer hulle rekening weer agterstallig is.” 	

Figuur 5.8: Die bystaan van IGO's in die verkryging, aanwending en instandhouding van 'n organisatoriese infrastruktuur

Die kommentaar deur die deelnemers, soos vermeld in figuur 5.8, bevestig die rede vir die formulering van hierdie doelwit oor organisatoriese infrastruktuur en stem ooreen met die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2005a:20) en Swilling en Russell (2001:87) se beklemtoning dat IGO's ondersteun moet word in die verkryging, aanwending en instandhouding van 'n effektiewe infrastruktuur.

• **Doelwit 7:**

<u>Ontwikkelingsarea</u>	<u>Gestelde doelwit</u>
Publiek se wanpersepsies van IGO's se verhouding tot die staat en effek daarvan op befondsing en ondersteuning.	Om die IGO's se vaardighede m.b.t. bemaking en kommunikasie met die publiek te bewerkstellig en/of te verhoog, met inagnam van die politieke klimaat.
<p align="center"><u>Kommentaar deur deelnemers</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • “Daar is gemeenskappe waar, wanneer subsidie van die staat ontvang word, die gemeenskap onwillig raak om steeds by te dra, aangesien die IGO-bestuur nou befondsing van die staat ontvang en die armes dus die broodnodige geld elders kan aanwend.” • “Wat help om verkeerde persepsies by die publiek aan te spreek, is om gereeld terugvoer te gee oor waarvoor die staatsubsidie aangewend word en watter behoeftes nog geld.” 	

Figuur 5.9: Die ontwikkeling of verhoging van IGO's se vaardighede om te bemak en met die publiek te kommunikeer

Deelnemers kon vanuit praktykervaring voorbeelde noem, soos uitgelig in figuur 5.9, waaruit dit geblyk het dat die publiek se persepsie van IGO's en die IGO's se beskouing van hul afhanklikheid van die staat al dan nie, wel 'n rol speel in die IGO se funksionering en derhalwe in kapasiteitsbou aangespreek behoort te word. Hierdie bevinding stem ooreen met die standpunt van Swilling en Russell (2001:7) dat die publiek se persepsies oor NRO's, vir die doel van hierdie studie spesifiek IGO's, die funksionering van IGO's kan strem.

Uit voorgaande response op die doelwitte, blyk dit duidelik dat die doelwitte soos geformuleer as deel van die konseptuele raamwerk vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, ooreenstem met die aanspreek van die ontwikkelingsareas van IGO's wat deur deur Jeppe (1992) en Swilling en Russell (2001) in hul onderskeie ondersoeke geïdentifiseer is. Die geformuleerde doelwitte word dus as toepaslik en relevant beskou.

5.4.6 Waardes in kapasiteitsbou van IGO's

Die waardes in kapasiteitsbou van IGO's as deel van 'n konseptuele raamwerk sluit direk aan by die doel van kapasiteitsbou van IGO's en gee weer aanleiding gee tot die perspektiewe wat op kapasiteitsbou van toepassing is. Waardes wat Potgieter (1998:39-40) identifiseer as die kernwaardes wat maatskaplike werk onderlê, is benut as die waardes van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies en is verder uitgebrei, naamlik agting en respek vir IGO's as verbruikersstelsel, selfbeskikkingsreg van IGO's, ingesteldheid op verhoudingsbou in dienslewering, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid. Hierdie waardes illustreer gelykheid, demokrasie en maatskaplike geregtigheid soos vereis deur die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997).

Daar is nie in die empiriese studie 'n spesifieke vraag aan deelnemers gestel om die waardes wat in kapasiteitsbou gevolg word, te ondersoek nie. Eerder is die deelnemers se response op die vrae wat verband hou met die doelwitte en die wyse waarop die ACVV se maatskaplike werkers IGO's se kapasiteit bou, benut om afleidings te maak oor die waardes wat kapasiteitsbou van IGO's onderlê. Deelnemers het die waardes in kapasiteitsbou van IGO's onder andere deur die volgende response geïllustreer:

- **Agting en respek:** *"Die ACVV en IGO's is gelyke vennote..."*
"IGO's is waardevolle hulpbronne in baie kwesbare gemeenskappe..."
- **Selfbeskikkingsreg:** *"Keuse van IGO's..."*
"IGO's bepaal behoeftes..."
"Die keuse van terminering berus by die IGO..."
"Ons (ACVV) het nie die reg om vir iemand anders (IGO) te besluit nie..."
- **Ingesteldheid tot verhoudingsbou:** *"Daar word saam besluit oor dienslewering"*
"Ons vat saam hande om die gemeenskap sterker te maak..."
- **Toeganklikheid:** *"Benadeelde gemeenskappe het die reg tot toegang van hulpbronne in hulle eie gemeenskappe."*
- **Maatskaplike geregtigheid:** *"Elke mens het die reg tot gehalte welsynsdienste."*

Die kernwaardes en beginsels van maatskaplike werk (Potgieter, 1998:39-40), soos van toepassing gemaak op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, is bevestig deur die response van die deelnemende maatskaplike werkers.

5.4.7 Perspektiewe in kapasiteitsbou van IGO's

In die voorgestelde konseptuele raamwerk van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies spruit perspektiewe logies voort uit die beleidverwagtinge, doel, doelstellings en waardes wat reeds bepaal is. Die voorafvermelde waardes in kapasiteitsbou het aanleiding gegee tot die keuse van die geïntegreerde vier perspektiewe op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, te wete die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapspektief, die ekologiese sisteemperspektief, die sterkteperspektief en die organisasie-ontwikkelingspektief. Vervolgens word die geskiktheid van elkeen van hierdie perspektiewe ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's ondersoek, na aanleiding van die aangeduide uitlatings van die deelnemers wat tydens die onderhoude geïdentifiseer is.

5.4.7.1 *Maatskaplike ontwikkelingsvennootskapspektief*

Verskeie skrywers beklemtoon die feit dat maatskaplike vennootskappe een van die kern-elemente van ontwikkeling vorm (Cronjé, 1996:43; Ministerie vir Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:17; Patel & Wilson, 2005:283-286). Uit die deelnemers se response is dit duidelik dat vennootskappe tussen die ACVV as formele welsynsorganisasies of maatskaplike diensverskaffers en IGO's in gemarginaliseerde gemeenskappe die grondslag vorm van die kapasiteitsbou soos beskryf in hierdie studie. Kenmerke wat die deelnemers oor die aard van die vennootskappe tussen die ACVV en die IGO's uitgelig het, verwys na die volgende:

- “Gelyke vennote.”
- “Gelyke magsdeling.”
- “Die vrywillige aard van die vennootskap.”
- “Die werklike behoefte om diens te ontvang en diens te lewer.”
- “Hulp deur die ACVV in soverre die IGO's dit toelaat en versoek.”
- “Noodsaaklikheid van `n vrywillige ooreenkoms van een of ander aard.”

Die bemagtiging van besture, die aanleer van vaardighede, die oordra van kennis en die uitbreiding van vermoëns dien as bewys dat die vennootskap tussen die ACVV en IGO's ontwikkeling ten doel het (Cronjé, 1996:38; Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk, 1995:46).

5.4.7.2 *Ekologiese sisteemperspektief*

Die volgende aanhalings van deelnemers wat weergegee word, dui as bewys dat die ekologiese sisteemperspektief `n toepaslike perspektief bied vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies.

Die beginsels van holisme, volhoubaarheid, diversiteit en ekwilibrium onderskryf die ekologiese sisteemperspektief waarvan die volgende response van die deelnemers ter illustrasie van die beginsels dien (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a:9; Ife, 1995:42-43, 46-49; Ministerie vir Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:27; Patel *et al.*, 2005:161-163; Patel, 1998:113-116, 227):

Holisme

- “Die organisasiekultuur van IGO’s stem ooreen met die gemeenskappe waarin hulle dienste lewer.”

Volhoubaarheid

- “Terminering van `n suksesvolle kapasiteitsbouproses vind plaas wanneer die besture van IGO’s selfstandigheid bereik het, wat impliseer dat die IGO oor die vermoë beskik om die dienste te lewer op `n wyse waardeur die hulpbronne (finansies, personeel en behoefte) nie opgebruik word of in wanbalans verval nie.”

Diversiteit

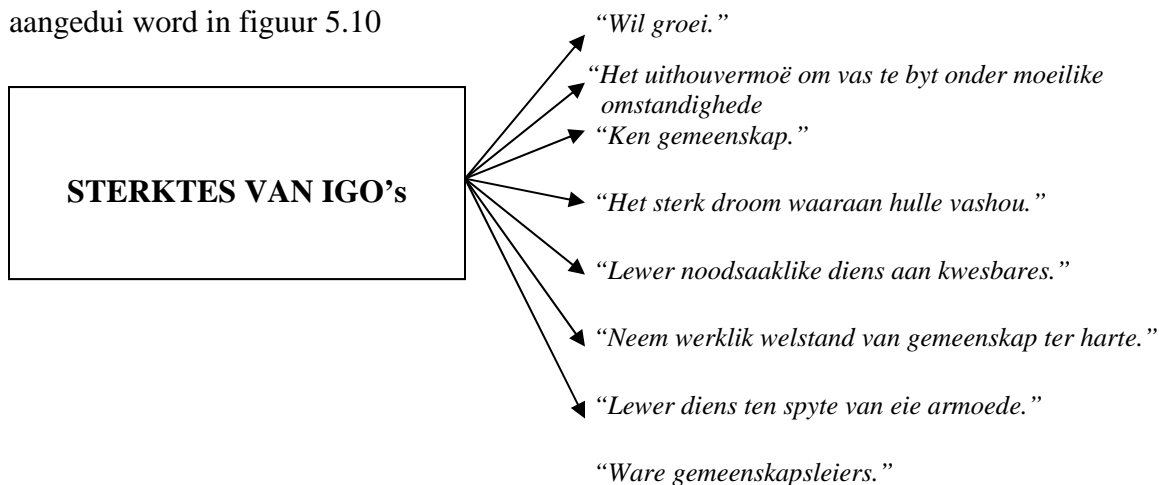
- “Kapasiteitsbou begin by die aangebode situasie en behoeftes wat die IGO’s identifiseer. Die vertrekpunt van dienslewering is dus nie in alle gevalle dieselfde nie.”

Ekwilibrium

- “Om sinvolle en toepaslike kapasiteitsbou toe te pas, behoort die verhouding tussen die ACVV en IGO’s gekenmerk te word deur gelyke magsdeling, geen paternalisme nie en vrywillige deelname en ooreenkomste.

5.4.7.3 Sterkteperspektief

In die sterkteperspektief word partye se vermoëns, talente, vaardighede, hoop en drome, sowel as hulpbronne wat benut kan word, geïdentifiseer (Johnson & Yanca, 2004:13, 61; Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:25-26; Saleebey, 1992:6). Die deelnemers verwoord die sterktes van IGO’s wat in kapasiteitsbou benut kan word, soos aangedui word in figuur 5.10

Figuur 5.10: Verwoording deur deelnemers van sterktes van IGO’s wat in kapasiteitsbou benut kan word

Uit figuur 5.10, wat die bewoording van deelnemers se identifisering van die sterktes van IGO's aandui, kan gesien word dat die sterktes van IGO's in kapasiteitsbou ontdek en positief in die kapasiteitsbouproses benut word.

5.4.7.4 *Organisasie-ontwikkelingsperspektief*

Die organisasie-ontwikkelingsperspektief fokus op die aanbring van beplande en doelmatige verandering in die organisasiestruktuur en -funksionering ten einde die effektiwiteit van die organisasie te verhoog. Hierdie fokus word deur verskeie skrywers beskryf (Baker, 1987:113; Botha, 2000:7; Bradford & Burke, 2004:12; French & Bell, 1995:3, 6, 28-29; Moorhead & Griffen, 1995:475; Robbins, 1996:740-741; Rothwell *et al.*, 1995:7; Shani & Lou, 1996:M17-M19; Worley & Feyerherm, 2003:110-111).

Op die vraag na die maatskaplike werkers se ervaring van die organisasiekultuur van die IGO's wat betrokke is by kapasiteitsbou deur die ACVV, merk deelnemers die volgende op, waaruit afgelei word dat die kultuur van die gemeenskap en die organisasiekultuur van IGO's nou verweef is met mekaar:

- *“Dit is aanvanklik moeilik om die organisasiekultuur van die IGO te identifiseer, moontlik aangesien die IGO selde reeds gevestig is wanneer hulle uitreik na die ACVV om kapasiteitsbou. Die meerderheid van IGO's bestaan aanvanklik uit die versorgers of diensleweraars wat 'n noodsaaklike diens aan kwesbares (kinders of bejaardes) lewer. Na die ACVV se toetrede tot kapasiteitsbou fasiliteer die ACVV die samestelling van 'n bestuur, waarna die ontwikkeling van 'n eie organisasiekultuur 'n aanvang neem.”*
- *“Die organisasiekultuur van IGO's ontwikkel oor tyd heen.”*

Deelnemers het in die ondersoek bevestig dat die grootste fokus van kapasiteitsbou op bestuur is. In hul onderskeie beskrywings van die doel van kapasiteitsbou en die fokus van dienslewering, is bestuur as fokuspunt verskeie kere deur deelnemers herhaal. In die organisasie-ontwikkelingsperspektief vorm bestuur juis die fokuspunt van die kapasiteitsbouproses (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a en 2005b; Ministerie van Welsyns en Bevolkingsontwikkeling, 1997).

5.4.8 **Kapasiteitsbouproses van IGO's**

In die konseptuele raamwerk vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsyns-organisasies word die prosesse gevolg in maatskaplike hulpverlening (Compton &

Galaway, 1994; Hepworth *et al.*, 2006; Miley *et al.*, 2001), geïntegreer met die prosesse van toepassing op organisasie-ontwikkeling (Baker, 1987; Botha, 2000; Bradford & Burke, 2004; French & Bell, 1995; Moorhead & Griffen, 1995; Robbins, 1996; Rothwell *et al.*, 1995; Shani & Lou, 1996; Worley & Feyerherm, 2003). Die proses wat volgens die konseptuele raamwerk in kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies gevolg behoort te word, naamlik die dialoofase, die ontdekkingsfase en die ontwikkelingsfase is geanaliseer deur die deelnemers te versoek om te antwoord op die vraag: "Hoe word die kapasiteit van IGO's gebou?" Aangesien kapasiteitsbou 'n proses is, oorvleuel die fases en is die verloop van die hele proses nie eenmalig en chronologies nie, aangesien daar tussen fases heen en weer beweeg word. Vervolgens word die deelnemers se response oor die proses van kapasiteitsbou uiteengesit.

5.4.8.1 Die dialoofase

Die volgende tabel 5.3 illustreer, na aanleiding van die terugvoer van die deelnemers, die wyses waarop kontak tussen die ACVV as maatskaplike diensverskaffer en die IGO's in die kapasiteitsbouproses bewerkstellig is.

Tabel 5.3: Wyse waarop die ACVV en IGO's by mekaar betrokke geraak het

Wyse waarop die ACVV betrokke geraak het by IGO's	Aantal
➤ Maatskaplike werkers reik uit na IGO's in gemeenskappe	20 (62.4%)
➤ Gemeenskappe versoek self ACVV om kapasiteit te bou	6 (18.8%)
➤ Departement van Maatskaplike Dienste versoek ACVV om kapasiteit van IGO's te bou	4 (12.5%)
➤ Streekdiensterade versoek ACVV om kapasiteit van IGO's te bou	2 (6.3%)
Totaal	32 (100%)

n=32

Uit tabel 5.3 word afgelei dat dit 'n natuurlike proses vir maatskaplike werkers is om tydens gemeenskapsontwikkeling betrokke te raak by IGO's as hulpbronne in daardie gemeenskappe, aangesien die meerderheid (62.5%) op só 'n wyse betrokke geraak het. Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling of Streekdiensterade het net soveel IGO's na die ACVV verwys (6 uit 32 dus 18.8%) met die versoek dat die ACVV hul kapasiteit moet bou as wat die gemeenskappe of IGO's self na die ACVV uitgereik het met die versoek om hul kapasiteit te bou, wat daarop dui dat die ACVV gesien word as

hulpbron in die gemeenskap. Hierdie bevindinge stem ooreen met die fokuspunte wat in die dialoofase aandag geniet, naamlik die bewerkstelling van kontak en die opbou van wedersydse verhoudinge (Miley *et al.*, 2001:99-100; Botha, 2000:7; Burke, 1992:72-77, 171, 270-271; Burke, 2004:423-431; French & Bell, 1995:5-6, 131-132; Moorhead & Griffen, 1995:475; Nel, 2000:96-98; Rothwell *et al.*, 1995:8, 95-102, 105-137, 140-168, 171-2000; Worley & Feyerherm, 2003:98).

5.4.8.2 *Die ontdekkingsfase*

Patel en Wilson (2005:283-286) beklemtoon die noodsaaklikheid van die sluiting van vrywillige samewerkingsooreenkomste tussen diensverskaffers. Miley *et al.* (2001:100) verwys na die sluiting van 'n ooreenkoms as “forming partnerships” en “negotiating a contract for change”. Na aanleiding van die response van die deelnemers oor die ontdekkingsfase waarin 'n samewerkingsooreenkoms tussen die ACVV as formele welsynsorganisasie en die IGO's gesluit word, is die volgende tendense geïdentifiseer:

- ***Die ooreenkoms is oorwegend informeel van aard***

Dit blyk dat die fase waarin die ooreenkoms gesluit word eers volg nadat wedersydse vertroue opgebou is tussen die ACVV en die IGO's – “nadat die ACVV en die IGO 'n paadjie saam gestap het”. Die ooreenkoms blyk informeel en behoeftegedrewe te wees. In die meerderheid van die gevalle wat vermeld is (90.6%), is daar nie formele ooreenkomste tussen IGO's en die ACVV gesluit nie. Die kern van hierdie fase blyk te wees dat daar wel ten minste 'n mondelingse ooreenkoms tussen die ACVV en IGO's gesluit word. In al die gevalle (n=32) het daar vergaderings plaasgevind tussen die maatskaplike werkers en die IGO's en dien die notules van sulke vergaderings as die ooreenkomste tussen die twee partye.

- ***Formele ooreenkomste het 'n bepaalde plek en taak in kapasiteitsbou***

Binne die ACVV blyk daar drie redes te wees wanneer 'n formele samewerkingsooreenkoms tussen die ACVV en die IGO's gesluit word: (1) Wanneer befonders betrokke raak en die ACVV hul verbind het tot sekere aksies en take, byvoorbeeld wanneer fondse van die Loteryraad verkry word; (2) wanneer die IGO se struktuur formeel raak en dienste, soos menslike hulpbronbestuur of sekretariële dienste van die ACVV, ingekoop word; en (3) in gevalle waar IGO's bereid en begerig is om saam met die ACVV die samewerkingsooreenkoms van meet af aan te sluit, byvoorbeeld

waar die Streekdiensteraad 'n klaar voltooide gebou aan die gemeenskap oorhandig en die ACVV versoek om die gemeenskap te help om 'n versorgingsoord te bestuur.

- ***Die sluiting van samewerkingsooreenkomste word as noodsaaklik beskou***

Uit die response van deelnemers kom vier redes na vore wat die noodsaaklikheid van die sluit van samewerkingsooreenkomste in kapasiteitsbou bevestig: (1) Die deelnemers is dit eens dat kapasiteitsbou baie tyd, aandag, insette en energie verg – in die besonder van maatskaplike werkers – maar ook van maatskaplikewerk-besture. Kapasiteitsbou van IGO's is ook 'n uitgawe vir die ACVV, wat reeds finansiële swaar trek. (2) In kapasiteitsbou blyk daar by die IGO's steeds onrealistiese verwagtinge te wees, selfs ten spyte van ooreenkomste en duidelike gesprekvoering daarvoor. Sonder enige ooreenkoms sal die voorkoms van onrealistiese verwagtinge verder verhoog. Hierdie onrealistiese verwagtinge skep wantroue en striem die verhouding tussen die ACVV as diensverskaffer en die IGO as verbruikersstelsel. Die grootste oorsaak van spanning tussen die ACVV en IGO's blyk die IGO's se hantering van finansies en nie-toepassing van gestelde kontrolemaatreëls en geldende praktyke te wees, veral wanneer befondsers se finansies ter sprake is. Ander voorbeelde van onrealistiese verwagtinge word deur die volgende respons weerspieël: *“Geen fondsinsamelingsaksies deur die IGO is nodig nie, aangesien die ACVV vanself ryk is of geld het en dus vir die IGO daarvan moet gee.”*

- ***Deurlopende aard van sluiting van samewerkingsooreenkomste***

Die sluiting van samewerkingsooreenkomste in kapasiteitsbou van IGO's deur die ACVV as formele welsynsorganisasie is deurlopend van aard, kom herhalend voor in vergaderings tussen die ACVV en IGO en vorm dus nie 'n geslote fase in dienslewering nie.

- ***Maatskaplike werkers het 'n bepaalde rol in hierdie fase***

Uit die terugvoer blyk dit dat maatskaplike werkers se rol in die sluit van 'n samewerkingsooreenkoms dié is van die dra van verantwoordelikheid vir die opstel van 'n strategiese plan waarvolgens die kapasiteit van die IGO's gebou word. Die maatskaplike werkers se besture is onlosmakend deel van die kapasiteitsbouproses, maar die maatskaplike werkers moet die plan strategies opstel en meetpunte daarstel.

5.4.8.3 *Die ontwikkelingsfase*

Die reaksies van deelnemers oor die ontwikkelingsfase van kapasiteitsbou van IGO's word in terme van elemente uiteengesit wat ooreenstem met die inhoud van die ontwikkelingsfase soos dit deur Miley *et al.* (2001:102) weergegee word.

- ***Maatskaplike werkers tree op as veranderingsagente***

Maatskaplike werkers vorm die veranderingsagente in die ontwikkelingsfase deur self opleiding te doen, vaardighede te laat aanleer, kennis te deel, hulpbronne te benut en bekend te stel en vaslegging te doen. Wanneer ACVV-takke egter nie oor 'n maatskaplike werker beskik nie, tree die streekverteenwoordiger op as inisieerder van die diens en help die ACVV-tak om 'n maatskaplike werker vir daardie taak aan te stel. Een so 'n voorbeeld is waar 'n ACVV-tak nie oor 'n maatskaplike werker beskik nie, maar uitreikdienste lewer aan 'n informele versorgingsoord vir kinders vanuit die tehuis vir bejaardes. Hierdie versorgingsoord (IGO) se bestuur het gedisintegreer en die gemeenskap het na die ACVV uitgereik om die dienste verder oor te neem. Die streekverteenwoordiger sal in hierdie geval intree; die bestuur lei om saam met die gemeenskap vergaderings te hou, met die Streekdiensteraad te onderhandel en befonders te nader om fondse vir die aanstelling van 'n maatskaplike werker.

- ***Begin op die vlak van die verbruikersisteem***

Dit is noodsaaklik dat die standaarde en behoeftes van die IGO's dienslewering dryf. Soos een van die deelnemers dit stel: *“Die maatskaplike werkers begin die proses by die IGO's se behoeftes en daarom is die fokus van toetrede aanvanklik meestal die dienslewering self.”* Die ACVV benut dikwels ACVV-fasiliteite waarheen bestuurslede en personeel van IGO's geneem word om te sien hoe die ACVV dienste lewer en om hul gedagtes te prikkel en leëwêrelde te verbreed. Opleidingsgeleenthede tussen ACVV-personeel en personeel van IGO's waar die ACVV betrokke is met kapasiteitsbou, vind ook gereeld plaas. Die ACVV benut weer hierdie geleenthede om uit te reik en by IGO's te leer oor dienslewering.

- ***Oefening***

Oefening en praktykleiding vorm onlosmakend deel van die ontwikkelingsfase vanweë die talryke ontwikkelingsareas wat IGO's in gemarginaliseerde gemeenskappe ervaar. Een deelnemer stel dit soos volg: *“Oefening vorm driekwart van waarmee ons in kapasiteitsbou besig is.”* Die besture van IGO's versoek gereeld hulp en leiding wanneer situa-

sies voorkom wat die IGO's onseker laat voel of nie weet hoe om te hanteer nie. 'n Deelnemer lewer soos volg daaroor kommentaar: *“Daar bestaan 'n tipe informele soort mentorskap. Wanneer IGO's en individue in gemarginaliseerde gemeenskappe hulp benodig om 'n diens te lewer, vra hulle die ACVV soos en wanneer nodig om raad en advies.”* Kapasiteitsbou blyk praktykgedrewe te wees. Een so 'n voorbeeld van praktiese hulp is waar die IGO die maatskaplike werker versoek het om die bestuur op te lei voor die hou van keuringsonderhoude met die oog op die aanstelling van personeel. Na die opleiding het die bestuur die werker versoek om by die eerste rondte van onderhoudvoering teenwoordig te wees en daarna kommentaar te lewer oor hul onderhoudvoering. Ook beskou die deelnemers die inoefening van vaardighede en kennis as van deurslaggewende belang in kapasiteitsbou. Baie aandag en moeite word aan bestuursleiding bestee, deurdat die ACVV-vrywilligers as aktiewe rolmodelle in bestuur benut word. In terme van hierdie benadering dien die bestuurslede van beide IGO's en die ACVV wedersyds op mekaar se bestuure en word die geleentheid benut vir die oefening van vaardighede, die dien as rolmodelle en praktykleiding.

- ***Opleiding***

Die deelnemende maatskaplike werkers benut hulpbronne in die gemeenskap om personeel van IGO's in dienslewering op te lei. Dit vind veral plaas by voorskoolde versorgers wat gestuur word na opleidingsbronne, sodat hulle vaardighede en kennis kan verhoog en die kwaliteit van hul diens daardeur verbeter. In een geval het opleiding gelei tot die loopbaanontwikkeling van een dame vanaf skoonmaker na hoof van die versorgingsoord.

- ***Die nakoming van kontrolemaatreëls***

Die benutting van kontrolemaatreëls in die bestuur van dienste blyk vir die IGO's 'n groot uitdaging te wees en veroorsaak in die praktyk dikwels 'n hindernis in die verhouding tussen die ACVV en IGO's. Een deelnemer som dit só op: *“IGO's wil nie ervaar dat hulle gekontroleer word nie en wil dikwels nie self kontroles inbou nie!”* Die kontrolemaatreëls waarna verwys word sluit onder andere die volgende in: Die noukeurige uitreik van kwitansies, die boekhouding van alle uitgawes en hou van alle fakture; die byhou van voorraadregisters; en die verklaring van belange van bestuurslede en personeel. Armoede in gemarginaliseerde gemeenskappe en die gepaardgaande kultuur blyk 'n belangrike rol te speel in IGO's se sienswyses oor kontrolemaatreëls. Een voorbeeld wat dit illustreer, is dié van 'n versorgingsoord wat 'n gereelde skenking van

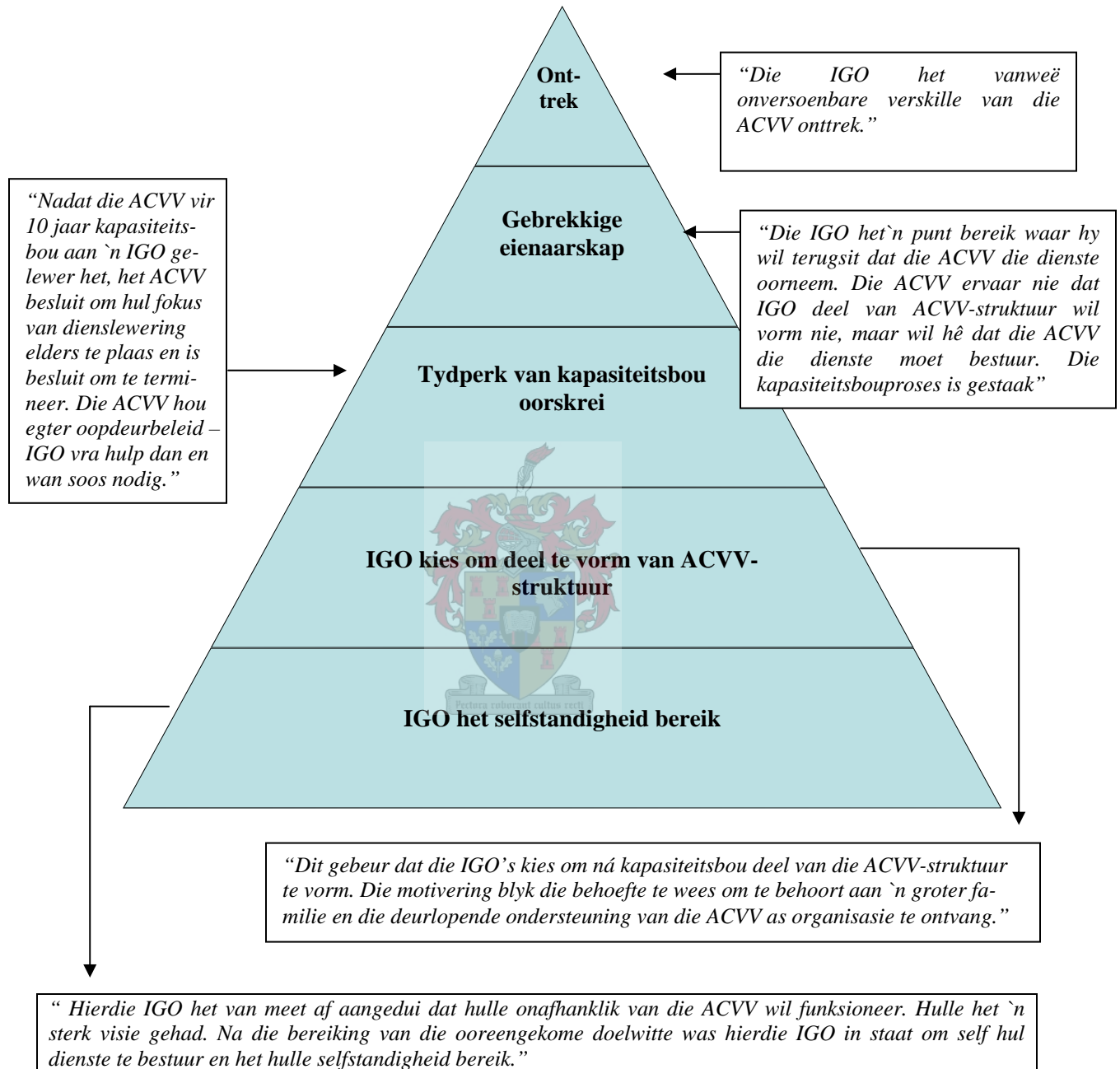
blikkieskos kry en waarvan die personeel openlik van die blikkies huis toe neem. Hulle standpunt is dat die kinders in die versorgingsoord gevoed word en dat dit onregverdig is dat hulle eie kinders tuis en in die straat moet honger ly wanneer daar genoeg is om almal te voed. Indien die blikkieskos die volgende dag vir die kinders in die versorgingsoord te min sou wees, is dit ook in orde, aangesien almal dan ten minste die vorige dag genoeg gehad het om te eet.

- ***Aanvaarding van eienaarskap***

Dit gebeur soms dat die IGO's, wat op dienslewering ingestel is, op 'n stadium terugstaan en verwag dat die ACVV die dienste moet bestuur. 'n Reaksie van 'n deelnemer in hierdie verband som dit só op: “ *Dit is asof die gemeenskap nie betrokke wil wees by die hele proses van dienslewering én bestuur nie. Ons moet hulle egter heeltyd daaraan herinner dat dit die gemeenskap self se verantwoordelikheid is om hierdie dienste te bestuur. Hulle vra dikwels dat die ACVV eerder dit (die bestuur van dienste) moet doen.*”

5.4.8.4 ***Terminering***

Uit die terugvoer van die deelnemers blyk daar verskeie redes te bestaan wanneer die terminering van kapasiteitsbou deur die ACVV wel plaasvind. Anders as die proses van Miley *et al.* (2001:103-104) wat vir kapasiteitsbou voorgestel word, word terminering vir die doeleindes van hierdie studie by die kapasiteitsbouproses ingesluit. Vervolgens word die redes vir terminering, soos geïdentifiseer in tendense, in die volgende figuur 5.11 aangedui, tesame met toepaslike voorbeelde uit die reaksies van die deelnemers:

Figuur 5:11: Redes vir die terminering van kapasiteitsbou van IGO’s

Terminering blyk in sommige gevalle ’n relatiewe begrip te wees. Twee deelnemers se opmerkings illustreer die relatiewe aard van terminering: “Die ACVV hou dikwels ’n oopdeurbeleid met IGO’s. As gevolg van die groot aantal ontwikkelingsareas, word daar

nie dikwels oorbeweeg tot die volgend fase wat terminering van kapasiteitsbou sou beteken nie. Terminering dui nie noodwendig op volhoubaarheid nie, maar volhoubare funksionering van IGO's bly die doel of strewe van kapasiteitsbou. Volhoubare ontwikkeling is een van die beginsels wat die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997:16-17) nastreef. Dit is nie die doel van hierdie studie om die volhoubaarheid van die kapasiteitsbouproses te toets nie. Tog is dit 'n realiteit dat alle kapasiteitsbouprosesse nie suksesvol in volhoubaarheid is nie. So byvoorbeeld verklaar dr Z.T.S. Skweyiya, nasionale Minister van Maatskaplike Ontwikkeling, in sy begrotingstoespraak in 2005 (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005c:3-4) dat die Departement se kapasiteitsbouproses in terme van die registrasie van nie-winsgerigte NRO's nie suksesvol blyk te wees nie, vanweë die groot aantal NRO's – wat IGO's insluit – wat nog nie op daardie stadium as nie-winsgerigte organisasies geregistreer was nie.

5.4.9 Metodes in kapasiteitsbou van IGO's

Die deelnemers het spesifiek aangedui dat kapasiteitsbou 'n deurlopende proses is wat dikwels heen en weer tussen fases beweeg en met verskillende teikensisteme te doen het (bestuur, personeel, vrywilligers, gemeenskap, verbruikers, verwante van verbruikers, ander hulpbronne in die gemeenskap en diensverskaffers), wat die benutting van verskillende metodes vereis, soos bevestig deur Miley *et al.* (2001:104-113).

Die metodes kom op verskillende vlakke van hulpverlening in maatskaplike werk voor. Hepworth *et al.* (2006:26), Miley *et al.* (2001:11-12) en Zastrow (1999:22-24) verwys hierna as die mikro- messo-, makrovlak en die professionele vlak. Die metodes in kapasiteitsbou van IGO's kom ook op die genoemde vlakke van hulpverlening voor. Die volgende terugvoer na aanleiding van response van deelnemers illustreer die vlakke in kapasiteitsbou van IGO's:

- Op die mikrovlak: 'n Voorsitter van 'n IGO versoek dat sy bygestaan en voorberei moet word om met ontstoke ouers van die kinders in die versorgingsoord in gesprek te tree.
- Op die messorvlak: Die bestuur van 'n IGO word bemaagtig om korrekte vergaderingsprosedures te handhaaf.
- Op die makrovlak: Daar word onderhandel met munisipaliteite oor die nakoming van klaringsvereistes vir registrasie as versorgingsoorde.

- Professionele vlak: Gesondheidsinspekteurs kan bemagtig word om die realiteite van ontwikkelingswerk in benadeelde gemeenskappe te versoen met munisipale gesondheidsvereistes.

5.4.10 Rolle van maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's

Die rolle wat maatskaplike werkers in enige hulpverlening of dienslewering vertolk, dui op die verwagte of voorgeskrewe werkwyse van 'n maatskaplike werker in 'n bepaalde situasie (Vaktaalkomitee, 1995:56). Miley *et al.* (2001:14-21) se klassifikasie van rolle is benut om die mees beduidende rolle wat maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's vertolk, aan te dui en te klassifiseer. Dit is naamlik die rolle van fasiliteerder en instaatsteller in die konsultasiefunksie, die rolle van makelaar en mediator in die hulpbronbestuursfunksie, en die rolle van opvoeder en deskundige in die opvoedingsfunksie. In die volgende figuur 5.12 word die mededelings van die deelnemers oor die rolle van maatskaplike werkers in kapasiteitsbou van IGO's aan die hand van hulle response geïllustreer en met literatuurverwysings vergelyk.

Rolle met opsommende kerntake i.t.v. funksies	Voorbeelde deur deelnemers van die toepassing van maatskaplike werkers se rolle in kapasiteitsbou van IGO's
<p><u>Konsultasiefunksie:</u> Instaatsteller</p> <ul style="list-style-type: none"> • Help besture om behoeftes te verwoord. • Help besture om ontwikkelingsareas te identifiseer. 	<p><i>“Wys die IGO hoe om voor te berei vir onderhandelinge met die staat, sien hoe die onderhandelinge plaasvind en doen mee aan die onderhandelinge.”</i> Bronne: Compton en Galaway (1994: 340); Miley <i>et al.</i> (2001: 15-16); Zastrow(2004: 534).</p>
<p>Fasiliteerder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skep van ondersteunende atmosfeer. • Bied stimulasie. • Ontwikkel hulpbronne. 	<p><i>“Die gemeenskap sukkel om `n bestuur te kies. Die maatskaplike werker verduidelik vir die gemeenskap die noodsaaklikheid van hul bydraes en fasiliteer hulle tot `n demokratiese verkiesing.”</i> Bronne: Engelbrecht (1997: 157); Hepworth <i>et al.</i> (2006: 398-399); Miley <i>et al.</i> (2001: 16); Vaktaal-komitee (1995: 15).</p>
<p><u>Hulpbron bestuursfunksie:</u> Makelaar (tussenganger)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bystaan in benutting van ander hulpbronne. • Bring in aanraking met ander segmente van gemeenskap. 	<p><i>“Wanneer die munisipaliteit nie `n finansiële toekenning aan die IGO maak nie, tree die maatskaplike werker saam met die IGO in gesprek met die munisipaliteit wat lei tot `n herooring van die aansoek om befondsing.”</i> Bronne: Compton en Galaway (1994: 429-430); French en Bell Jr (1995: 113); Hepworth <i>et al.</i> (2006: 28); Zastrow (2004: 104).</p>
<p>Mediator (bemiddelaar)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingryping om konflik of dispuut op te los waarby IGO betrokke is. 	<p><i>“Die maatskaplike werker tree in en tree as mediator op wanneer bestuursprobleme en konflik oorspoel na die ouers van die kinders in die versorgingsoord en openbare konflik veroorsaak.”</i> Bronne: Compton en Galaway (1994: 433); Engelbrecht (1997: 158); Garvin en Thorpman (1998: 122); Vaktaalkomitee (1995: 6, 45); Zastow (2004: 78).</p>
<p><u>Opvoedingsfunksie:</u> Opvoeder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorsien inligting. • Gee advies. • Onderrig. • Leer probleemoplossende tegnieke aan. 	<p><i>“Aan die hand van praktiese voorbeelde en foto's word die bestuur en personeel opgelei oor die tipe mishandelings wat onder bejaardes voorkom. Die IGO word aangemoedig om hul ervaringe en kennis te deel.”</i> Bronne: Compton en Galaway (1994: 432); Vak-Taalkomitee (1995: 47-48); Zastrow (2004: 78).</p>
<p>Deskundige</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adviseer oor struktuur van organisasie en bestuur. • Adviseer oor verantwoordelikhede van bestuurslede. • Adviseer oor doelwitformulering, ens. 	<p><i>“Die bestuur word geadviseer oor wyses waarop die dienste geëvalueer kan word en word gelei om `n eenvoudige evalueringstelsel vir dienslewering daar te stel.”</i> Bronne: Engelbrecht (1997: 156-157); Zastrow (2004: Lewis <i>et al.</i> (2001: 282-285).</p>

Figuur 5:12: Rolle wat maatskaplike werkers in die kapasiteitsbouproses kan vervul

Uit voorgaande figuur 5.12 word praktiese voorbeelde uitgelig van die onderskeie rolle wat maatskaplike werkers in die kapasiteitsboupromes kan vervul. Daaruit blyk dat die rolle van instaatsteller, fasiliteerder, makelaar, mediator, opvoeder en deskundige wel voorkom in die kapasiteitsbou van IGO's en dus as geskikte rolle beskou kan word.

5.5 SAMEVATTING

Hierdie hoofstuk het ten doel gehad om kapasiteitsbou van IGO's deur die ACVV as formele welsynsorganisasies beter te begryp, sodat riglyne verskaf kan word oor kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies. Samevattend is in hierdie empiriese hoofstuk bevind dat die praktyk die konseptuele raamwerk vir kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, soos geformuleer in die vorige hoofstukke na aanleiding van die literatuur wat bestudeer is, ondersteun. Dit sluit dus die doel en doelwitte, waardes, perspektiewe, proses, metodes en rolle van maatskaplike werkers in. In die volgende hoofstuk sal gevolgtrekkings en aanbevelings gemaak word oor die kapasiteitsbou van IGO's deur maatskaplike werkers van die ACVV op grond van die voorgaande literatuur- en empiriese ondersoek.

HOOFTUK SES

GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

6.1 INLEIDING

Vir die doeleindes van hierdie studie is aanvanklik 'n literatuurstudie gedoen waartydens kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies verken en beskryf is. Daar is gefokus op die kenmerke en strukture van maatskaplike diensverskaffers, in die besonder op formele welsynsorganisasies en IGO's (hoofstuk 2). Wetgewing en beleidskifte is ondersoek om lig te werp op die regering se perspektief op kapasiteitsbou van IGO's en veral watter rol formele welsynsorganisasies daarin moet of behoort te speel (hoofstuk 3). 'n Konseptuele raamwerk is geformuleer aan die hand waarvan kapasiteitsbou van IGO's deur maatskaplike werkers in diens van formele welsynsorganisasies ondersoek is. Hierdie konseptuele raamwerk bestaan uit die beleidsvereistes, doel en doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's (hoofstuk 3) en waardes, perspektiewe, proses en metodes van kapasiteitsbou en die rolle wat maatskaplike werkers daarin kan vertolk (hoofstuk 4).

Die literatuurstudie is as grondslag benut om die kapasiteitsbou van IGO's deur maatskaplike werkers van die ACVV deur middel van 'n gevallestudie te ondersoek. Vir die doeleindes van die empiriese ondersoek is van kwalitatiewe onderhoude deur middel van die benutting van 'n semigestruktureerde onderhoudskedule (Bylaag A tot hierdie navorsingsverslag) gebruik gemaak. Deur middel van die literatuurstudie en die empiriese ondersoek is gepoog om kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies in Suid-Afrika te verken en te beskryf. Vanweë die interverweefdheid van die konstrakte in die konseptuele raamwerk wat vir die doeleindes van hierdie studie saamgestel is, word die kernbevindinge vanuit die literatuur- en empiriese ondersoek, gevolgtrekkings en aanbevelings daaromtrent gevolglik geïntegreerd aangebied om koherensie te verseker.

Aanbevelings wat gedoen word, word in ooreenstemming met en met inagneming van die huidige ontwikkelinge, die paradigmaverskuiwing, beperkte beskikbaarheid van finansiële bronne en die bestaande infrastruktuur van die maatskaplikewerk-professie gedoen. Bewustheid bestaan ten opsigte van die Suid-Afrikaanse regering se verbintenis tot die herstrukturering van maatskaplike diensverskaffers in die welsynstruktuur, die versnelling van maatskaplike ontwikkeling van kwesbares en gemarginaliseerdes, en die

onderneming tot vennootskappe met ook die formele welsynsektor. Die aanbevelings word dus gedoen in ooreenstemming met die gees van hierdie verbintenis.

Vervolgens word die bevindings, gevolgtrekkings en aanbevelings aangebied in die aangetoonde temas of afdelings. Die bevindings wat verkry is uit die literatuur wat bestudeer is en die inligting wat verkry is uit die empiriese ondersoek, sal samevattend en geïntegreerd aangebied word ten einde die koherensie met die gevolgtrekkings en aanbevelings te bevorder. Vanweë die interverweefdheid van die aanbevelings word daardie aanbevelings wat op meer as een afdeling van toepassing is, onder die afdeling “Algemene geïntegreerde aanbevelings” in punt 6.10 van hierdie hoofstuk bespreek.

6.2 IMPAK VAN WETGEWING EN BELEIDSVEREISTES OP KAPASITEITSBOU VAN IGO’S DEUR FORMELE WELSYNSORGANISASIES

Die impak van wetgewing en beleidsvereistes op kapasiteitsbou van IGO’s deur formele welsynsorganisasies word vervolgens aan die hand van die bevinding, gevolgtrekkings en aanbevelings bespreek.

6.2.1 Bevinding

Uit die literatuur- en empiriese ondersoek word die volgende bevinding gemaak:

Daar is drie beleidsraamwerke wat die regering se perspektief op IGO’s se rol en funksionering as maatskaplike diensverskaffers aandui. Hierdie beleidskifte is die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997), die Wet op Organisasies sonder Winsoogmerke (Republiek van Suid-Afrika, 1997) en die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid vir diensverskaffers (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005a). In hierdie studie is aangetoon dat die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se diensleweringmodel (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2005b) nie in berekening gebring word nie, vanweë hierdie studie se fokus op bestuur eerder as dienslewering. Die Witskrif vir Welsyn (Ministerie van Welsyn en Bevolkingsontwikkeling, 1997) lê die grondslag vir die maatskaplike hervorming en ontwikkeling wat in Suid-Afrika moet plaasvind. Die Wet op Organisasies sonder Winsoogmerke (Republiek van Suid-Afrika: 1997) is ingestel met die doel om nie-winsgerigte organisasies te ondersteun, ’n administratiewe raamwerk of struktuur daar te stel waarbinne hulle kan funksioneer en om verantwoordbaarheid aan die hand te werk. Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling stel in sy

beleidsdirektief oor sy finansieringsbeleid vir diensverskaffers (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling: 2005a) homself ten doel om die finansiering van diensverskaffers in die sektor van maatskaplike ontwikkeling te rig, transformasie te fasiliteer en hulpbronne te herlei na die informele gemeenskapsgebaseerde welsynsektor.

6.2.2 Gevolgtrekkings

Vanuit voorgaande bevinding word die volgende gevolgtrekkings gemaak:

- (a) Die volgende ooreenstemmende temas wat vir hierdie studie van belang is, kom in al drie voorgaande beleidsdokumente voor: Maatskaplike dienslewering fokus op die kwesbares en gemarginaliseerde gemeenskappe; IGO's as waardevolle hulpbronne in gemarginaliseerde gemeenskappe moet gevestig, ontwikkel en versterk word; basiese vereistes word gestel waaraan maatskaplike diensverskaffers moet voldoen om verantwoordbaarheid en effektiewe benutting van finansiering te illustreer; en kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies bied aan die staat 'n geleentheid tot die herstrukturering van die maatskaplike diensleweringstelsel deur onder andere die transformasie van die formele welsynsektor.
- (b) Aangesien die Witskrif vir Welsyn die benadering tot dienslewering in die welsynsektor verskuif van maatskaplike behandeling na 'n ontwikkelingsgerigte diensleweringstelsel, sal die verskuiwing in benadering ook in die kapasiteitsbou van IGO's weerspieël moet word.
- (c) Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling sal in vennootskap met die formele welsynsektor meetpunte moet stel ten opsigte van kapasiteitsbou, sodat duidelikheid verkry kan word oor die staat se verwagtinge ten opsigte van kapasiteitsbou van IGO's en die formele welsynsektor die geleentheid gebied word om daarvoor met die staat daarvoor te onderhandel.

6.2.3 Aanbevelings

Uit die voorgaande gevolgtrekkings word die volgende aanbevelings gemaak:

- (a) Kapasiteitsbou van IGO's deur die ACVV as formele welsynsorganisasie behoort ten doel te hê om IGO's te ondersteun om as hulpbronne effektiewe en verantwoordbare dienste aan gemarginaliseerde gemeenskappe te lewer.

- (b) Kapasiteitsbou van IGO's vorm onlosmakend deel van die breër welsynsbeleid en welsynsisteem in Suid-Afrika en moet aan dieselfde beginsels en riglyne as ander vorme van maatskaplike dienslewering voldoen. As vertrekpunt van kapasiteitsbou vanuit die vernuwende benadering sal kapasiteitsbou dus bemagtiging eerder as hulpverlening tot gevolg hê, waarin beide die formele welsynsorganisasies (wat die kapasiteit bou) en die IGO's (wie se kapasiteit gebou word) gelyke vennote moet wees.
- (c) Die ACVV as formele welsynsorganisasie behoort na sy besluit om betrokke te raak by die kapasiteitsbou van IGO's, as deel van sy indiensopleiding van maatskaplike werkers en voortgesette supervisie/konsultasie, inligting aan maatskaplike werkers beskikbaar te stel oor die volgende beleidskrifte wat direk op kapasiteitsbou van IGO's impakteer:
- die Wet op Organisasies sonder Winsoogmerke (1997) en die gepaardgaande regulasies, gedrags- en praktykkodes van die Direktoraat van Nie-winsgerigte Organisasies van die Departement van Maatskaplike Dienste, met spesifieke verwysing na die registrasievereistes as nie-winsgerigte organisasies wat die eerste stap vorm om vir staatsfinansiering te kwalifiseer;
  - inligting oor die wyse waarop die Witskrif vir Welsyn (1997) en die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se finansieringsbeleid vir maatskaplike diensverskaffers (2005a) op kapasiteitsbou van IGO's impakteer; en
  - ander wetgewing en beleidskrifte wat gepubliseer word en betrekking het op kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies.

6.3 KENMERKE VAN IGO

Die kenmerke van IGO's word vervolgens aan die hand van die bevinding, gevolgtrekking en aanbeveling bespreek.

6.3.1 Bevinding

Uit die literatuur- en empiriese ondersoek word die volgende bevinding gemaak:

IGO's as maatskaplike diensverskaffers voldoen aan die kenmerke wat in die literatuur aan hierdie groep diensverskaffers toegeskryf word: Hulle is nie-winsgerig; hulle berus op 'n vrywilliger-grondslag; hulle is in 'n mate gestruktureerd en georganiseerd; en hulle

fokus op dienslewering. Die beskrywing van IGO's in terme van hul georganiseerdheid en gestruktureerdheid skep egter soms verwarring vir maatskaplike werkers op grondvlak wanneer daar onderskei moet word tussen IGO's en maatskaplike netwerke wat deel van gemeenskappe vorm, asook tussen IGO's en gemeenskapsprojekte van formele welsynsorganisasies. IGO's lewer dienste aan gemarginaliseerde gemeenskappe en is goed geposisioneer in daardie gemeenskappe om die direkte nood van gemeenskappe aan te spreek.

6.3.2 Gevolgtrekking

Vanuit voorgaande bevinding word die volgende gevolgtrekking gemaak:

Daar blyk op grondvlak 'n dun skeidslyn te bestaan tussen IGO's en ander entiteite. Eerstens tussen IGO's en maatskaplike netwerke wat deel van gemeenskappe vorm, aangesien dit dikwels voorkom dat die een of twee vroue wat aanvanklik eiehandig die diens aan die gemeenskap gelewer het, selfs na die stigting van die bestuur (wat dus dan die IGO vorm) dikwels voortgaan om deurlopend die dienste te bestuur en te lewer. Tweedens tussen IGO's en gemeenskapsprojekte van formele welsynsorganisasies, aangesien dit dikwels voorkom dat IGO's aanvanklik as gemeenskapsprojekte van formele welsynsorganisasies geïnisieer word en funksioneer. Die gevolgtrekking word gemaak dat die onderskeidende kenmerk as IGO die keuse behoort te wees wat uitgeoefen word om óf deel te wil vorm van die formele welsynsorganisasie (dit word dan as gemeenskapsprojek gereken) óf om onafhanklik van die welsynsorganisasie te funksioneer (dit word dan as 'n IGO beskou).

6.3.3 Aanbeveling

Uit die voorgaande gevolgtrekking word die volgende aanbeveling gemaak:

Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling behoort toe te sien dat die kapasiteitsbouproms van IGO's waarby formele welsynsorganisasies betrokke is, aan die hand van ontwikkelingsbeginsels geskied. Hierdie keuse om óf onafhanklik van die ACVV te funksioneer óf om as 'n projek by die ACVV in te skakel, behoort by die IGO self te berus. Die IGO se behoefte aan inskakeling by 'n formele welsynsorganisasie behoort die deurslag te gee tot die statusverklaring as IGO of gemeenskapsprojek van 'n formele welsynsorganisasie.

6.4 DOEL EN DOELWITTE VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S

Die doel en doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's word vervolgens aan die hand van die bevinding, gevolgtrekkings en aanbeveling bespreek:

6.4.1 Bevinding

Uit die literatuur- en empiriese ondersoek word die volgende bevinding gemaak:

Die doel van kapasiteitsbou van IGO's word gesien as die verhoging van die funksionering van IGO's, sodat hulle as effektiewe en verantwoordbare hulpbronne vir gemarginaliseerde gemeenskappe bestuur kan word en volhoubare dienste kan lewer aan mense in nood in gemarginaliseerde gemeenskappe.

Die doelwitte van kapasiteitsbou van IGO's vloei voort uit die geformuleerde doelstelling en spreek die ontwikkelingsareas van IGO's wat hulle tans daarvan weerhou om staatsfinansiering te bekom, direk aan. Die volgende doelwitte word vir kapasiteitsbou van IGO's gestel: Om IGO's te ondersteun in hul aansoek om registrasie as nie-winsgerigte organisasies; om die kennis en vaardighede van IGO's te verhoog om finansiering te bekom en dit doelmatig en verantwoordbaar aan te wend; om die georganiseerdheid van IGO's te bewerkstellig en/of te verhoog; om die bestuursdeelname en bestuurskapasiteit van IGO's te verhoog; om IGO's te ondersteun in die daarstelling en uitvoering van aksieplanne vir die werwing, mobilisering en motivering van vrywilliger-deelname; om die IGO's by te staan in die verkryging en aanleer van vaardighede vir die aanwending en instandhouding van 'n gebrekkige organisatoriese infrastruktuur; en om IGO's se vaardighede met betrekking tot bemaking en kommunikasie met die publiek te bewerkstellig en/of te verhoog.

6.4.2 Gevolgtrekkings

Vanuit voorgaande bevinding word die volgende gevolgtrekkings gemaak:

- (a) Die doelstelling van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasie moet aansluit by die regering se perspektief op die welsynsisteem en benadering tot maatskaplike dienste. Gelyke magsdeling, gelyke vennootskappe en ontwikkeling ter versterking van die welsynsnetwerk blyk dus ook in kapasiteitsbou van IGO's deurslaggewend te wees.
- (b) Die doel van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies wat vanuit beleidskrifte in hierdie studie gestel word, stem ooreen met die doel wat

deelnemende maatskaplike werkers van die ACVV identifiseer vir kapasiteitsbou van IGO's. Die gevolgtrekking word gemaak dat die ACVV die algemene ontwikkelingsgerigte perspektief en die vereistes vir dienslewering soos onder andere uiteengesit in die Witskrif vir Welsyn navolg.

- (c) Die bereiking van die gestelde doelwitte vir kapasiteitsbou, wat voortvloei uit die geformuleerde doelstelling daarvoor, sal tot gevolg hê dat IGO's staatsfinansiering kan bekom en daardeur meer volhoubaar word. Dít sal op sigself weer daartoe lei dat IGO's as hulpbronne bydra tot die ontwikkeling van gemarginaliseerde gemeenskappe. Aangesien die gestelde doelwitte ooreenkom met die geïdentifiseerde ontwikkelingsareas van IGO's, word die gevolgtrekking gemaak dat dit inderwaarheid daardie ontwikkelingsareas is wat veroorsaak dat IGO's nie kwalifiseer vir staatsfinansiering in terme van die neergelegde staatsvoorskrifte nie.
- (d) Die doel en doelwitte wat vir die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies gestel word, stem ooreen met die basiese doel en doelwitte van dienslewering deur formele welsynsorganisasies teenoor hulle eie takke.

6.4.3 Aanbeveling

Vanuit die voorgaande gevolgtrekking word die volgende aanbeveling gemaak:

Kapasiteitsbou van IGO's in Suid-Afrika deur formele welsynsorganisasies soos die ACVV sowel as ander maatskaplikewerk-diensverskaffers, behoort altyd te voldoen aan die breër welsynsbeleid wat geldend is op daardie tydstip. Tans moet die fokus wees op maatskaplike hervorming en die herstrukturering van die welsynsektor ten einde die behoeftes en nood van gemarginaliseerde gemeenskappe effektief te kan aanspreek.

6.5 WAARDES VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO's

Die waardes van kapasiteitsbou van IGO's word vervolgens aan die hand van die bevinding, gevolgtrekking en aanbeveling bespreek.

6.5.1 Bevinding

Uit die literatuur- en empiriese ondersoek word die volgende bevinding gemaak:

Die waardes van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies, net soos die doel en doelwitte daarvan, stem ooreen met die algemene benadering tot maatskaplike dienslewering in Suid-Afrika, soos veral beskryf in die Witskrif vir Welsyn as die primêre beleidsdokument wat die grondslag van maatskaplike welsynsdienste in Suid-

Afrika vorm. In die besonder rig die volgende waardes die kapasiteitsbou van IGO's, naamlik agting en selfrespek, selfbeskikkingsreg, ingesteldheid op verhoudingsbou, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid.

6.5.2 **Gevolgtrekking**

Vanuit die voorgaande bevinding word die volgende gevolgtrekking gemaak:

Die waardes van agting en selfrespek, selfbeskikkingsreg, ingesteldheid op verhoudingsbou, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid onderlê die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies te onderlê. Hierdie waardes gee op sigself uitdrukking aan die beginsels van gelykheid, demokrasie en maatskaplike geregtigheid, wat ingevolge die Witskrif vir Welsyn alle maatskaplike welsynsdienste behoort te kenmerk.

6.5.3 **Aanbeveling**

Uit die voorgaande gevolgtrekking word die volgende aanbeveling gemaak:

Die relevansie van kapasiteitsbouprogramme van IGO's deur die ACVV sowel as ander diensverskaffers, behoort gemeet te word aan die mate waartoe die kapasiteitsbouprogramme uitdrukking gee aan die waardes van agting en selfrespek, selfbeskikkingsreg, ingesteldheid op verhoudingsbou, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid, as verteenwoordigende en relevante waardes in maatskaplike dienslewering.

6.6 **PERSPEKTIEWE IN KAPASITEITSBOU VAN IGO's**

Die perspektiewe van kapasiteitsbou van IGO's word vervolgens aan die hand van die bevinding, gevolgtrekking en aanbeveling bespreek.

6.6.1 **Bevinding**

Uit die literatuur- en empiriese ondersoek word die volgende bevinding gemaak:

Voortspruitend uit die voorgaande waardes, vind die volgende geïdentifiseerde perspektiewe van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies op 'n geïntegreerde wyse neerslag: Die maatskaplike ontwikkelingsvennootskapspektief lig die vennootskappe tussen die formele welsynsorganisasie en IGO asook ontwikkeling uit; die ekologiese sisteemperspektief laat die beginsels van holisme, volhoubaarheid, diversiteit en ekwilibrium tot uiting kom en laat IGO's se status as hulpbronne in

gemeenskappe sentraal staan; die sterkteperspektief plaas die fokus op die erkenning en benutting van die sterktes van IGO's; en die organisasie-ontwikkelingsperspektief fokus op die aanbring van volhoubare en beplande verandering aan die hand van 'n bepaalde proses.

6.6.2 **Gevolgtrekking**

Vanuit die voorgaande bevinding word die volgende gevolgtrekking gemaak:

In kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies kom die waardes van agting en selfrespek, selfbeskikkingsreg, ingesteldheid op verhoudingsbou, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid tot uiting in die maatskaplike ontwikkelingsvennootskaps-, ekologiese sisteem-, sterkte- en organisasie-ontwikkelingsperspektief.

6.6.3 **Aanbeveling**

Vanuit die voorgaande gevolgtrekking word die volgende aanbeveling gemaak:

Wanneer die ACVV die kapasiteit van IGO's bou, behoort in die kapasiteitsbouproses die maatskaplike ontwikkelingsvennootskaps-, ekologiese sisteem-, sterkte- en organisasie-ontwikkelingsperspektief nagevolg te word.

6.7 **PROSES VAN KAPASITEITSBOU VAN IGO's**

Die proses van kapasiteitsbou van IGO's word vervolgens aan die hand van die bevinding, gevolgtrekkings en aanbevelings bespreek.

6.7.1 **Bevinding**

Vanuit die literatuur- en empiriese ondersoek word die volgende bevinding gemaak:

Die kapasiteitsbouproses van IGO's kom in drie fases voor, met die volgende meetpunte wat in elke fase bereik behoort te word: 'n Dialoofase waarin verhoudingsbou die meetpunt vorm; die ontdekkingsfase waarin die identifisering van sterktes en die sluit van ooreenkomste die meetpunte vorm; en die ontwikkelingsfase met assessering, aksie, evaluering en terminering as meetpunte. In die empiriese ondersoek is gevind dat hierdie fases nie losstaande van mekaar plaasvind nie en dat daar tydens 'n kapasiteitsbouproses heen en weer tussen fases beweeg word na aanleiding van die verskeie ontwikkelingsareas wat aandag geniet.

Alhoewel die sluiting van samewerkingsooreenkomste noodsaaklik is aangesien beide partye as vennote beskou word, is daar in die empiriese ondersoek gevind dat formele ooreenkomste tussen die ACVV en die IGO's slegs in enkele gevalle formeel gesluit is en dat notules van vergaderings tussen die ACVV en die IGO's as bewys gedien het van ooreengekome besluite wat geneem is.

In die ontwikkelingsfase vorm oefening en praktykleiding aan die IGO's 'n integrale deel van kapasiteitsbou. Hiertydens oefen die IGO saam met die formele welsynsorganisasie in die veiligheid van die vennootskap nuut verworwe vaardighede en dien die formele welsynsorganisasie as rolmodel.

Beide assessering en evaluering kom voor in die kapasiteitsbouproses. Te oordeel aan die tydstip wanneer dit plaasvind, blyk dit dat assessering aanvanklik plaasvind om die sterkpunte en behoeftes van die IGO's te identifiseer, terwyl evaluering handel oor die bereiking van suksesse behaal ten opsigte van die onderskeie meetpunte en doelwitte wat gestel is.

Terminering van die kapasiteitsbouproses tussen die formele welsynsorganisasies en die IGO's vind om verskeie redes plaas: Die IGO's wat selfstandigheid bereik en van die kapasiteitsbouproses onttrek, kom in die minderheid van gevalle voor. Sommige IGO's verkies om deel van die permanente struktuur van die welsynsorganisasie te word; sommige IGO's neem nie eienaarskap nie en verwag dat die formele welsynsorganisasie die dienste moet bestuur; en sekere IGO's wil nie meer kapasiteitsbou van die formele welsynsorganisasie ontvang nie en onttrek van die kapasiteitsbouproses. Tydens die empiriese ondersoek is ervaar dat IGO's die verhouding met die formele organisasie (ACVV) dikwels verbreek weens hulle nie-bereidheid om ooreengekome kontrolemaatreëls met betrekking tot befondsing en voorskrifte deur die staat en ander befonders na te kom nie. In die meeste van die gevalle het terminering nog nie plaasgevind nie, bloot vanweë die feit dat die punt van terminering in die kapasiteitsbouproses nog nie bereik is nie.

6.7.2 Gevolgtrekkings

Vanuit die voorgaande bevinding word die volgende gevolgtrekkings gemaak:

- (a) Alhoewel daar heen en weer tussen die fases van die kapasiteitsbouproses beweeg word, word 'n proses in die kapasiteitsbou van IGO's deur formele

welsynsorganisasies benut om die gestelde doelwitte te bereik. Dit sluit aan by die uitgangspunt van die organisasie-ontwikkelingsperspektief, naamlik dat 'n beplande proses gevolg moet word ten einde doelgerigte en blywende verandering teweeg te bring waardeur die effektiwiteit van IGO's verhoog word.

- (b) Die fokus van die geformuleerde proses is dié van bemagtiging, wat dus weer nou aansluit by die waardes en beginsels wat kapasiteitsbou van IGO's behoort te onderlê.
- (c) Die sluiting van samewerkingsooreenkomste blyk 'n fase te wees wat besondere aandag in kapasiteitsbou van IGO's behoort te geniet. Alhoewel dit sinvol is om notules van vergaderings waar aksies ooreengekom word, as ooreenkomste te beskou, is dit van waarde vir beide van die gelyke vennote om 'n samewerkings-ooreenkoms te hê wat veral wedersydse verwagtinge en verantwoordelikhede in die vennootskap uiteensit.
- (d) Die ACVV as formele welsynsorganisasie is goed geposisioneer as geskikte diensverskaffer vir kapasiteitsbou van IGO's teenoor ander konsultante of selfs die departementele dienskantore op grond van die volgende redes: (i) Aangesien oefening en praktykleiding 'n integrale deel van kapasiteitsbou blyk te vorm, kan die ACVV as formele welsynsorganisasie hierdie rol meer deurlopend vervul vanweë sy uitgestrekte infrastruktuur en geografiese nabyheid aan die IGO's.; en (ii) omdat kapasiteitsbou van IGO's fokus op sowel bestuur as die dienslewering van daardie IGO's, is die ACVV as formele welsynsorgansiasie se kennis en ervaring van beide bestuur en dienslewering waardevol.
- (e) Na aanleiding van die lae getal IGO's waar kapasiteitsbou ná die bereiking van hulle selfstandigheid getermineer word, of waar IGO's self verkies het om kapasiteitsbou te termineer, maar tog daarna binne een jaar weer die ACVV om kapasiteitsbou versoek het, word die gevolgtrekking gemaak dat dit noodsaaklik is dat daar in die kapasiteitsbouproses 'n addisionele fase van nasorg ingebou behoort te word.

6.7.3 Aanbevelings

Vanuit die gevolgtrekkings word die volgende aanbevelings gemaak:

- (a) Maatskaplike werkers van die ACVV moet die proses van kapasiteitsbou met IGO's planmatig volg, te wete die dialoog-, ontdekkings- en ontwikkelingsfase en

moet daarop ingestel wees dat daar heen en weer tussen die fases in die proses beweeg word.

- (b) Aangesien die fokus van die geformuleerde proses dié van bemagtiging is en nou verband hou met die waardes en beginsels wat kapasiteitsbou van IGO's behoort te onderlê, behoort maatskaplike werkers van die ACVV wat betrokke is by die kapasiteitsbou, deurlopend in die kapasiteitsbouproses daarop bedag te wees dat kapasiteitsbou die waardes van agting en selfrespek, selfbeskikkingsreg, ingesteldheid op verhoudingsbou, toeganklikheid en maatskaplike geregtigheid tot uiting kom in die proses wat gevolg word.
- (c) Tydens die dialoog- en ontdekkingsfase van die kapasiteitsbouproses van IGO's behoort die betrokke maatskaplike werkers van die ACVV doelgerig die sluiting van 'n samewerkingsooreenkoms wat die rolle en verantwoordelikhede van beide die formele welsynsorganisasie en die IGO uiteensit, te fasiliteer. Hierdie samewerkingsooreenkoms sal derhalwe die basis van voortgesette dienslewering in die kapasiteitsbouproses vorm.
- (d) Formele welsynsorganisasies soos die ACVV, wat goed geposisioneer is as geskikte diensverskaffer vir kapasiteitsbou van IGO's, behoort oorweging daaraan te verleen om hulle te posisioneer om die ondersteuningsrol ten opsigte van IGO's te vervul en die staat behoort erkenning (finansiële en andersins) te gee aan hierdie rol wat formele welsynsorganisasies kan vervul, en wel om die volgende redes: Formele welsynsorganisasies se uitgestrekte infrastruktuur en geografiese nabyheid aan die IGO's veral in afgeleë gebiede, posisioneer hulle goed om die nodige oefening en praktykleiding, wat 'n integrale deel van die kapasiteitsbouproses van IGO's vorm, aan IGO's te bied. Verder kan formele welsynsorganisasies se grondige kennis en ervaring van beide bestuur en dienslewering – aspekte waarop daar in die kapasiteitsbouproses van IGO's gefokus word – benut word.

Aangesien oefening en praktykleiding 'n integrale deel van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies vorm, moet maatskaplike werkers doelbewus geleentheid skep waar vaslegging en ondersteuning kan plaasvind. Die doelbewuste benutting van die bestuurslede en ander personeel van die formele welsynsorganisasie behoort planmatig deur maatskaplike werkers in die kapasiteitsbou van IGO's aandag te geniet.

- (e) Verdere ondersoek behoort ingestel te word om die fases van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies uit te brei deur by bestaande proses 'n fase van nasorg ná terminering in te sluit om die volhoubaarheid van IGO's ná die terminering van die kapasiteitsbouproses deur formele welsynsorganisasies te verhoog. Hierdie fase moet spesifieke enkele meetpunte vervat van ooreengekome take of aksies in die periode van afgeskaalde kontak ná die terminering van die kapasiteitsbouproses.
- (f) In die termineringsfase van kapasiteitsbou behoort kontak tussen die formele welsynsorganisasie en die IGO afgeskaal te word en bepaalde meetpunte gestel te word.

6.8 METODES WAT AANGEWEND KAN WORD IN KAPASITEITSBOU VAN IGO's

Die metodes van kapasiteitsbou van IGO's word vervolgens aan die hand van die bevinding, gevolgtrekking en aanbeveling bespreek:

6.8.1 Bevinding

Uit die literatuur- en empiriese ondersoek word die volgende bevinding gemaak:

Die metodes in kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies kom geïntegreerd en multivlakkig voor. Gevalle-, groep- en gemeenskapsmetodiek word in die kapasiteitsbouproses aangewend op die onderskeie vlakke van dienslewering, wat die mikro-, messo-, makro- en ook die professionele vlak insluit.

6.8.2 Gevolgtrekking

Vanuit voorgaande bevinding word die volgende gevolgtrekking gemaak:

Maatskaplike werkers van formele welsynsorganisasies benodig nie addisionele opleiding ten opsigte van die aanwending van die metodes in die kapasiteitsbou van IGO's nie, aangesien die metodes wat in maatskaplike werk benut word, ook geïntegreerd en veelvlakkig in kapasiteitsbou van IGO's benut kan word.

6.8.3 Aanbeveling

Uit die voorgaande gevolgtrekking word die volgende aanbeveling gemaak:

Maatskaplike werkers van die ACVV behoort daarvan bewus gemaak te word dat die metodes wat hulle reeds in maatskaplike werk benut, op 'n geïntegreerde en veelvlakkige wyse ten opsigte van die kapasiteitsbou van IGO's aangewend kan word.

6.9 ROLLE WAT MAATSKAPLIKE WERKERS IN KAPASITEITSBOU VAN IGO'S KAN VERVUL

Die rolle van kapasiteitsbou van IGO's word vervolgens aan die hand van die bevinding, gevolgtrekking en aanbeveling bespreek:

6.9.1 Bevinding

Uit die literatuur- en empiriese ondersoek word die volgende bevinding gemaak:

In kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies vervul die betrokke maatskaplike werkers veral die volgende rolle: Die rolle van instaatsteller en fasiliteerder in die konsultasiefunksie, die makelaars- en mediatorsrol in die menslike hulpbronbestuursfunksie en die rolle as opvoeder en deskundige in die opvoedingsfunksie. Die instaatsteller- en fasiliteerdersrol vind deurlopend in kapasiteitsbou van IGO's plaas. Die rol van makelaar en mediator bied die geleentheid aan maatskaplike werkers om as rolmodelle op te tree. Die rol van opvoeder en deskundige dra direk by tot die verhoging van die IGO's se kennis en vaardighede ten opsigte van bestuur en dienslewering. Die genoemde funksies in terme waarvan die rolle vertolk word, dui daarop dat maatskaplike werkers se aandag tydens kapasiteitsbou van IGO's op sowel bestuur as dienslewering fokus. Die roluitvoering van maatskaplike werkers in die kapasiteitsbou van IGO's kom dus geïntegreerd voor.

6.9.2 Gevolgtrekking

Vanuit voorgaande bevinding word die volgende gevolgtrekking gemaak:

Die aanwending van die rolle van instaatsteller, fasiliteerder, makelaar, mediator, opvoeder en deskundige vind spesifiek en planmatig in die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies plaas om IGO's te bemagtig om onafhanklik en selfstandig te funksioneer. Hierdie rolvervulling kom geïntegreerd in kapasiteitsbou van IGO's voor.

6.9.3 Aanbeveling

Vanuit die gevolgtrekking word die volgende aanbeveling gemaak:

Maatskaplike werkers van formele welsynsorganisasies soos die ACVV, betrokke by kapasiteitsbou van IGO's, behoort spesifiek kennis te neem van die geïdentifiseerde rolle in kapasiteitsbou, te wete dié van instaatsteller, fasiliteerder, makelaar, mediator, opvoeder en deskundige, ten einde hierdie rolle doelbewus tydens kapasiteitsbouproses van IGO's te kan vervul.

6.10 ALGEMENE GEÏNTEGREERDE AANBEVELINGS

Die volgende algemene geïntegreerde aanbevelings spruit voort uit die voorgaande aspekte, vanweë die interverweefdheid van die kapasiteitsbouproses van IGO's deur formele welsynsorganisasies:

- (a) Formele welsynsorganisasies soos die ACVV behoort elkeen binne hulle eie organisasies strategiese oorweging daaraan te verleen om die kapasiteit van IGO's, soos vereis deur die staat, te bou al dan nie. Daarmee saam sal organisasies moet besin oor die konseptuele raamwerk waarbinne die organisasies wil hê dat die maatskaplike werkers in hulle diens die kapasiteit van IGO's moet bou. Die konseptuele raamwerk behoort die beleidsraamwerk, doelstelling en doelwitte, waardes en perspektiewe, proses en metodes, sowel as rolle wat vertolk kan word, in kapasiteitsbou te omskryf.
- (b) Die ACVV en ander formele welsynsorganisasies wat besluit om betrokke te raak by die kapasiteitsbou van IGO's, behoort 'n praktiese handleiding saam te stel waarin die konseptuele raamwerk waarbinne die organisasie wil hê dat die maatskaplike werkers in hulle diens die kapasiteit van IGO's moet bou, duidelik aan maatskaplike werkers uiteengesit word.
- (c) Die streekverteenwoordigers van die ACVV moet eers deur die ACVV-Hoofkantoor opgelei word in die konseptuele raamwerk vir kapasiteitsbou van IGO's wat benut sal word. Daarna moet die maatskaplike werkers in die ACVV en hul besture weer deur die streekverteenwoordigers opgelei word in die benutting van die konseptuele raamwerk van kapasiteitsbou van IGO's wat in die ACVV toegepas kan word.
- (d) Waar kapasiteitsbou van IGO's in die ACVV voorkom, behoort kapasiteitsbou een van die afdelings te vorm waaroor supervisors met maatskaplike werkers in die ACVV konsulteer. Kapasiteitsbou van IGO's behoort as aparte punt op die

posomskrywings en pligtestate van beide die maatskaplike werkers en die streekverteenwoordigers van die ACVV gevoeg te word.

- (e) Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling moet versoek word om vanuit 'n vennootskapspektief wedersydse verwagtinge met betrekking tot die Departement se transformasievereiste van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies met die formele welsynsektor te bespreek en te konsulteer.

6.11 VERDERE NAVORSING

Die volgende aspekte word na aanleiding van hierdie studie geïdentifiseer wat verdere navorsing regverdig:

- (a) Vanweë die onbekendheid daarvan is navorsing oor die koste-implikasie van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies nodig. Hierdie navorsing sal van waarde wees vir sowel die organisasies wat die kapasiteitsbou uitvoer as die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling wat die kosteberamings benodig vir die finansiering van dienste. Hierdie aspek sluit navorsing oor die voorkoms van kapasiteitsbouprogramme van IGO's deur formele welsynsorganisasies in.
- (b) Navorsing oor die effektiwiteit van programme van kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies sowel as deur ander diensverskaffers soos die private konsultante wat tans deur van die provinsiale Departemente van Maatskaplike Ontwikkeling benut word om teen koste die kapasiteit van IGO's te bou.
- (c) Navorsing oor die rol wat die vrywillige bestuurslede van formele welsynsorganisasiesrol in die kapasiteitsbouproses van IGO's kan vervul.

6.12 SLOTPMERKING

Die primêre navorsingsvraag wat in hierdie studie gestel is, is hoe die maatskaplike werkers van die ACVV die kapasiteit van IGO's bou. In hierdie studie is die navorsingsvraag beantwoord, deurdat 'n deeglike omskrywing gedoen is van die wyse waarop die ACVV se maatskaplike werkers wel die kapasiteit van IGO's bou.

Die doel van hierdie studie is gestel as die aanbieding van riglyne aan maatskaplike werkers van die ACVV vir die kapasiteitsbou van IGO's ten einde by te dra tot inklusiewe maatskaplike hervorming van welsynsorganisasies en die bevordering van volhoubare maatskaplike ontwikkeling in Suid-Afrika. Die doel van hierdie studie is

bereik, aangesien daarin geslaag is om 'n konseptuele raamwerk vir die kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies daar te stel. Hierdie konseptuele raamwerk omskryf die beleidsraamwerk; formuleer doelstelling en doelwitte; identifiseer waardes; kies en omskryf perspektiewe wat gestalte gee aan die verkose waardes; beskryf die proses van kapasiteitsbou en die metodes wat benut kan word; en lig die deurslaggewende rolle uit wat maatskaplike werkers in kapasiteitsbou behoort te vertolk. Hierdie konseptuele raamwerk is veel meer as die blote kompilasie van konstrukte. Die konstrukte wat in hierdie konseptuele raamwerk benut is, is saamgestel na aanleiding van die literatuurstudie en die empiriese studie. In die lig van voorgaande word die standpunt gestel dat daar wel aan die doel van hierdie studie voldoen is.

Die grootskaalse armoede in Suid-Afrika, met gepaardgaande maatskaplike verskynsels wat daaruit voortvloei, noodsaak die effektiewe benutting van alle moontlike maatskaplike diensverskaffers. IGO's vorm deel van kwesbare en gemarginaliseerde gemeenskappe en het verskeie sterkpunte wat tot voordeel van die maatskaplike ontwikkeling van sodanige gemeenskappe benut behoort te word. Formele welsynsorganisasies het eweneens 'n waardevolle rol om te speel tot die ontwikkeling van dieselfde gemarginaliseerde gemeenskappe deur direkte dienslewering aan sulke gemeenskappe. Kapasiteitsbou van IGO's deur formele welsynsorganisasies bied 'n waardevolle geleentheid om die maatskaplike netwerk van diensverskaffers in Suid-Afrika te versterk en die sterkpunte van die formele welsynsektor te benut. As nuwer ontwikkeling in maatskaplikewerk-dienslewering bied hierdie studie 'n teoretiese sowel as praktykgerigte konseptuele raamwerk vir maatskaplike werkers van formele welsynsorganisasies (met spesifieke verwysing na die ACVV) waarbinne kapasiteitsbou van IGO's verantwoordbaar uitgevoer kan word.

BIBLIOGRAFIE

ACVV-HOOFBESTUUR, 2004a. **Konstitusie van die ACVV**. Kaapstad: September 2005.

ACVV-HOOFBESTUUR, 2004b. **ACVV-Kongresnotule 2004**. Kaapstad: Maart 2005.

ACVV-HOOFBESTUUR, 2005a. **Bemarkingspamflet**. Kaapstad: Augustus 2005.

ACVV-HOOFBESTUUR, 2005b. **Geouditeerde finansiële state van die ACVV-Hoofbestuur 2004/2005**. Kaapstad: Augustus 2005.

ACVV-HOOFKANTOOR, 2005a. **Diensplan van die ACVV-Hoofkantoor 2005/2006**. Kaapstad: 15 Mei 2005.

BABBIE, E. 1998. **The practice of social research**. (8^e uitgawe). VSA: Wadsworth Publishing Company.

BABBIE, E. 2001. **The practice of social research**. (9^e uitgawe). VSA: Wadsworth Publishing Company.

BAKER, R.L. 1987. **The social work dictionary**. Maryland: National Association For Social Work.

BILLIS, D. 1993. **Organising public and voluntary agencies**. Londen: Routledge.

BOTHA, E. 2000. Introduction to organisation development and transformation. **In: MEYER, M. & BOTHA, E. Organizational development and transformation in South Africa**. Durban, Johannesburg en Kaapstad: Butterworth Publishers (Pty) Ltd: 3-35.

BRADFORD, D.L. & BURKE, W.W. 2004. Special Issue: Is organizational management in crisis? **The Journal for Applied Behavioural Science**, 40(4):369-373.

BURKE, W.W. 1992. **Organizational development: A process of learning and changing**. VSA: Addison-Wesley Publishing Company Inc.

BURKE, W.W. 2004. Internal organizational development practitioners: Where do they belong? **The Journal for Applied Behavioural Science**, 40(4): 423-431.

BUYS, F. 2005. **Belastingstelse verarm werkendes**. Rapport: 17 Julie.

COMPTON, B.R. & GALAWAY, B. 1989. **Social work processes**. Kalifornië, Brooks/Cole Publishing Company.

COMPTON, B.R. & GALAWAY, B. 1994. **Social work processes**. Kalifornië, Brooks/Cole Publishing Company.

CONNOR, A. 1988. The role of the voluntary sector in the new community care arrangements. In: TITTERTON, M. (red.). **Caring for people in the community: The new welfare**. Londen: Jessica Kingsley Publishers: 130-152.

CRESWELL, J.W. 1998. **Qualitative inquiry and research design: Choosing five traditions**. Thousand Oaks: Sage.

CRONJÉ, J.I. 1996. The role of social work management in the empowerment of communities and clients. **Social Work/Maatskaplike Werk**, 32(1):37-44.

DE VOS, A.S. (red). 2002. **Research at grass roots**. Pretoria: Van Schaik Publisers.

DE VRIES, A. 2004. **Geldknyp kan welsyn erg knou**. Rapport: 11 April.

DEPARTEMENT VAN BEPLANNING, PLAASLIKE BESTUUR EN BEHUISING. 2002. **Bellville District Office: Operational Plan 2002/2003**. Bellville.

DEPARTEMENT VAN MAATSKAPLIKE ONTWIKKELING, 2005a. **Policy on financial awards to service providers**. Pretoria.

DEPARTEMENT VAN MAATSKAPLIKE ONTWIKKELING, 2005b. **Service delivery model for developmental social services**. Pretoria.

DEPARTEMENT VAN MAATSKAPLIKE ONTWIKKELING, 2005c. **Media-vrystelling: Budget vote speech by Minister for Social Development, dr Z.T.S. Skweyiya, to the National Assembly, 5 April 2005, Cape Town. 5 April 2005.**

DEPARTEMENT VAN WELSYN EN BEVOLKINGSONTWIKKELING EN NWSSDF. 1999. **The Nonprofit Organisations' Training And Information Project: Understanding The Sector**. Pretoria.

DIE BURGER: FORUM. **'n Era van hoop: Uittreksels uit President T Mbeki se staatsrede op 3 Februarie 2006**. 4 Februarie:13.

DIREKTORAAT VAN DIENSSTANDAARDE VAN DIE DEPARTEMENT VAN MAATSKAPLIKE ONTWIKKELING, 2004. **Specifications for funding of national councils**. Pretoria.

DUDLEY, C. 2004. **Social Services NGO funding**. ACDP Speeches. [Online]. Besikbaar: <http://www.acdp.org.za/speeches/> [Toegang 12/9/2005].

ENCYCLOPEDIA OF SOCIAL WORK. 1987. "Appendix 1. Code of Ethics of the National Association of Social Workers", 951-956. Silver Spring, Md.: National Association of Social Workers.

ENGELBRECHT, L.K. 1997. **Inleiding tot Maatskaplike Werk**. Wellington: Lanzo.

ENGELBRECHT, L.K. 2006. **Employing social community education for economic literacy development (SCEELD): Reflections on social workers' initiatives**. Ongepubliseerde navorsingsverslag. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch, Departement van Maatskaplike Werk.

FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. 2002. Introction to the research process. **In: DE VOS, A.S. (red). Research at grass roots**. Pretoria: Van Schaik Publiseerders: 77-91, 265-269.

FOUCHÉ, C.B. 2002. Problem formulation. **In: DE VOS, A.S. (red). Research at grass roots**. Pretoria: Van Schaik Publiseerders: 104-113.

FOUCHÉ, C.B. 2002. The place of theory and the literature review in the qualitative approach to research. **In: DE VOS, A.S. (red). Research at grass roots**. Pretoria: Van Schaik Publiseerders: 270-276.

FRENCH, W.L. & BELL C.H. (jnr) 1995. **Organizational development: behavioural science interventions for organization improvement**. New Jersey: Prentice Hall International Inc.

GARVIN, C.D. & TROPMAN, J.E. 1998. **Social work in contemporary society**. Londen: Allyn and Bacon.

GOVENDER, C. 2001. **Trends in civil society in South Africa today** [Aanlyn]. Beskikbaar: <http://www.anc.org.za> by Umrabulo Index, Issue no 13, 4th Quarter 2001. [3 Mei 2005]

GRAY, M. & CROFTS, M. 2004. Partnerships: Marrying the strenghts and resources of diverse intrest groups. **Social Work/Maatskaplike Werk**, 40(3):246-259.

GREEFF, M. 2002. Information collection: interviewing. **In: DE VOS, A.S. (red). Research at grass roots**. Pretoria: Van Schaik Publisseeders: 291-319.

GRINNELL, R.M. & UNRAU, Y.A. (reds). **Social work research and evaluation. Quantitative and qualitative approaches** (7^e uitgawe). Oxford: Univercity Press: 246-269.

GRINNELL, R.M. & WILLIAMS, M. 1990. **Research in social work: a primer**. Itasca, IL: Peacock.

GRONBJERG, K.A. 1992. Nonprofit human service organizations: Funding strategies and patterns of adaptation. **In: HASENFELD, Y. (red). Human services as complex organizations**. Londen: SAGE Publications: 73-97.

HABIB, A. & KOTZÉ, H. 2002. **Civil society, governance and development in an era of globilisation**. [Aanlyn] Beskikbaar: <http://www.sds.ukzn.ac.za> [5 Oktober 2005]

HANSON, M. 1995. Practice in organizations. **In: MEYOO, C.H. & MORTAINI, M.A. (red). The foundations of social work practice: A graduate text**. Washington: NASW Press: 205-224.

HARE, I. 2004. Defining social work for the 21st century: The International Federation of Social Workers' revised definition of social work. **International Social Work**, 47(3):407-424.

HEPWORTH, D.H., ROONEY, R.H., ROONEY, G.D., STROM-GOTTFRIED, K. & LARSEN, J. 2006. **Direct social work practice theory and skills**. Kanada: Thomson Brooks/Cole.

IFE, J. 1995. **Community development: Creating community alternatives – vision, analysis and practice**. South Melborn: Addison Wesley Longman Pty Ltd.

JEPPE, W.J.O. 1992. **Die ontwikkelingsrol van nie-regeringsorganisasies (NPOs)**. Navorsingsverslag. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch, Departement van Ontwikkelingsadministrasie.

JOHNSON, L.C. & YANCA, S.J. 2004. **Social work practice a generalist approach**. (8^e uitgawe). VSA: Pearson Education Inc.

LAMBRECHTS, H.C. & THERON, E. 1959. **Vrouevolksdiens: Die werk van die Afrikaanse Christelike Vrouevereniging**. Kaapstad en Pretoria: HAUM.

LEE, J.A.B. 2001 **The empowerment approach to social work practice: Building the beloved community**. New York: Columbia University Press.

LE ROUX, E.E., VENTER, C.H., JANSEN VAN VUUREN, J.E., KRITZINGER, A.A.C., FERREIRA, E.J., DE BEER, A.A., HÜBNER, C.P., JACOBS, H. & LABUSCHAGNE, M. 1995. **Ondernemingsbestuur: 'n Praktiese benadering**. Isando: Lexicon Uitgewers.

LEWIS, A.L., LEWIS, M.D., PACKARD, T. & SOUFLÉ, F. 2001. **Management of human service programs**. Belmont: Brooks/Cole Publishing Company.

LOMBARD, A. & DU PREEZ, J. 2004. Challenges for building partnerships in social development. **Social Work/Maatskaplike Werk**, 40(3):232-245.

LOMBARD, A. 2003. **The impact of social services on human, social and economic development and the promotion of human rights in South Africa.** Navorsingsverslag. Pretoria: Universiteit van Pretoria, Departement van Maatskaplike Werk.

MARK, R. 1996. **Research made simple: A handbook for social workers.** Londen: Sage.

MEYER, M. & BOTHA, E. **Organizational development and transformation in South Africa.** Durban, Johannesburg en Kaapstad: Butterworth Publishers (Pty) Ltd.

MIDGLEY, J. 1995. **The developmental perspective in social welfare.** Thousand Oaks: Sage.

MILEY, K.K., O'MELIA, M. & DUBOIS, B. 2001. **Generalist social work practice: An empowerment approach.** (3^e uitgawe). Londen: Allyn & Bacon.

MINISTERIE VAN WELSYN EN BEVOLKINGSONTWIKKELING. 1997. **Witskrif vir Welsyn.** Kennisgewing 1108 van 1997. Staatskoerant, 386 (18166). Pretoria, 8 Augustus.

MOLEFE, S.P. 1996. An overview of the characteristics of self-help organisations amongst blacks in South Africa: A historical perspective. **Social Work/Maatskaplike Werk**, 32(2):173-178.

MOORHEAD, G. & GRIFFIN, R.W. 1995. **Organizational behaviour: Managing people and organizations.** Boston en Toronto: Houghton Mifflin Company.

MOUTON, J. 2001. **How to succeed in your master's and doctoral studies: A South African guide and resource book.** Pretoria: Van Schaik Publiseerders.

NACOSS, 2004a. **Notes on working session between the department of social development and national bodies on the administrative tools for the financing policy for financial awards held on 15 September 2004.** Johannesburg.

NACOSS, 2004b. **Notes on meeting between NACOSS and the Department of Social Development held on 2 August 2004 at 14:00 in room S208, HSRC Building.** Johannesburg.

NACOSS, 2004c. **Role of national bodies**, 3 Maart 2004: bylaes 1 en 2. Johannesburg.

NACOSS, 2005. **Draft Document: Criteria for the financing of national organizations**. Johannesburg: Oktober 2005.

NEL, B. 2000. The OD consulting process. **In: MEYER, M. & BOTHA, E. Organizational development and transformation in South Africa**. Durban, Johannesburg en Kaapstad: Butterworth Publishers (Pty) Ltd: 89-106.

NEW WEBSTER'S DICTIONARY AND THESAURUS OF THE ENGLISH LANGUAGE. 1992. (Cayne, B.S. (Hoofred)). Danbury: Lexicon Publications Inc.

NPO DIRECTORATE, DEPARTEMENT OF SOCIAL SERVICES, 2001. **Registration certificate of the ACVV-Hoofbestuur**. Pretoria: 4 Januarie.

PATEL, L. 1998. NGOs and the service delivery system. **Social Work/Maatskaplike Werk**, 34(1):112-123.

PATEL, L. 2005. **Social welfare and social development in South Africa**. Kaapstad: Oxford South Africa.

PATEL, L., TRIEGAARDT, J. & NOYOO, N. 2005. Developmental social welfare services. **In: PATEL, L. Social welfare and social development in South Africa**. Kaapstad: Oxford South Africa: 154-190.

PATEL, L. & WILSON, T. 2005. Innovation and good practice. **In: PATEL, L. Social welfare and social development in South Africa**. Kaapstad: Oxford South Africa: 234-300.

PAYNE, M. 1995. **Social Work and community care**. VSA: Macmillan Press Ltd.

PAYNE, M. 2005. **Modern social work theory**. (3^e uitgawe). VSA en Brittanje: Palgrave Macmillan.

POTGIETER, M.C. 1998. **The social work process: Development to empower people**. Suid-Afrika: Prentice Hall South Africa (Pty) Ltd.

REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA, 1997. **Wet op Organisasies Sonder Winsoogmerke No 71 van 1997**. Staatskoerant 1627. Pretoria.

REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA, 1999. **Wet op Openbare Finansiële Bestuur No 282 van 1999**. Staatskoerant 19814 (405). Pretoria.

REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA, 2002. **Public Finance Management Act (1/1999): Amendment: Treasury regulations in terms of section 76**. Staatskoerant 23463 (443). Pretoria.

ROBBINS, S.P. 1996. **Organizational behaviour: Concepts, controversies, applications**. New Jersey: Prentice-Hall International, Inc.

ROTHWELL, W.J., SULLIVAN, R. & McLEAN, G.N. 1995. **Practicing organizational development: A guide for consultants**. Kalifornië: Pfeiffer and Company.

SALEEBEY, D. 1992. **The strenght perspective in social work**. New York: Longman.

SALEEBEY, D. 1996. The Strenght perspective in social work practice: Extentions and cautions. **Social Work**, 41(3):296-305.

SCHOEMAN, H.P. 2001. **Kom ons raak prakties: maatskaplikewerknavorsing**. Phillapolis: Eagle Press.

SCOTT, D. 2003. The role of the voluntary and non-governmental sector. **In: BALDOCK, J., MANNING, N. & VICKERSTAFF, S. (red). Social policy**. (2^e uitgawe). New York: Oxford University Press Inc: 293-324.

SHANI, A.B. & LOU, J.B. 1996. **Behaviour in organizations: An experiential approach**. VSA: Times Minor Higher Education Group Inc Company.

STARK, R. 1995. **The art of case study research**. Thousand Oaks: Sage.

STRYDOM, H. & DELPORT, C.S.L. 2002. Information collection: document study and secondary annalases. **In: DE VOS, A.S. (red). Research at grass roots**. Pretoria: Van Schaik Publisceerders: 321-332.

STRYDOM, H. 2002. Ethical aspects of research in the social sciences and human service professions. **In:** DE VOS, A.S. (red). **Research at grass roots.** Pretoria: Van Schaik Publisers: 62-76.

STRYDOM, H. 2002. The pilot study. **In:** DE VOS, A.S. (red). **Research at grass roots.** Pretoria: Van Schaik Publisers: 210-221, 278-289.

STRYDOM, H. & VENTER, L. 2002. Sampling and sampling methods. **In:** DE VOS, A.S. (red). **Research at grass roots.** Pretoria: Van Schaik Publisers: 197-208.

SUID-AFRIKAANSE RAAD VIR MAATSKAPLIKE DIENSBEROEPE. 2005. **Policy guidelines for course of conduct, code of ethics and the rules of social workers.** Pretoria: SARMD.

SWILLING, M. & RUSSEL, B. 2001. **The size and scope of the non-profit sector in South Africa.** Graduate School of Public and Development Management Johannesburg: University of the Witwatersrand and Centre of Civil Society. Durban: Universiteit van Natal.

TUTTY, L.M., ROTHERY, M.A. & GRINNELL, R.M. 1996. **Qualitative research for social workers.** Londen: Allyn & Bacon.

VAKTAALKOMITEE VIR MAATSKAPLIKE WERK. 1995. **New Dictionary of Social Work/Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk.** Pretoria: Staatsdrukkers.

VAN DER BERG, S. 2004. **Poverty, inequality and social delivery: Had democracy brought progress?** Toespraak by die BER Conference on Outlook for the South African Economy. Sandton: 18 Junie 2004.

VERKLARENDE WOORDEBOEK VAN DIE AFRIKAANSE TAAL. 1994. (Odendal, F.F. (Hoofred)). Midrand: Perskor Uitgewery.

WILLIAMS, M., TUTTY, L.M. & GRINNELL, R.M. 1995. **Research in social work: An introduction.** Itasca: Peacock.

WOORDEBOEK VAN DIE AFRIKAANSE TAAL. 2000. (Van Schalkwyk, D.J. (Hoofred)). Pretoria: Die Staatsdrukkery.

WORLEY, C.G. & FEYERHERM, A.E. 2003. Reflections on the future of organizational development. **The Journal for Applied Behavioural Science**, 39(1):97-115.

ZASTROW, C.H.1999. **Direct social work practice: Theory and skills** (5^e uitgawe). Kanada: Thomson Brooks/Cole.

ZASTROW, C.H. 2004. **The practice of social work**. Whitewater: Brooks/Cole Publishing Company.

ZASTROW, C.H. 2006. **Direct social work practice: Theory and skills** (7^e uitgawe). Kanada: Thomson Brooks/Cole.

BYLAAG A: ONDERHOUDSKEDULE : KAPASITEITSBOU VAN INFORMELE GEMEENSKAPSGEBASEERDE ORGANISASIES (IGO's) DEUR MAATSKAPLIKE WERKERS VAN DIE ACVV

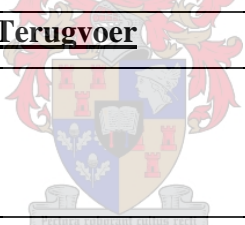
1. BIOGRAFIESE BESONDERHEDE

1.1 Naam van die deelnemer: .....

1.2 Geografiese werkgebied: .....

1.3 Dienstermyn by die ACVV : .....

2. BIOGRAFIESE BESONDERHEDE EN KENMERKE VAN IGO'S

<u>Vraag</u>	<u>Terugvoer</u>
<i>Aantal informele gemeenskapsgebaseerde organisasies waarby die ACVV in die werkgebied betrokke is ?</i>	
<i>Watter tipe dienste lewer die IGO's? [Aard van die IGO's]</i>	Versorgingsoorde ..... Dienssentrums/luncheon klubs ..... Ander .....
<i>Waar is die IGO's geleë?</i>	Platteland (Identifiseer) Stede/Dorpe (Identifiseer)

3. **INLIGTING OOR KAPASTEITSBOU VAN IGO'S**

3.1 **Kenmerke**

Hoe lyk die IGO's wie se kapasiteit die ACVV bou?

3.2 **Doelstelling**

Wat wil die ACVV bereik met kapasiteitsbou van IGO's?

3.3 **Waardes**

Waarom bou die ACVV kapasiteit van IGO's?

3.4 **Doelstellings en ontwikkelingsareas van IGO's**

Watter ontwikkelingsareas word aangespreek in kapasiteitsbou van IGO's?

3.5 **Proses, metodes en rolle**

Hoe bou die ACVV kapasiteit van IGO's?

3.6 **Perspektiewe**

Benut die inligting verkry na aanleiding van die terugvoer verkry uit punte 3.1 tot 3.5.

4. **Addisionele vrae**

Indien deelnemers nie in hulle terugvoer kommentaar gelever het op die onderskeiding tussen IGO's en gemeenskapsprojekte, moet die volgende addisionele vraag gestel word:

Hoe verskil IGO's van ACVV-gemeenskapsprojekte?
